

mucf

OLIKA PLATS – OLIKA LIV

Unga och socioekonomisk ojämlikhet

FOKUS 25

© **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2025**

Uppdragsansvarig: Emma Neuman

Omslagsfoto: Maskot, Mostphotos

Övriga foton:

Sid 5: Tim Baumeister, Unsplash

Sid 11: Rayul, Unsplash

Sid 16: Wallace Silva, Unsplash

Sid 24: Artempodrez, Pexels

Sid 29: George Pak, Pexels

Sid 33: Vitaly Gariev, Unsplash

Sid 33: Mehran Biabani, Unsplash

Sid 45: Erik Mclean, Unsplash

Sid 52: Cliff Booth, Pexels

Sid 62: Priscilla du Preez, Unsplash

Sid 69: Ksama, Unsplash

Sid 80: Cottonbro, Pexels

Sid 89: Elly Fairytale, Pexels

Sid 97: Tim Douglas, Pexels

Sid 109: Lightfield, Mostphotos

Sid 112: Filip Mroz, Unsplash

Sid 123: Priscilla du Preez DLuor, Pexels

Sid 128: Victoria Prymak, Unsplash

Sid 138: Elly Fairytale, Pexels

Sid 161: Andre Henrique, Pexels

Sid 179: Maskot, Mostphotos

Sid 195: Priscilla du Preez, Unsplash

Tryck: Tryckservice i Ängelholm AB, november 2025

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webb: www.mucf.se

Fokus 25

Förord

I denna rapport **Olika plats – olika liv. Unga och socioekonomisk ojämlikhet** visar MUCF att de 80 000 unga i åldrarna 16–25 år som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar har sämre levnadsvillkor jämfört med andra unga. Skillnaderna syns inom flera delar av ungas liv, men är särskilt betydelsefulla när det gäller utbildning och arbete. Unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar halkar redan i grundskolan efter andra unga. Gapet växer genom skolgången och enbart hälften av unga i dessa områden tar gymnasieexamen inom fyra år. De stora skillnaderna kvarstår när unga ska gå in i arbetslivet.

Det här är den andra av två rapporter som MUCF tagit fram för att belysa platsens betydelse för ungas levnadsvillkor. I rapporterna framkommer att levnadsvillkor skiljer sig åt för unga som växer upp på olika platser. De flesta unga i Sverige har goda levnadsvillkor, men unga i landsbygder och unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar har i flera avseenden sämre levnadsvillkor. Unga i båda grupperna möter fler hinder för en aktiv och meningsfull fritid. Fritiden är viktig både för ungas personliga och sociala utveckling och den kan också bidra till en god hälsa, gemenskap och delaktighet.

Att inte klara skolan och att lämna gymnasiet utan fullständig gymnasieexamen är en av de största riskfaktorerna för att hamna utanför arbete och studier och för fortsatta svårigheter att etableras i arbetslivet. Därför ser MUCF allvarigt på att förutsättningarna för att klara skolan är sämre för både unga i landsbygder och unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Alla unga behöver få samma förutsättningar att klara skolan oavsett var de växer upp och vad de har för familjebakgrund. MUCF vill därför betona behovet av insatser för att säkerställa att skolan kan genomföra sitt kompensatoriska uppdrag. För att det ska vara möjligt krävs en utökad omfördelning av resurser och att stat och huvudmän säkerställer att alla unga får tillgång till en utbildning av god kvalitet.

Myndigheten vill rikta ett stort tack till de unga som i intervjuer har gett sin bild av hur det är att leva i ett område med stora socioekonomiska utmaningar samt de föreningsaktiva och tjänstepersoner som hjälpt till att möjliggöra intervjuerna.

Rapporten har tagits fram på avdelningen för utredning av Emma Neuman (uppdragsansvarig), Amanda Nielsen och Vanessa Sevedag.

Magnus Jägerskog

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	12
1. Inledning	17
Syfte	18
Mått på områdets socioekonomiska förutsättningar	18
Genomförande	21
Läsanvisningar	22
2. Hur påverkar områdets socioekonomiska förutsättningar ungas levnadsvillkor?	25
Flera faktorer påverkar ungas förutsättningar i livet	25
Analys av områdets betydelse i rapporten	28
3. Vilka unga bor i de olika områdestyperna?	30
De flesta unga bor i ett område med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar	30
Hur ser sammansättningen av ungdomsgruppen ut i de olika områdestyperna?	32
Hur analyseras statistik i rapporten?	35
4. Hur unga bor och flyttar	38
Unga i områden med störst utmaningar tycker i lägst grad att deras bostadsområde är en bra plats att växa upp på	39
Nästan alla nöjda med sin bostadssituation, oavsett områdestyp	40
Något vanligare att flytta från uppväxtområden med bättre socioekonomiska förutsättningar	40
Vanligast att bo i samma områdestyp vid 18 som vid 25 års ålder	41

5. Hälsa och relationer	46
Få skillnader i upplevd hälsa efter områdestyp	47
Vissa områdesskillnader i ungas relationer	50
6. Fritid	53
Ungas förutsättningar till fritid skiljer sig åt	54
Ungas fritidsaktiviteter skiljer sig mellan områdestyper	56
Tjejer i områden med störst utmaningar är i lägre grad föreningsmedlemmar	60
7. Trygghet	63
Vanligare att vara otrygg i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar	64
Utsatthet för orättvis behandling skiljer sig delvis mellan områdestyper	67
8. Demokratisk delaktighet	70
Stora skillnader i valdeltagande mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar	71
Lägst andel nominerade unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar	75
Små skillnader mellan unga från olika områden för andra former av politiskt deltagande	75
Små skillnader i intresse bland unga i olika områdestyper	76
Unga i områden med bättre förutsättningar är mindre missnöjda med hur demokratin fungerar	77
Inga tydliga områdesskillnader i syn på möjligheter att föra fram åsikter	77
Fler unga vill påverka lokalt i områden med bättre förutsättningar	78
Unga i områden med bättre förutsättningar känner hemhörighet i högre utsträckning	78

9. Utbildning	81
Stora områdesskillnader i ungas resultat i grundskolan	82
Ungas gymnasiestudier skiljer sig mellan områdestyper	84
Hur vanligt det är att studera på högskola eller universitet skilje sig mellan områdestyper	92
Vanligast att studera vidare för att få bättre jobb oavsett områdestyp	93
Områdesskillnader för olika grupper av unga	94
10. Etablering i arbetslivet	98
Hälften av unga i områden med störst utmaningar anser sig ha stora möjligheter att få jobb	99
Samstämmighet i vilka faktorer som gör ett arbete intressant	100
Tidiga kontakter med arbetsmarknaden varierar inte mellan områdestyper	102
Unga i områden med bäst förutsättningar får oftare jobb via folk de känner	102
Stora områdesskillnader i etablering bland 25-åringar	103
Utflyttning från uppväxtområdet förstärker områdesskillnader i etablering	107
Arbetsinkomster skiljer sig mellan områdestyper	108
11. Unga som varken arbetar eller studerar	110
Vanligare att ha varit arbetslös i områden med stora socioekonomiska utmaningar	111
Måttet unga som varken arbetar eller studerar	113
Var tionde ung i områden med störst utmaningar varken arbetar eller studerar	114
Större områdesskillnader för unga med svensk bakgrund	115
Unga som varken arbetar eller studerar har olika försörjning	116
Högre risk att vara långvarigt utanför arbete och studier i områden med stora socioekonomiska utmaningar	122

12. Ekonomisk situation 124

Fler unga nöjda med sin ekonomi i områden med bäst förutsättningar	125
Oro för och svårigheter med privatekonomin mindre vanligt i områden med bäst förutsättningar	125
Var fjärde ung i områden med störst utmaningar bor i ett hushåll som får ekonomiskt bistånd	127

13. Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området? 129

Områdesskillnader när bakgrundsfaktorer beaktas i analysen	130
Olika upplevelser av bostadsområdet beror inte på skillnader i ungdomsgruppens sammansättning	132
Områdesskillnader i ungas fritid förklaras till viss del av bakgrundsfaktorer	133
Inga områdesskillnader i hälsa när hänsyn tas till ungdomsgruppens sammansättning	134
Ungdomsgruppens sammansättning förklarar stora delar av områdesskillnaderna i valdeltagande	134
Områdesskillnader i utbildningsutfall förklaras till stor del av bakgrundsfaktorer	136
Skillnader i etablering mellan områdestyper förklaras till viss del av bakgrundsfaktorer	137

14. Ett område med två sidor – ungas bild av levnadsvillkoren i områden med stora socioekonomiska utmaningar 139

Ett tryggt område med en stark gemenskap	140
Förutsättningar till en meningsfull fritid skiljer sig åt	144
Stark vilja att påverka	146
Olika erfarenheter av skolan	148
Förhoppningar och farhågor – tankar om arbetslivet	153
De flesta känner sig trygga i området	155
Alla har samma förutsättningar, men några möter fler hinder	159

15. Avslutande diskussion	162
Ungas uppfattning om sitt område skiljer sig åt	163
Skillnader i ungas möjligheter och deltagande på sin fritid	168
Stora skillnader i valdeltagande är ett hot mot den politiska jämlikheten	172
Stora områdesskillnader i utbildningsutfall	175
Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar möter större hinder för etablering	180
Platsens betydelse för ungas levnadsvillkor – avslutande reflektioner	184
Referenser	186
Metod- och tabellbilagor	194

Sammanfattning

Det finns stora skillnader i levnadsvillkor mellan unga som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. I flera avseenden har de 80 000 unga i åldrarna 16–25 år som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar sämre levnadsvillkor jämfört med andra unga. Det visar denna rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Rapporten ingår i myndighetens rapportserie Fokus där olika aspekter av ungas levnadsvillkor årligen undersöks i tematiska fördjupningar. Denna fördjupning beskriver hur ungas levnadsvillkor skiljer sig åt beroende på de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. Den belyser också hur unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar själva upplever att området de bor i påverkar deras levnadsvillkor och framtidsutsikter. Rapporten baseras på registerdata från Statistiska centralbyrån (SCB), MUCF:s egna enkätundersökningar samt intervjuer med unga. Alla analyser är baserade på en områdesindelning som delar in ungas bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området:

- Områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områden med socioekonomiska utmaningar
- Socioekonomiskt blandade områden
- Områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar

Det är vanligast att unga i Sverige bor i ett område som har goda socioekonomiska förutsättningar, ungefär hälften av unga i åldrarna 16–25 år bor i ett sådant område. Sex av tio unga bor i de två områdestyperna med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Unga i Sverige har olika upplevelser av sitt uppväxtområde. I MUCF:s enkät uppger knappt 60 procent av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar att deras område är en bra plats att växa upp på. Det är mer än 30 procentenheter lägre jämfört med de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar. Enkäten visar även att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar i högre grad upplever att kriminalitet i området är ett problem och oftare än andra unga känner sig otrygga i sitt bostadsområde. I intervjuerna som myndigheten genomfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar framträder en delvis annan bild. De intervjuade unga trivs i sina områden och ger en i huvudsak

positiv bild av hur det är att bo där. De beskriver lugna och trygga områden med en stark social gemenskap. Samtidigt berättar de att områdets dåliga rykte påverkar dem negativt och att de möts av fördomar på fritiden, i skolan och i arbetslivet. I en del områden upplevs även närvaron av kriminella nätverk utgöra ett problem.

I intervjuerna beskriver även en del unga att deras förutsättningar att klara skolan och möjligheter att etablera sig i arbetslivet påverkas negativt av var de bor. I linje med detta visar myndighetens analyser av registerdata att det finns stora skillnader i utbildningsutfall och etablering mellan unga som bor i olika områdestyper. Genom hela skolgången finns tydliga områdesskillnader när det gäller betyg, behörighet och examen. Knappt 70 procent av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är behöriga till gymnasieskolan. Motsvarande andel är drygt 90 procent eller mer i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Hälften av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar tar gymnasieexamen inom fyra år. Andelen är 30 procentenheter högre i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. De stora områdesskillnaderna kvarstår när unga ska etableras i arbetslivet. Det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar varit arbetslösa och en lägre andel är förankrade på arbetsmarknaden vid 25 års ålder. Det är även mer än dubbelt så vanligt att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar varken arbetar eller studerar jämfört med unga som bor i de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar.

Även sett till andra delar av ungas liv finns stora skillnader utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. Andelen unga som röstar i allmänna val varierar stort mellan områdestyper. Ungas valdeltagande i det senaste riksdagsvalet var ungefär 25 procentenheter lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar. För andra former av politiskt deltagande är skillnaderna mellan områdestyperna mindre. Detsamma gäller för ungas intresse för politik och samhällsfrågor.

Det finns också skillnader i hur unga ser på sin fritid i de olika områdestyperna. Även om en majoritet av unga är nöjda med sin fritid och utbudet av fritidsaktiviteter där de bor, är det vanligare att vara nöjd ju bättre områdets socioekonomiska förutsättningar är. Det är också betydligt vanligare att unga som bor i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar (områden med utmaningar eller stora utmaningar) har upplevt ekonomiska hinder för att delta i fritidsaktiviteter. Ungefär var femte ung som bor i dessa områden har hindrats

av sin ekonomi. Likaså finns det skillnader utifrån områdestyp i vad unga gör på sin fritid. Exempelvis är det vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar besöker bibliotek och fritidsgårdar. Tjejer som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är i lägre utsträckning än andra unga medlemmar i föreningar och de idrottar också i lägre utsträckning än unga i områden med goda eller mycket goda förutsättningar.

Till skillnad från fritidsområdet finns inga större skillnader i egenskattad fysisk och psykisk hälsa mellan unga som bor i olika områdestyper. Det finns inte heller skillnader i hur vanligt det är att ha upplevt ofrivillig ensamhet.

Sammanfattningsvis innebär rapportens resultat att det finns stora skillnader i levnadsvillkor för unga utifrån den plats de bor på. Det betyder inte med nödvändighet att **platsen i sig** är avgörande. Att avgöra **varför** det finns skillnader i levnadsvillkor mellan unga som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar är viktigt för att kunna utforma träffsäkra insatser. Rapportens analyser visar att en stor del av områdesskillnaderna beror på att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig mellan områdestyperna. Det betyder att en stor del av skillnaden mellan unga i olika områdestyper kan förklaras av att unga med olika familjebakgrund bor i olika områden. Exempelvis har unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar i högre utsträckning föräldrar med kort utbildning och lägre inkomster medan det motsatta förhållandet råder för unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Eftersom föräldrars utbildningsnivå och inkomster är starkt sammankopplade med exempelvis hur unga klarar sin skolgång och om de väljer att rösta är det ett högst förväntat resultat. Samtidigt kommer det vara så att insatser till individer med störst behov i hög grad sammanfaller med områdesspecifika insatser, så länge den svenska befolkningen bor segregerat. Därför bedömer MUCF att det behövs flera insatser för att förbättra levnadsvillkoren för unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Utifrån de utmaningar som identifierats i rapporten drar MUCF följande slutsatser:

- Staten och huvudmän behöver rikta särskilda insatser till skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Huvudmän behöver också utveckla och sprida strategiska och långsiktiga arbetssätt som ökar andelen behöriga lärare och minskar läraromsättningen på skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar.
- Stödet till unga som står långt från arbetsmarknaden behöver fortsatt prioriteras och utvecklas. Det finns även behov av en översyn av i vilken utsträckning Arbetsförmedlingens lokala närvaro ger förutsättningar att ge inskrivna arbetslösa ett ändamålsenligt stöd.
- Det behövs ett långsiktigt arbete för att främja ungas valdeltagande och fler politiska företrädare från områden med stora socioekonomiska utmaningar skulle kunna bidra till att öka ungas intresse för att rösta i dessa områden.
- Staten bör främja kvalitet och kompetensförsörjning inom öppen fritidsverksamhet.
- Pågående insatser för att öka deltagandet i idrottsaktiviteter bland unga som bor i områden med sämre förutsättningar bör utvecklas, förstärkas och följas upp. Särskilda insatser kan behövas för att nå tjejer.
- Det är viktigt att myndigheters, medias och politikers beskrivningar av områden med stora socioekonomiska utmaningar inte bidrar till ytterligare stigmatisering.
- Poliskontroller i områden med stora socioekonomiska utmaningar bör genomföras på ett sätt som inte urholkar de boendes tillit till polisen.

1. Inledning

Socioekonomisk boendesegregation innebär att människor med olika socioekonomi – exempelvis personer som har låga och höga inkomster, kortare och längre utbildning eller olika yrken – bor på olika geografiska platser. Den socioekonomiska boendesegregationen har ökat kraftigt i Sverige sedan 1990. Höginkomsttagare och låginkomsttagare bor i allt högre utsträckning separerade från varandra och samtidigt har det blivit mindre vanligt att bo i ett medelinkomstområde (Delmos 2022). Att människor som delar likande egenskaper eller bakgrund bor tillsammans är i sig inte ett problem, utan det är när detta också resulterar i ojämlika livschanser som segregationen har negativa effekter för samhället. Tidigare forskning har visat att socioekonomisk boendesegregation bidrar till att det finns skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor i Sverige idag (se Delmos 2022 för en översikt). Men det behövs fortsatt mer kunskap om hur ungas levnadsvillkor i stort skiljer sig beroende på hur socioekonomin ser ut bland invånarna i området där de växer upp. Framför allt saknas kunskap om hur uppväxtområdets socioekonomiska förutsättningar påverkar ungas möjligheter till god hälsa, en meningsfull fritid och inflytande över sitt eget liv, framtid och samhällsutvecklingen i stort.

MUCF tar varje år fram en tematisk rapport med fokus på ungas levnadsvillkor. Rapporten är en del av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet som följer ungas levnadsvillkor inom olika områden. I årets rapport undersöks hur ungas levnadsvillkor skiljer sig åt beroende på de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. För att nå målsättningen för den svenska ungdomspolitiken att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen” (prop. 2013/14:191, s. 1), är det viktigt att den plats unga bor på inte är avgörande för deras möjligheter till goda levnadsvillkor och inflytande. Därtill bidrar rapporten till kunskap inom regeringens mål i arbetet mot utanförskap, där en del av målsättning är att minska antalet människor som lever i utanförskap och förbättra människors trygghet och livschanser (prop. 2024/25:1 utg.omr.13). Regeringen utsåg i april 2024 en nationell samordnare för arbetet mot utanförskap. I samordnarens betänkande konstateras att barn och unga i Sverige har helt olika möjligheter att skapa sig ett bra liv beroende på var de växer upp (SOU 2025:76). Denna rapport ger en bredare bild av ungas förutsättningar till goda levnadsvillkor utifrån det område där de bor och är ett viktigt komplement till samordnarens utredning.

Denna rapport är den andra delen i en serie på två rapporter som MUCF tar fram inom temat ”Platsens betydelse för ungas levnadsvillkor”. Fokusrapporten år 2024 handlar om ungas levnadsvillkor i landsbygder jämfört med i städer och storstäder. Denna rapport kompletterar de resultat och slutsatser som framkom i Fokus 24 och tillsammans ger de båda rapporterna en helhetsbild av hur den plats unga bor på påverkar deras möjligheter.

Syfte

Rapportens syfte är att undersöka hur ungas levnadsvillkor skiljer sig utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. Rapporten syftar också till att belysa hur unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar själva upplever att området de bor i påverkar deras levnadsvillkor och framtidsutsikter. Rapporten beskriver skillnader utifrån bostadsområdets socioekonomiska förutsättningar inom flera olika delar av ungas liv. Här ingår bland annat ungas tillgång till en meningsfull fritid, god hälsa, utbildning, arbete och möjligheter till inflytande och delaktighet.

Mått på områdets socioekonomiska förutsättningar

För att undersöka hur ungas levnadsvillkor skiljer sig utifrån områdets socioekonomiska förutsättningar används den områdesindelning som utvecklats av Delegationen mot segregation (Delmos) och SCB. Områdesindelningen utgår från regionala statistikområden (RegSO) som utifrån värden på ett socioekonomiskt index delas in i fem olika områdestyper som skiljer sig sett till socioekonomiska förutsättningar.

Område mäts via regionala statistikområden

RegSO är en rikstäckande indelning som delar in Sverige i 3 363 regionala statistikområden.¹ Indelningen följer läns- och kommungränserna och förändras inte nämnvärt över tid. Alla analyser i denna rapport utgår från det RegSO som unga bor i. Det bor mellan 663 och 22 622 invånare i ett RegSO, men det är vanligast att där bor mellan 1 000 och 2 000 personer (SCB 2020). Hädanefter kallar vi i denna rapport RegSO för bostadsområde eller område.

¹ Indelningen har utvecklats av SCB på uppdrag av regeringen med syftet att få en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation (SCB 2020).

Socioekonomiskt index

För att dela in bostadsområden i områdestyper används ett rikstäckande socioekonomiskt index.² Indexet beräknas på områdesnivå och baseras på tre indikatorer, andelen personer

- med låg ekonomisk standard
- med förgymnasial utbildning
- som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader.

Det socioekonomiska indexet beräknas additivt³ och kan anta värden mellan 0 och 100. Ju högre värde på indexet, desto sämre är de socioekonomiska förutsättningarna i ett bostadsområde. Ett värde på 100 innebär att samtliga invånare i ett bostadsområde har låg ekonomisk standard **och** högst förgymnasial utbildning **och** uppbär ekonomiskt bistånd **och/eller** har varit långtidsarbetslösa längre än sex månader. Denna situation är teoretisk och finns inte i verkligheten, utan indexet varierar år 2022 mellan 1 och 41.

²Indexet utvecklades av Delmos och SCB och förvaltas sedan Delmos avveckling år 2022 av Boverket.

³De tre indikatorerna summeras och delas med tre.

Områdestyper

Utifrån värdena på områdets socioekonomiska index delas Sveriges 3 363 RegSO:n in i fem områdestyper⁴:

Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar

I denna rapport används denna områdesindelning för att mäta de socioekonomiska förutsättningarna i bostadsområden. Härnåfter kallar vi denna indelning för ”områdestyper” och skillnader mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar beskrivs som ”skillnader utifrån områdestyp”.

I rapporten studeras hur ungas levnadsvillkor varierar utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i den områdestyp de bor i. Rapporten mäter däremot inte nivån på den socioekonomiska boendesegregationen i Sverige eller dess effekter. Områdestyperna är en kategorisering av områden med olika nivå av socioekonomiska förutsättningar. Denna är relaterad till boendesegregation, men områdestyperna i sig mäter inte graden av socioekonomisk segregation.

Det finns andra sätt att dela in bostadsområden som delvis överlappar med den områdesindelning som används i rapporten. En är den indelning som utvecklats av polisen för att identifiera utsatta områden (Polisen 2023). En annan är den indelning som nyligen tagits fram av SCB och Boverket i syfte att identifiera bostadsområden där utanförskapet är stort (SCB & Boverket 2024). Polisens indelning har tagits fram för att identifiera områden där det är utmanade att bedriva polisiärt arbete, dvs. för att fylla en mer verksamhetsnära funktion. Den nya indelning som utvecklats av SCB och Boverket är däremot tänkt att fylla delvis samma funktion som den områdesindelning som används i rapporten. Arbetet med denna rapport påbörjades innan SCB och Boverket redovisat sitt uppdrag och har därför inte använts här. Det finns dock en hög grad av överlappning mellan de områden som kategoriseras som områden med stort utanförskap och områden med stora socioekonomiska utmaningar. I rapportens metodbilaga finns en mer utförlig beskrivning av hur de två områdesindelningarna överlappar.

⁴ Se metodbilaga för en utförligare beskrivning av hur indelningen görs.

Genomförande

Den här rapporten bygger på

- resultat från MUCF:s två enkäter Nationella ungdomsenkäten samt Attityd- och värderingsstudien
- registerdata från SCB
- 11 gruppintervjuer med 72 unga som genomförts av MUCF.

Här ges en kort beskrivning av det empiriska material som ligger till grund för rapporten. En mer utförlig beskrivning finns i rapportens metodbilaga.

MUCF:s enkätundersökningar

Nationella ungdomsenkäten är en återkommande enkätundersökning som MUCF genomför bland unga i åldrarna 16–25 år. Den har samlats in tio gånger sedan 2004. I denna rapport används resultat från enkäten som genomfördes hösten 2024, under perioden 10 oktober till 16 januari 2024. Enkäten skickades till ett obundet slumpmässigt urval av 12 000 unga. 5 449 unga besvarade enkäten och det motsvarar en svarsfrekvens på 45 procent.

Attityd- och värderingsstudien är en återkommande enkätundersökning som genomförts sju gånger sedan 1993. Den senaste undersökningen genomfördes av MUCF under våren 2024, 10 april till 23 augusti. Enkäten skickades till ett obundet slumpmässigt urval av 12 000 personer i åldrarna 16–29 år. Sammanlagt svarade 4 508 personer på enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 38 procent. I denna rapport analyseras enbart enkätsvar för unga i åldrarna 16–25 år. 3 393 personer i de åldrarna bevarade enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 40 procent.

För att öka undersökningarnas generaliserbarhet till unga i stort har resultaten från båda enkätundersökningarna viktats efter juridiskt kön och ålder. Det kan dock fortsatt finnas systematiska skillnader mellan de unga som har svarat och de som valt att inte svara på enkäten. Därför bör resultaten från undersökningarna tolkas med viss försiktighet. I rapporten används benämningen **MUCF:s enkätundersökning** för att beskriva både Attityd- och värderingsstudien och Nationella ungdomsenkäten. Information om vilken av undersökningarna ett resultat är hämtat ifrån går att hitta i tabellbilagan.

Registerdata från SCB

MUCF har via SCB beställt och fått tillgång till registerdata på individnivå. Data kommer från flera olika register⁵ som finns hos SCB och innehåller information om ungas utbildning, sysselsättning, inkomster och valdeltagande samt bakgrundsvariabler som ålder, juridiskt kön, födelseland, bostadskommun och bostadsområde. Det går också att koppla samman alla unga med deras föräldrar. Data finns för åren 1990–2021 och det går att följa individer över tid. All data är avidentifierad. I rapporten används data för unga 16–25 år och i de flesta fall för år 2021.

Intervjuer med unga

MUCF har intervjuat unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar för att få kunskap om hur unga själva upplever sitt område och sina levnadsvillkor. Intervjuerna har genomförts i grupp och på plats i områdena. Samtalen har spelats in och transkriberats i efterhand. Sammanlagt har 72 unga i åldrarna 14–24 år intervjuats vid elva intervjutillfällen. De unga har vuxit upp och är bosatta i områden i olika delar av landet. Intervjuer har genomförts med unga från tio olika områden i nio städer.

Läsanvisningar

Den här rapporten är indelad i 15 kapitel. De första tre kapitlen ger en introduktion till rapporten. Kapitel 4 till 13 beskriver resultat av statistiska analyser. Kapitel 14 beskriver resultaten från en intervjustudie med unga. Kapitel 15 är en avslutande diskussion.

I kapitel 2, **Hur påverkar områdets socioekonomiska förutsättningar ungas levnadsvillkor?**, ges en översiktlig bild av tidigare kunskap om hur bostadsområdets socioekonomiska förutsättningar kan tänkas påverka levnadsvillkoren för unga. I kapitel 3, **Vilka unga bor i de olika områdestyperna?**, beskrivs hur vanligt det är bland olika grupper av unga att bo i de fem olika områdestyperna.

⁵ Longitudinell integrationsdatabas, Flergenerationsregistret, Befolkningsregistret, Geografidatabasen, Registret över avgångna från gymnasieskolan, Skolverkets elevregister, Registret för integrationsstudier och SCB Valstatistik.

I kapitel 4 till 12 beskrivs skillnader och likheter mellan unga som bor i olika områdestyper inom följande teman:

- Kapitel 4, **Hur unga bor och flyttar**, om hur unga upplever bostadsområdet där de bor samt deras bostadssituation och flyttmönster.
- Kapitel 5, **Hälsa och relationer**, om hur unga upplever sin hälsa och sina sociala relationer.
- Kapitel 6, **Fritid**, om ungas upplevda tillgång till och deltagande i fritidsaktiviteter. Även ungas föreningsengagemang beskrivs.
- Kapitel 7, **Trygghet**, om ungas upplevelser av otrygghet i området där de bor, oro att utsättas för brott och utsatthet för orättvis behandling.
- Kapitel 8, **Demokratisk delaktighet**, om ungas valdeltagande, intresse för samhällsfrågor och deltagande i politiska aktiviteter.
- Kapitel 9, **Utbildning**, om ungas utbildningsval och utbildningsresultat.
- Kapitel 10, **Etablering i arbetslivet**, om ungas upplevelse av jobbmöjligheter och vad de tycker gör ett jobb intressant. Även olika etableringsmått och arbetsinkomst analyseras.
- Kapitel 11, **Unga som varken arbetar eller studerar**, om ungas arbetslöshet och hur vanligt det är att unga varken arbetar eller studerar.
- Kapitel 12, **Ekonomisk situation**, om hur unga upplever sin ekonomiska situation och ekonomisk utsatthet bland unga.

I kapitel 13, **Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?**, analyseras om skillnader mellan unga i olika områden förklaras av skillnader i ungdomsgruppens sammansättning mellan olika områdestyper. I kapitel 14, **Ett område med två sidor**, lyfts ungas egna upplevelser av att bo i områden med stora socioekonomiska utmaningar och hur de tror att det påverkar deras liv idag och i framtiden. I kapitel 15 finns en **avslutande diskussion**. I detta kapitel diskuteras resultat som pekar på problem och utmaningar och där det framöver är viktigt att följa utvecklingen. Här presenteras även ett antal bedömningar som MUCF gör.

2. Hur påverkar områdets socio-ekonomiska förutsättningar ungas levnadsvillkor?

Segregation innebär att individer med olika egenskaper och förutsättningar bor separerade från varandra. Socioekonomisk segregation är till stor del en konsekvens av ekonomisk ojämlikhet. Eftersom olika typer av boenden (sett till upplåtelseform och kostnader) tenderar att vara ojämnt fördelade i staden bosätter sig människor med olika ekonomiska förutsättningar i olika områden (Delmos 2022). Mot bakgrund av det kan socioekonomisk segregation betraktas som en konsekvens av skillnader i levnadsvillkor. Men segregation kan också bidra till skillnader i levnadsvillkor (jfr Andersson & Holmqvist 2019).

Flera faktorer påverkar ungas förutsättningar i livet

Det finns en rad faktorer som påverkar barn och ungas förutsättningar inom olika områden i livet – alltifrån hälsa till möjlighet att klara skolan och etablera sig i arbetslivet. Livsmöjligheter för unga påverkas både av egenskaper hos individen själv, egenskaper hos dennes föräldrar och egenskaper i den bredare omgivningen. Till det sistnämnda hör bland annat egenskaper kopplade till det område som individen växer upp eller bor i. Inom forskningen benämns sådana effekter ofta som grannskapseffekter. Med grannskapseffekter avses att området, eller grannskapet, en individ bor eller växer upp i påverkar individens förutsättningar i livet. Sådana effekter kan vara av både positiv och negativ karaktär.

Grannskapet kan påverka på flera sätt

Forskare har identifierat ett antal omständigheter i grannskapet som kan antas påverka de boendes livsmöjligheter. Dessa benämns ofta som mekanismer.⁶ Ett kluster av mekanismer berör sociala interaktioner med andra människor i omgivningen. Här betonas betydelsen av normer och beteenden hos människor i omgivningen samt vilka kunskaper och resurser dessa besitter. Exempelvis kan tillgång till eller avsaknad av **positiva förebilder** i området påverka ungas attityder, ambitioner och beteenden. Positiva förebilder skulle exempelvis kunna vara unga som fått jobb, studerar på högskolan eller startat företag medan unga som är involverade i kriminalitet istället är negativa förebilder. Det kan också handla om **tillgång till sociala nätverk** som kan förmedla information och kontakter. Sådana kan exempelvis vara betydelsefulla för möjligheter att komma in i arbetslivet.

Grannskapseffekter antas vidare uppkomma som ett resultat av **stigmatisering**. Här är det den fördomsfulla bild andra människor har av området och de som bor där som antas påverka. Områdets rykte kan exempelvis påverka människors förutsättningar att få ett arbete och det bemötande de får i kontakt med företrädare för myndigheter. Även **miljön i området** samt dess **geografiska lokalisering** antas kunna leda till grannskapseffekter. Miljön kan exempelvis påverka genom att boende exponeras för och utsätts för våld, vilket kan påverka både fysiskt och psykiskt mående. Det kan också handla om att den fysiska omgivningen är nedgången, exempelvis på grund av dåligt underhåll av fastigheter, skadegörelse och nedskräpning. Även i detta fall kan boendes psykiska mående påverkas negativt. Den geografiska lokaliseringen kan påverka negativt om ett område ligger avskilt eller långt bort från delar av staden där viktiga samhällsfunktioner och arbetstillfällen finns. Grannskapseffekter kan även uppstå till följd av att **kvaliteten på samhällsinstitutioner** varierar i olika områden. Det kan exempelvis handla om att kvaliteten på skolor i olika områden varierar beroende på skillnader i erfarenhet och utbildning hos personalen eller på skillnader i personalomsättning.

⁶Beskrivningen i avsnittet bygger på de sammanställningar som gjorts i Andersson & Holmqvist 2019, Brandén 2018, Grönkvist m. fl. 2024, Ramboll 2020 & Wimarck 2018. I dessa återfinns mer utförliga diskussioner om de mekanismer som skapar grannskapseffekter.

Grannskapseffekter är svåra att mäta

Det finns betydande metodologiska svårigheter förknippade med att undersöka grannskapseffekter. En grundläggande utmaning är att människor inte är slumpmässigt fördelade i olika bostadsområden. Det här benämns som **selektionsproblemet**. I korthet består utmaningen i att människor med olika förutsättningar bosätter sig i olika områden. Det betyder att skillnader i utfall (exempelvis avseende hälsa, skolresultat, sysselsättning eller valdeltagande) mellan olika områden inte nödvändigtvis beror på omständigheter i området som sådant utan på att de som bor i området skiljer sig sett till egenskaper som påverkar det utfall som studeras. Det kan exempelvis handla om att det finns skillnader i utbildningsnivå mellan individer som bor i olika områden (en egenskap vi vet samvarierar med flera typer av utfall). För att kunna säga att det finns grannskapseffekter ska det gå att konstatera att livsomständigheterna för en individ skiljer sig jämfört med om denne, med samma personliga egenskaper och samma familjeförhållanden, vuxit upp eller bott i en annan typ av område. Det är i princip omöjligt att göra i praktiken. Många forskare använder istället statistiska modeller som tar hänsyn till att befolkningen i olika områden skiljer sig sett till en rad egenskaper för att försöka uppskatta hur stor del av den observerade skillnaden mellan grannskap som beror på omständigheter i själva området (Andersson & Holmkvist 2019, Brandén 2018). Det finns dock ett fåtal exempel på när forskare kunnat studera grannskapseffekter genom situationer som fungerat som naturliga experiment i och med att de inneburit att personer slumpmässigt placerats i områden med olika förutsättningar. Två exempel är det amerikanska Moving to Opportunity Housing Mobility-programmet där personer i fattiga områden fick flytta till höginkomstområden och den så kallade Hela Sverige-strategin där nyanlända flyktingar placerades ut i olika svenska kommuner. Forskare som nyttjat dessa experiment har funnit stöd för att det finns grannskapseffekter för barn och unga (se Grönkvist m. fl. 2024 för en översikt).

Studier pekar på små grannskapseffekter

Generellt sett visar den forskning som gjorts på grannskapseffekter att storleken på grannskapseffekter varierar både mellan länder och mellan städer inom länder. Storleken varierar också beroende på vilket utfall och vilken grupp som studeras samt beroende på hur de studerade grannskapen avgränsas. De studier som gjorts av grannskapseffekter i Sverige pekar mot att sådana effekter existerar men att de är förhållandevis små i ett internationellt perspektiv. Merparten av de studier som gjorts på svenska förhållanden visar att egenskaper hos individen och dennes föräldrar förklarar en stor del av de skillnader som återfinns mellan olika områden (Andersson & Holmkvist 2019, Brandén 2018). Samtidigt pekar studier mot att grannskapseffekter påverkar barn och unga mer än vuxna. Det kan bland annat bero på att de befinner sig i en mer formbar fas i livet och att de därför också påverkas starkare av den omgivande miljön (Grönqvist & Niknami 2025).

Analyser av områdets betydelse i rapporten

I rapporten undersöks om det finns skillnader i levnadsvillkor mellan unga som växer upp i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Eventuella skillnader mellan unga i olika områdestyper kan både bero på förutsättningar i själva området och egenskaper som individer i området har. Rapportens analyser gör det inte möjligt att dra några slutsatser om eventuella grannskapseffekter. Däremot presenteras i [kapitel 13, Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?](#), en analys av skillnader mellan områdestyper när hänsyn tagits till att ungdomsgruppens sammansättning skiljer sig mellan olika områden. I nästa kapitel presenteras statistik över vilka unga som bor i de fem områdestyperna och här framkommer att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig på flera sätt.

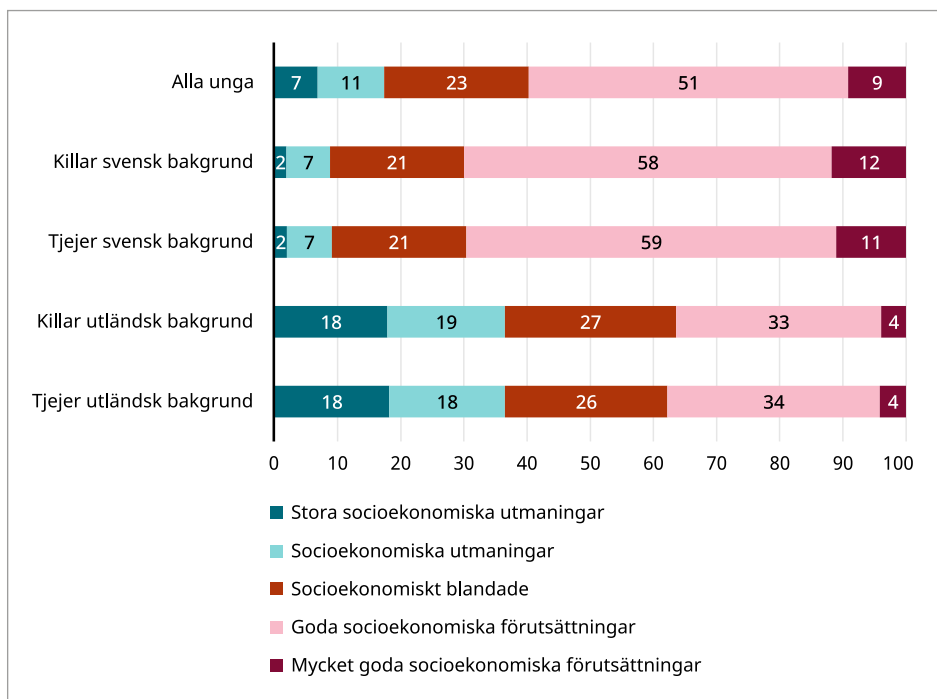

3. Vilka unga bor i de olika områdestyperna?

I detta kapitel beskrivs först hur vanligt det är bland unga att bo i de fem olika områdestyperna. Sedan beskrivs ungdomsgruppens sammansättning i de olika områdestyperna. Resultaten baseras på registerdata för år 2021 och de 1 166 257 unga som det året är mellan 16 och 25 år och för vilka det finns uppgift om bostadsområde.

De flesta unga bor i ett område med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar

Det är vanligast att unga i Sverige bor i ett område som har goda socioekonomiska förutsättningar (se figur 3.1). Ungefär hälften av unga i åldrarna 16–25 år bor år 2021 i ett sådant område, vilket motsvarar 590 158 personer. Nästan en fjärdedel bor i ett socioekonomiskt blandat område, 266 335 personer. Knappt var tionde ung bor i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 106 900 personer. Något fler, 122 557 personer, bor i ett område med socioekonomiska utmaningar. Det är minst vanligt att bo i ett område med stora socioekonomiska utmaningar, där 80 307 unga (7 procent) bor.

Figur 3.1. Andel unga som bor i de olika områdestyperna, 16–25 år, efter kön och bakgrund, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 1 166 257 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Vanligare bland unga med utländsk bakgrund att bo i områden med socioekonomiska utmaningar

Det är betydligt vanligare bland unga med utländsk bakgrund att bo i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar (36 procent) jämfört med bland unga med svensk bakgrund (9 procent) (figur 3.1). Störst skillnad finns för områden med stora socioekonomiska utmaningar där andelen som bor i denna områdestyp är nio gånger högre bland unga med utländsk bakgrund jämfört med bland unga med svensk bakgrund. Det är framför allt unga med utomeuropeisk utländsk bakgrund som är överrepresenterade i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Unga med svensk bakgrund bor istället i högre utsträckning i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Hur ser sammansättningen av ungdomsgruppen ut i de olika områdestyperna?

Unga med utländsk bakgrund är färre till antalet jämfört med unga med svensk bakgrund, men då unga med utländsk bakgrund i mycket högre utsträckning bor i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar kommer de troligen utgöra en högre andel av samtliga unga i dessa områden. För att se mer noga hur sammansättningen av ungdomsgruppen ser ut i respektive områdestyp presenteras här genomsnitt för olika bakgrundsfaktorer.

Det generella mönstret, som framgår av tabell 3.1, är att områden som har bättre socioekonomiska förutsättningar tenderar att ha en högre andel som

- är yngre (16–19 år)⁷
- har föräldrar med eftergymnasial utbildning
- har svensk bakgrund
- är inrikes födda
- är födda eller har föräldrar födda i ett europeiskt land (bland de med utländsk bakgrund)
- har varit i Sverige 10 år eller längre (bland de som är utrikes födda)

Könsfördelningen varierar inte med områdestyp. Det finns något fler killar (52–53 procent) i alla områdestyper. Genomsnittsinkomsten för föräldrarna till de unga är högre i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

När de två ytterligheterna, områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, jämförs framträder stora skillnader. I områden med stora socioekonomiska utmaningar har 80 procent av unga utländsk bakgrund, jämfört med 13 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

⁷ Att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är yngre innebär också att det är vanligare bland dem att fortfarande bo med föräldrarna. I områden med socioekonomiska utmaningar är det istället mer vanligt att bo själv.

Samtidigt finns också en stor skillnad jämfört med områden med socioekonomiska utmaningar där 54 procent har utländsk bakgrund. Det är också vanligare bland de som har utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar att själv vara född eller ha föräldrar födda i ett utomeuropeiskt land, 65 procent har utomeuropeisk bakgrund jämfört med 21 procent bland unga totalt.

Trots att unga utrikes födda i områden som har sämre socioekonomiska förutsättningar i genomsnitt varit kortare tid i Sverige, är det inte vanligare i de områdena att utrikes födda unga är nyanlända (har folkbokförts i Sverige de senaste 3 åren). Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att eftersom det är betydligt högre andel utrikes födda i områden med stora socioekonomiska utmaningar så är antalet nyanlända utrikes födda fler och denna grupp kommer då att utgöra en större del av totalen (alla unga) i denna områdestyp.

Tabell 3.1. Ungdomsgruppens sammansättning utifrån områdeotyp, 2021. Procent.

	1	2	3	4	5	Alla områden
Svensk bakgrund	20	46	64	80	87	69
Utländsk bakgrund	80	54	36	20	13	31
Utländsk bakgrund: Europeisk	35	60	75	88	92	79
Utländsk bakgrund: Utomeuropeisk	65	40	25	13	8	21
Inrikes född	44	61	75	86	91	79
Utrikes född	56	39	25	14	9	21
1–3 år sedan invandring	21	27	27	32	28	27
4–9 år sedan invandring	53	46	44	33	24	42
10–15 år sedan invandring	20	19	19	19	22	19
16 eller mer år sedan invandring	6	8	10	17	26	12
Ålder: 16–19 år	36	31	36	41	57	40
Ålder: 20–25 år	64	69	64	59	43	60
Föräldrars högsta utbildningsnivå: Grundskola	32	19	12	6	2	10
Föräldrars högsta utbildningsnivå: Gymnasium	23	28	35	32	21	31
Föräldrars högsta utbildningsnivå: Eftergymnasial	27	39	43	57	74	52
Föräldrars högsta utbildningsnivå: Uppgift saknas	18	14	10	6	3	8
Föräldrars genomsnittsinkomst	2 312	3 263	3 558	4 448	5 879	4 104

1: Stora socioekonomiska utmaningar, 2: Socioekonomiska utmaningar, 3: Socioekonomiskt blandade, 4: Goda socioekonomiska förutsättningar och 5: Mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Beräkningsunderlag: 1 166 257 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: Inkomster redovisas i 100-tals kronor.

Hur analyseras statistik i rapporten?

Rapporten analyserar skillnader i ungas levnadsvillkor mellan de fem områdestyper som beskrivs i rapportens inledningskapitel. Skillnader mellan områdestyper som baseras på statistik från MUCF:s enkätundersökning diskuteras i rapportens löptext enbart om skillnaderna är statistiskt signifikanta på 95-procentsnivå. Statistisk signifikans är här ett mått på risken att en skillnad mellan områdestyper i enkätresultaten inte finns i hela populationen, det vill säga bland alla unga i befolkningen, utan uppkommer på grund av slumpen. På 95-procentsnivån är risken att skillnad mellan områdestyper beror på slumpen låg. I rapporten benämns statistiskt signifikanta skillnader som statistiskt säkerställda. I rapportens figurer och tabeller redovisas resultat för samtliga områdestyper och det innebär att skillnader mellan områdestyper i figurerna och tabellerna inte alltid är statistiskt säkerställda. Analyser av registerdata baseras på alla unga i befolkningen och redovisas därför utan att signifikanstestas, det vill säga utan statistisk felmarginal.

Områdesskillnader

I rapporten beskrivs skillnader mellan områdestyper med utgångspunkt i om de följer ett **socioekonomiskt områdesmönster**. Med det menas i första hand att det finns en stegvis ökning eller minskning i det utfall som beskrivs när områdestypens socioekonomiska förutsättningar förbättras. Det kan också innebära att det finns tydliga skillnader mellan ytterligheterna, exempelvis de två områdestyperna som har socioekonomiska utmaningar och de två områdestyperna som har goda förutsättningar. Statistiskt säkerställda skillnader mellan områdestyper som inte följer ett sådant socioekonomiskt områdesmönster beskrivs inte i rapporten.

Könsuppdelad statistik

Merparten av figurer och tabeller i rapporten presenterar statistik uppdelat på områdestyp och kön. I registerdata används juridiskt kön och i enkätdata egenidentifierat kön. I könsuppdelade resultat som baseras på enkätdata utesluts de som angett annat kön än kille och tjej, medan personer som angett annat kön ingår när totalen för alla unga redovisas. När antalet personer som svarat ett enskilt svarsalternativ på en enkätfråga är färre än 20 redovisas inte detta alternativ. Det innebär att det i vissa fall inte är möjligt att redovisa könsuppdelad statistik och när så är fallet framgår det i texten. I löptext beskrivs enbart skillnader mellan områdestyper för tjejer och killar när de finns betydande skillnader mellan könen. I det fall det finns områdesskillnader för både killar och tjejer som andelsmässigt är olika stora, har denna rapport inte testat om storleken på skillnaderna där statistiskt säkerställt skilda från varandra. Alla könsuppdelade resultat finns redovisade i rapportens tabellbilaga.

Statistik utifrån svensk eller utländsk bakgrund

När det bedöms vara relevant redovisas registerdata uppdelat på kön samt svensk eller utländsk bakgrund. Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Med utländsk bakgrund avses personer som är utrikes födda eller som är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Antalet personer med utländsk bakgrund som besvarat MUCF:s enkätundersökning är för få för att redovisa uppdelat på områdestyper och därför presenteras inte enkätresultat uppdelat på svensk eller utländsk bakgrund.

4. Hur unga bor och flyttar

Att ha tillgång till en bra bostad och boendemiljö har stor betydelse för att unga ska ha goda levnadsvillkor. I MUCF:s enkät ställs flera frågor som handlar om ungas boendesituation. I detta kapitel beskrivs hur unga ser på området de bor i samt på möjligheten att hitta bostad och att flytta. Med hjälp av registerdata beskrivs också hur vanligt det är att unga flyttar från olika områdestyper och från sitt uppväxtområde under ungdomsperioden. Samtliga resultat för kapitlet finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt två.

Sammanfattning

- Ungas upplevelse av sitt bostadsområde skiljer sig utifrån områdestyp. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar tycker i betydligt lägre grad att deras bostadsområde är en bra plats att växa upp på, jämfört med andra unga.
- De flesta 25-åringarna har flyttat från det område där de bodde när de var 18 år. Ju bättre socioekonomiska förutsättningar uppväxtområdet har desto vanligare är det att ha flyttat.
- Även om de flesta flyttat från uppväxtområdet bor majoriteten av 25-åringarna i samma områdestyp som de bodde i vid 18 års ålder. Särskilt unga med utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar bor kvar i samma områdestyp.
- Unga med utländsk bakgrund flyttar inte till en områdestyp med bättre förutsättningar i samma utsträckning som unga med svensk bakgrund.

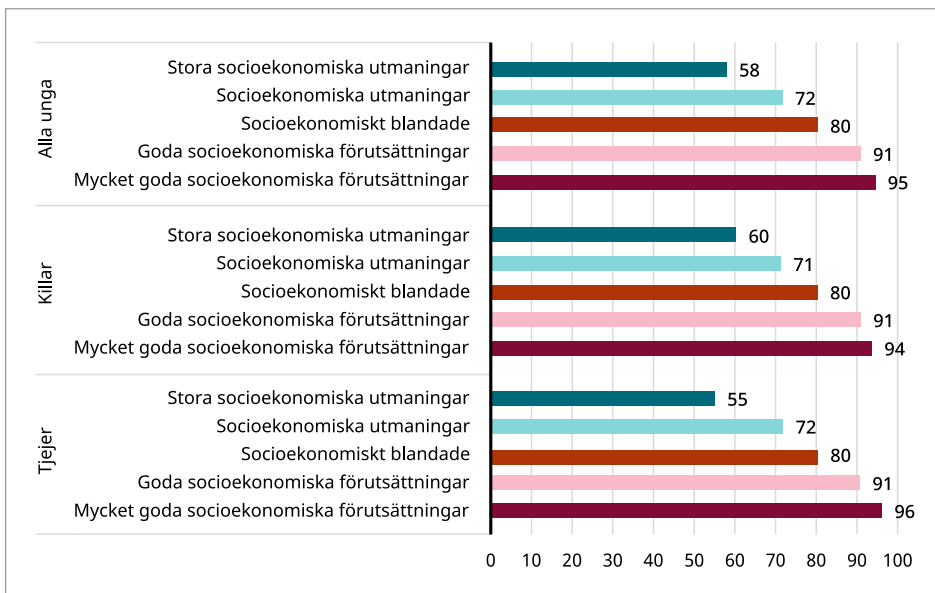
Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Unga i områden med störst utmaningar tycker i lägst grad att deras bostadsområde är en bra plats att växa upp på

I enkäten får unga i åldrarna 16–25 år svara på om de anser att det område där de bor är en bra eller dålig plats för unga att växa upp på.⁸ Andelen som tycker att det är en bra plats ökar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har. Bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 58 procent som anser att deras område är en bra plats att växa upp på (se figur 4.1). Det är avsevärt mycket lägre än i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där nästan samtliga, 95 procent, anser det. Även i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, där majoriteten av unga bor, tycker de flesta unga att området är en bra plats att växa upp på.

Figur 4.1. Andel unga som anser att området de bor i är en bra eller mycket bra plats att växa upp på, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

⁸ Ungas ombeds svara utifrån det område som de för närvarande bor i. Det behöver inte vara det område som de själva växt upp i.

Nästan alla nöjda med sin bostadssituation, oavsett områdestyp

Även om det finns stora skillnader i hur unga ser på sitt bostadsområde finns endast små områdesskillnader i synen på sin bostadssituation. De flesta unga, 92 procent, är nöjda med sin nuvarande bostadssituation. Andelen är något lägre i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar (87 respektive 90 procent) jämfört med i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (93 respektive 94 procent).

Även om de flesta unga är nöjda med sin bostadssituation finns det unga som oroar sig för att bli bostadslösa. Ungefär var fjärde person svarar att de ofta eller då och då det senaste halvåret oroar sig för att bli bostadslösa. Bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 28 procent som varit oroliga för att bli bostadslösa. Det är nästan dubbelt så vanligt jämfört med unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, där andelen är 16 procent. Men att oroa sig för att bli bostadslös är inte vanligare i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med i övriga områdestyper.

Något vanligare att flytta från uppväxtområden med bättre socioekonomiska förutsättningar

För att beskriva flyttmönster analyseras alla unga som fyller 25 år under kalenderåret 2021 och som finns i befolkningsregistret mellan 18 och 25 års ålder.⁹ Analysen utgår från det bostadsområde som personerna bor i när de är 18 år och detta område kallas här uppväxtområdet. Sedan studeras om personerna någon gång mellan 18 och 25 års ålder flyttat till ett annat bostadsområde.¹⁰

Det är 82 procent av 25-åringarna som har flyttat en eller flera gånger från uppväxtområdet. Ju bättre socioekonomiska förutsättningar uppväxtområdet har desto vanligare är det att ha flyttat innan 25 års ålder. I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är det 86 procent av unga som flyttat och i områden med goda socioekonomiska förutsättningar är det 83 procent, medan det är 76 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

⁹ Här ingår 105 467 unga. De som flyttade till och fick uppehållstillstånd i Sverige efter 18 års ålder är exkluderade från denna analys.

¹⁰ Anledningen att just 18 års ålder valts är att det är efter den åldern som majoriteten av unga flyttar hemifrån och det är ungas egna beslut att flytta och inte föräldrarnas som MUCF önskar mäta.

Vanligare bland tjejer och unga med svensk bakgrund att flytta från uppväxtområdet

Tjejer flyttar i högre utsträckning från uppväxtområdet än killar och det mönstret finns oavsett områdestyp. Det är vanligare att unga med svensk bakgrund flyttar från uppväxtområdet än unga med utländsk bakgrund. För unga med utländsk bakgrund ökar benägenheten att flytta ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har, medan det för unga med svensk bakgrund inte finns ett lika tydligt socioekonomiskt områdesmönster. Unga med svensk bakgrund flyttar i lika hög utsträckning från områden med stora socioekonomiska utmaningar som från övriga områden, undantaget områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där andelen som flyttar är högre.

Vanligast att bo i samma områdestyp vid 18 som vid 25 års ålder

Att flytta är ofta en naturlig del av livet för unga, exempelvis för att hitta ett arbete eller för att studera. Det är därför inte förvånande att en stor majoritet av unga flyttar någon gång under perioden då de är mellan 18 och 25 år. Samtidigt är det intressant att undersöka om unga väljer att bosätta sig i ett liknande område som det där de växt upp. Det vill säga ett område som är av samma områdestyp, eller ett område som skiljer sig från det område som de bodde i under uppväxten. I denna analys ingår alla unga, både de som flyttat **och** de som **inte flyttat** någon gång mellan 18 och 25 års ålder. Det innebär att de som bor kvar i ett område som är av samma områdestyp kan bo kvar i uppväxtområdet, men den stora majoriteten bor i ett annat område som är av samma områdestyp.

I tabell 4.1 visas i vilken områdestyp som är vanligast att bo i vid 25 års ålder utifrån vilken områdestyp uppväxtområdet har.¹¹ Uppväxtområdet är området unga bor i vid 18 års ålder. Den områdestyp som det är vanligast att bo i för respektive uppväxtområdes områdestyp är blåmarkerade. I tabellen syns att det är vanligast att bo i samma områdestyp både vid 18 och 25 års ålder för alla områdestyper bortsett från i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Den områdestyp som är minst vanlig är rödmarkerad. Det är minst vanligt att bo i den områdestyp vars socioekonomiska förutsättningar skiljer sig mest från uppväxtområdets områdestyp. Bland de som vid 18 års ålder bor i ett område med stora socioekonomiska utmaningar är det 45 procent som bor i samma områdestyp vid 25 år, medan enbart 1 procent bor i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

¹¹ För resultat uppdelade på kön se avsnitt två i tabellbilagan.

På samma sätt är det väldigt ovanligt att de som växt upp i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar bor i ett område som har stora socioekonomiska utmaningar när de är 25 år. 1 procent av unga gör det. Bland de som växt upp i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är det istället vanligast att bo i ett område med goda socioekonomiska förutsättningar (53 procent) vid 25 års ålder. Att det är relativt vanligt att bo i ett område med goda socioekonomiska förutsättningar oavsett vilket område personen bodde i vid 18 års ålder beror delvis på att denna områdestyp står för strax över hälften av alla bostadsområden och mer än hälften av alla unga bor i denna områdestyp.

Även om många unga bor kvar i samma områdestyp, är det samtidigt vanligt att unga flyttar till en områdestyp som har bättre socioekonomiska förutsättningar än uppväxtområdet. Av de som bor i ett område med stora socioekonomiska utmaningar är det 55 procent som flyttar till en områdestyp med bättre socioekonomiska förutsättningar. Medan det är betydligt mindre vanligt med det motsatta, att flytta till en områdestyp med sämre socioekonomiska förutsättningar. Bland de som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar är det 28 procent som flyttat till en områdestyp med sämre socioekonomiska förutsättningar. Resultaten är i linje med resultaten i en rapport från Delegationen för migrationsstudier (Malmberg & Andersson 2021) som visar att unga flyttar till mindre fattiga områden mellan åldrarna 15 och 30 år.

Tabell 4.1. Områdestyp vid 18 och 25 års ålder bland unga som år 2021 är 25 år. Procent.

Områdestyp vid 25 år

Områdestyp vid 18 år		Stora socio-ekonomiska utmaningar	Socio-ekonomiska utmaningar	Socio-ekonomiskt blandade	Goda socio-ekonomiska förutsättningar	Mycket goda socio-ekonomiska förutsättningar
	Stora socioekonomiska utmaningar	45	12	19	23	1
	Socio-ekonomiska utmaningar	7	42	20	29	2
	Socio-ekonomiskt blandade	4	9	49	36	2
	Goda socio-ekonomiska förutsättningar	2	7	19	69	3
	Mycket goda socioekonomiska förutsättningar	1	6	14	53	26

Beräkningsunderlag: 105 467 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Unga med utländsk bakgrund bor oftare kvar i områden med blandad eller sämre socioekonomi

Bland unga som vid 18 års ålder bor i ett område med stora socioekonomiska utmaningar är det ungefär hälften (51 procent för killar och 48 procent bland tjejer) av de med utländsk bakgrund som fortfarande bor i ett område som har stora socioekonomiska utmaningar när de är 25 år. För unga med svensk bakgrund är detta mycket mindre vanligt, ungefär en tredjedel (34 procent för killar och 27 procent bland tjejer) av de som vid 18 års ålder bor i ett område med stora socioekonomiska utmaningar bor i samma områdestyp vid 25 år. Det är också vanligare bland unga med utländsk bakgrund än med svensk bakgrund att bo i samma områdestyp när de vid 18 års ålder bodde i ett område med socioekonomiska utmaningar eller blandad socioekonomi. För områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar gäller det motsatta, det är vanligare att bo i samma områdestyp bland unga med svensk bakgrund, men här finns inte lika stora skillnader.

Sammantaget innebär detta att unga med utländsk bakgrund dels i högre utsträckning bor kvar i områden med stora socioekonomiska utmaningar, dels inte flyttar till en områdestyp med bättre förutsättningar i samma utsträckning som unga med svensk bakgrund.

5. Hälsa och relationer

En god hälsa och en god relation till vänner och familj är betydelsefullt för ungas levnadsvillkor och möjligheter att forma sitt liv. Hälsa är ofta en förutsättning för att nå andra goda levnadsvillkor men olika former av utsatthet riskerar också att påverka hälsan negativt. I MUCF:s enkät ställs ett flertal frågor om ungas upplevda hälsa och hur de upplever sina relationer. I detta kapitel presenteras resultaten för unga efter områdestyp. Samtliga resultat presenteras i rapportens tabellbilaga i avsnitt tre.

Sammanfattning

- En majoritet av unga bedömer att deras fysiska hälsa är bra, men det är vanligare att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar gör det.
- Det finns inga skillnader i ungas bedömning av sin psykiska hälsa efter områdestyp. Det finns inte heller skillnader mellan områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar och de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar i andelen unga som har psykosomatiska symtom.
- En majoritet av unga tycker att utbudet av hälso- och sjukvård på orten där de bor är bra. Andelen som tycker att utbudet är bra är högre i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar.
- De flesta unga är nöjda med sina sociala relationer och har någon de kan prata med om de är bekymrade eller oroliga över något, oavsett områdestyp. Men det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar inte har någon att prata med jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Det finns inga skillnader mellan områdestyper i andelen unga som ibland eller ofta har känt sig ensamma det senaste året.

Få skillnader i upplevd hälsa efter områdestyp

Tidigare rapporter visar att det finns skillnader i hälsa mellan olika grupper i befolkningen. Bland unga skattar tjejer sin hälsa sämre än killar och andelen tjejer som uppger att de har psykiska symtom är betydligt högre jämfört med bland killar (MUCF 2025a). I den vuxna befolkningen finns skillnader i hälsa mellan olika områdestyper, vilket kan hänga samman med både skillnader i levnadsvanor och friskfaktorer som skillnader i kvalitet och tillgång till vård (Socialstyrelsen 2024). I detta avsnitt beskrivs skillnader i hur unga i åldrarna 16–25 år upplever sin fysiska och psykiska hälsa mellan olika områdestyper.

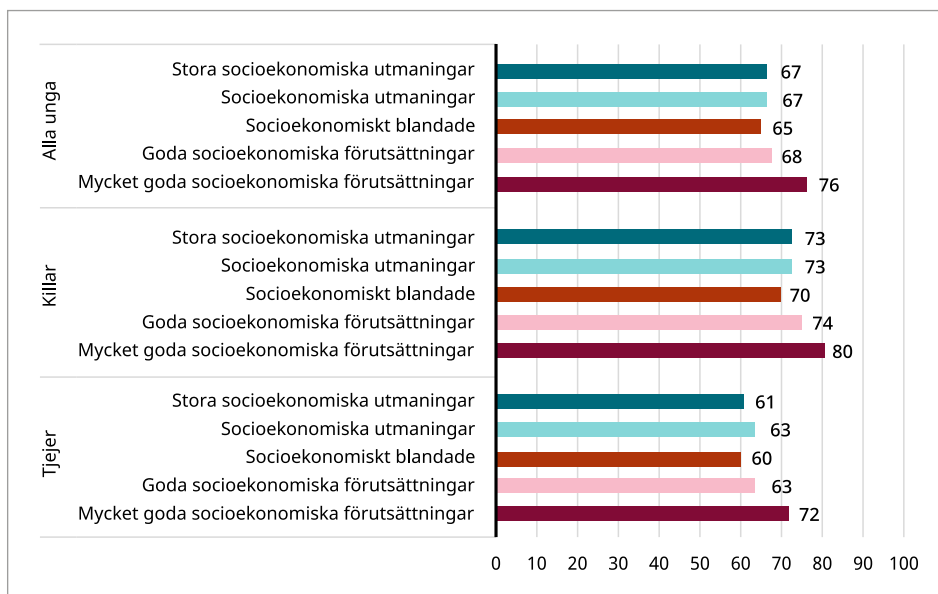
Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Bättre egenskattad fysisk hälsa bland unga i områden med bäst förutsättningar

En majoritet unga, 68 procent, bedömer att deras fysiska hälsa är mycket eller ganska bra. Andelen är högre bland unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med övriga områdestyper, 76 procent. I de övriga områdestyperna är andelen mellan 65 och 68 procent. Skillnaden mellan områdestyperna med bäst förutsättningar och störst utmaningar på 9 procentenheter kan jämföras med skillnaden på 4 procentenheter i andelen som anser sig ha god fysisk hälsa mellan landsbygds- och storstadskommuner (MUCF 2024a).

Figur 5.1. Andel unga som bedömer sin fysiska hälsa som ganska eller mycket bra, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Få skillnader i psykisk hälsa mellan områdestyper

Bland unga bedömer 56 procent att deras psykiska hälsa är ganska eller mycket bra. I samtliga områden är andelen högre bland killar jämfört med tjejer, men det finns inga skillnader mellan områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar.

I MUCF:s enkät ställs frågor om nio olika psykosomatiska symtom. Symtomen handlar om både fysiska symtom som huvudvärk, magont, trötthet, svårt att somna, sover dåligt och psykiska symtom som oro, stress, irritation och deppighet. För att undersöka om det finns generella skillnader i psykosomatiska symtom mellan unga i olika områden undersöks andelen unga som har minst två av dessa symtom flera gånger i veckan. Bland unga är det en hög andel, 63 procent, som har psykosomatiska symtom. Det finns inte något tydligt socioekonomiskt områdesmönster i hur vanligt det är att ha dessa symtom. I samtliga områdestyper är andelen med psykosomatiska symtom betydligt högre bland tjejer än bland killar.

Utifrån olika specifika symtom finns däremot några skillnader mellan områdestyper. Var fjärde ung i områden med stora socioekonomiska utmaningar anger att de känner oro flera gånger i veckan. Det kan jämföras med mellan 31 och 33 procent i övriga områdestyper. Det är också en lägre andel unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar som anger att de är irriterade flera gånger i veckan jämfört med unga i områden med blandade, goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Ungefär hälften av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar anger att de är trötta flera gånger i veckan, 52 procent. Det är lägre än i de andra områdestyperna, där mellan 60 och 63 procent uppger att de är trötta flera gånger i veckan. Det finns däremot ingen skillnad mellan områdestyperna i andelen som anger att de har haft svårt att somna eller som anger att de har sovit dåligt flera gånger i veckan. Det finns inte heller något socioekonomiskt områdesmönster i andelen som anger att de är stressade, har ont i magen, har huvudvärk eller är deppiga flera gånger i veckan.

Unga i områden med bättre förutsättningar tycker oftare vårdutbudet är bra

På frågan om vad unga 16–25 år tycker om utbudet av hälso- och sjukvård på orten där de bor svarar 76 procent att det är ganska eller mycket bra. Andelen som tycker att utbudet av vård är bra är lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar än i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 71 jämfört med 78 respektive 83 procent. I områden med mycket goda förutsättningar är det en högre andel som tycker att utbudet av vård är bra jämfört med alla andra områdestyper.

Vissa områdesskillnader i ungas relationer

Sociala relationer är viktigt för ungas välbefinnande och har stor betydelse för ungas levnadsvillkor. Goda relationer till vänner och familj kan bidra till en bättre hälsa och sociala nätverk kan spela en viktig roll för etablering på arbetsmarknaden och delaktighet i samhället. I detta avsnitt presenteras skillnader mellan områdestyper i hur unga i åldrarna 16–25 år upplever sina relationer till bland annat vänner och familj.

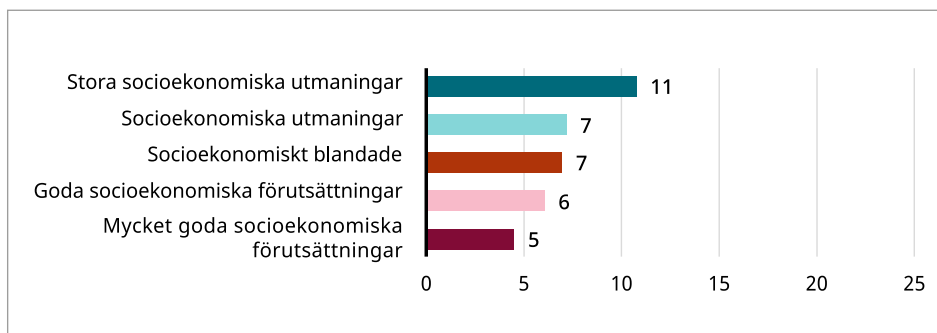
De flesta unga är nöjda med sina nära relationer oavsett var de bor

De flesta unga är nöjda med sina sociala relationer oavsett områdestyp. 85 procent är ganska eller mycket nöjda med relationen till sina kompisar och 90 procent är ganska eller mycket nöjda med relationen till sin familj. Andelen unga som är nöjda med sina kompisrelationer är högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar än i andra områdestyper. Andelen är 89 procent jämfört med 80 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Även andelen som är nöjda med sina familjerelationer är högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 92 jämfört med 87 procent. I hela gruppen unga är 87 procent ganska eller mycket nöjda med relationen till partner/pojkvän/flickvän. Det finns ingen skillnad mellan unga i olika områdestyper.

Unga i områden med störst utmaningar har i lägre grad någon att prata med

De flesta unga har någon de kan prata med om de är oroliga över något. 74 procent anger att de kan prata med sina föräldrar eller annan vårdnadshavare och det är även en klar majoritet, 70 procent, som anger att de kan prata med kompisar om de är oroliga över något. Men det finns vissa skillnader mellan områdestyper. Det är vanligare att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar kan prata med både föräldrar och kompisar om de är oroliga för något jämfört med unga i andra områdestyper. Särskilt stor är skillnaden i andelen unga som uppger att de kan prata med kompisar, vilket 55 procent av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar uppger att de kan. Det kan jämföras med 68–76 procent bland unga i övriga fyra områdestyperna.

En mindre andel unga, 7 procent, anger att de inte har någon som de kan prata med om de är oroliga över något. Ungefär var tionde ung, 11 procent, i områden med stora socioekonomiska utmaningar har ingen de kan prata med om de är bekymrade eller oroliga. Det kan jämföras med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar där andelen är ungefär hälften så hög, 6 respektive 5 procent.

Figur 5.2. Andel unga som inte har någon de kan prata med om de är bekymrade eller oroliga över något, 16–25 år, efter områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Not: Könsuppdelad statistik finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt tre.

Observera också att axeln är bruten vid 25 procent.

Trots att det är vanligare bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar att inte ha någon att prata med finns inga skillnader i hur vanligt det är att unga uppger att de upplevt ensamhet. I MUCF:s enkät ställs en fråga om hur ofta unga upplevt ofrivillig ensamhet, det vill säga ensamhet som de inte valt själva. Bland unga är det 59 procent som ibland eller ofta känt sig ensamma under de senaste tolv månaderna. Det finns inga skillnader mellan de olika områdestyperna.

6. Fritid

Fritid är en viktig del av ungas uppväxt. Att ha tillgång till en meningsfull fritid ger unga möjlighet till såväl avkoppling som personlig och social utveckling och kan bidra till en god hälsa, gemenskap och delaktighet. På så sätt bidrar fritid och fritidsaktiviteter till goda levnadsvillkor. I detta kapitel beskrivs skillnader i ungas upplevelser av sin fritid och tillgång till fritidsaktiviteter mellan unga i olika områdestyper utifrån MUCF:s enkätundersökning. Samtliga resultat presenteras i rapportens tabellbilaga i avsnitt fyra.

Sammanfattning

- De flesta unga är nöjda med sin fritid. Andelen som är nöjda med sin fritid skiljer sig åt mellan områdestyper och ökar ju bättre områdets socioekonomiska förutsättningar är.
- Det är betydligt vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar har hindrats att börja eller slutat med en fritidsaktivitet på grund av att den egna eller familjens ekonomi utgjort ett hinder.
- Det är vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar besöker olika typer av mötesplatser, såsom bibliotek, jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Det är en högre andel unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som idrottar varje vecka, jämfört med i övriga områdestyper. Tjejer i områden med sämre förutsättningar idrottar i lägst grad.
- Tjejer i områden med stora socioekonomiska utmaningar är i lägre grad medlemmar i föreningar jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda förutsättningar.
- Andelen unga som är ute i naturen varje månad är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det är en högre andel unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som är ute i naturen varje månad jämfört med unga i andra områdestyper.

Ungas förutsättningar till fritid skiljer sig åt

I detta avsnitt beskrivs nöjdhet med sin fritid, tillgång till fritidsaktiviteter och hinder för att delta i fritidsaktiviteter bland unga i åldrarna 16–25 år. Resultaten pekar mot att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är nöjda i högre grad och har bättre tillgång till fritidsaktiviteter än andra unga. Unga i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar möter i högre grad hinder för att delta i fritidsaktiviteter.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Unga mer nöjda med sin fritid i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar

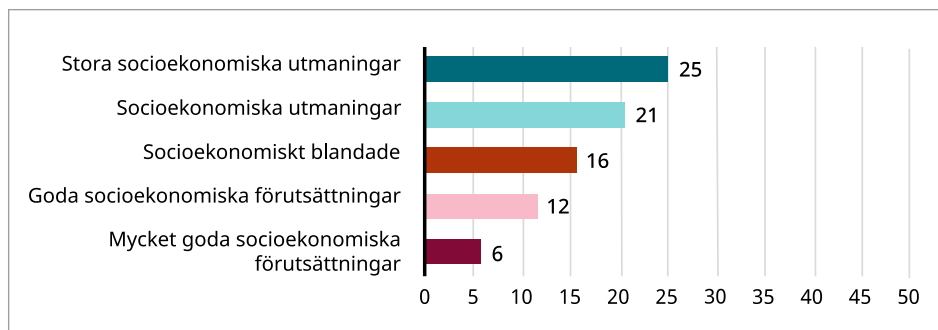
De flesta unga är nöjda med sin fritid. 83 procent uppger att de är ganska eller mycket nöjda med sin fritid. Men andelen som är nöjda skiljer sig åt mellan områdestyper och ökar ju bättre områdets socioekonomiska förutsättningar är. Andelen som är nöjda är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 87 procent. Lägst är andelen i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 76 procent, vilket kan jämföras med 81 till 83 procent i områden med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden i nöjdhet finns enbart för tjejer och där är skillnaden mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar stor, 89 jämfört med 72 procent.

Bättre utbud av fritidsaktiviteter för unga i områden med bättre förutsättningar

En majoritet bland unga tycker att det finns ett bra utbud av fritidsaktiviteter de är intresserade av att delta i på orten eller i staden där de bor. 66 procent upplever att utbudet är bra. Det är en högre andel unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som tycker att utbudet av fritidsaktiviteter är bra jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 76 jämfört med 60 procent. Även i områden med goda socioekonomiska förutsättningar är andelen högre jämfört med de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar, 68 jämfört med ungefär 60 procent.

Ekonomi ett vanligare hinder i områden med utmaningar

I MUCF:s enkät ställs några frågor om hinder för att delta i fritidsaktiviteter. Det är betydligt vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar har hindrats att börja eller slutat med en fritidsaktivitet det senaste tolv månaderna på grund av sin egen eller familjens ekonomi än att unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar gjort det. 25 procent av unga i områden med stora utmaningar anger att ekonomin varit ett hinder, medan endast 6 procent av unga i områden med mycket goda förutsättningar anger det.

Figur 6.1. Andel unga som har avstått från att börja eller slutat på fritidsaktivitet på grund av egen eller familjens ekonomi, 16–25 år, efter områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Not: Könsuppdeldad statistik finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt fyra.

Observera också att axeln är bruten vid 50 procent.

Det är 5 procent som svarar att någon i deras närhet hindrat dem från att börja eller fått dem att sluta med någon fritidsaktivitet de senaste tolv månaderna. Andelen är något högre i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar jämfört med områden som har blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar.¹² Andelen är 8 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med 5 procent i områden med goda socioekonomiska förutsättningar.

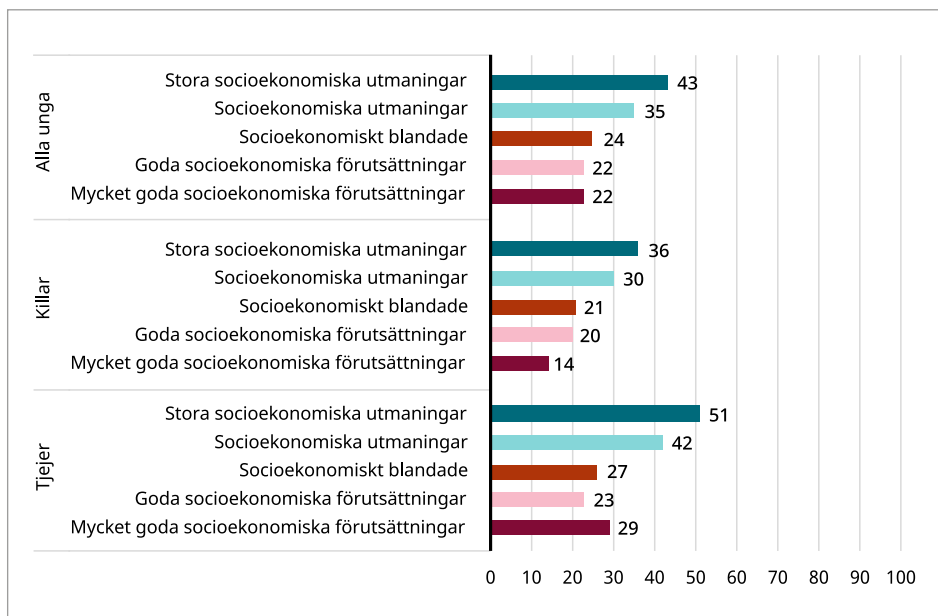
Ungas fritidsaktiviteter skiljer sig mellan områdestyper

I detta avsnitt beskrivs skillnader i vad unga i åldrarna 16–25 år som bor i de olika områdestyperna gör på sin fritid, såsom att besöka olika platser och delta i kulturella aktiviteter och idrottande. Resultaten visar att unga delvis besöker olika platser och deltar i olika aktiviteter utifrån vilken områdestyp de bor i. Områdesskillnaderna ser även delvis olika ut för killar och tjejer.

Unga i områden med sämre förutsättningar besöker oftare mötesplatser

I MUCF:s enkät ställs frågor om vilka platser unga besöker på sin fritid, såsom bibliotek, en religiös byggnad och fritidsgård eller ungdomens hus. Var fjärde ung besöker bibliotek minst en gång varje månad. Andelen skiljer sig mellan olika områdestyper. Andelen unga som besöker bibliotek är högst i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 43 procent, följt av unga i områden med socioekonomiska utmaningar, 35 procent. I områden med blandade, goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar besöker mellan 22 och 24 procent bibliotek varje månad. Skillnaden på 21 procentenheter mellan områdestyperna kan jämföras med skillnaden mellan landsbygdskommuner och storstadskommuner på 5 procentenheter (MUCF 2024a). I alla områdestyper, utom områden med goda socioekonomiska förutsättningar, är andelen som besöker bibliotek varje månad högre bland tjejer än bland killar.

¹²Antalet observationer i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är för få för att redovisa.

Figur 6.2. Andel unga som besöker ett bibliotek varje månad, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

I likhet med biblioteksbesök finns även skillnader mellan områdestyper i andelen unga som besöker en religiös byggnad (till exempel kyrka, moské eller synagoga) för att delta i en religiös sammankomst. 16 procent besöker en religiös byggnad varje månad eller oftare. Allra vanligast är det att besöka en religiös byggnad bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar där 40 procent gör det varje månad, vilket kan jämföras med 12 procent bland unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Liknande mönster finns för både killar och tjejer, men bland killar är skillnaden mellan de som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar och andra områdestyper betydligt större än för tjejer. Hälften av killarna i områden med stora socioekonomiska utmaningar besöker en religiös byggnad, jämfört med 13 procent bland killar i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Bland tjejer är motsvarande andelar 28 respektive 9 procent.

Ett liknande besöksmönster finns även för fritidsgårdar och ungdomens hus. Bland unga besöker 9 procent en fritidsgård eller ungdomens hus minst en gång varje månad. Det är betydligt vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar gör det (22 respektive 16 procent) jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (7 respektive 6 procent).

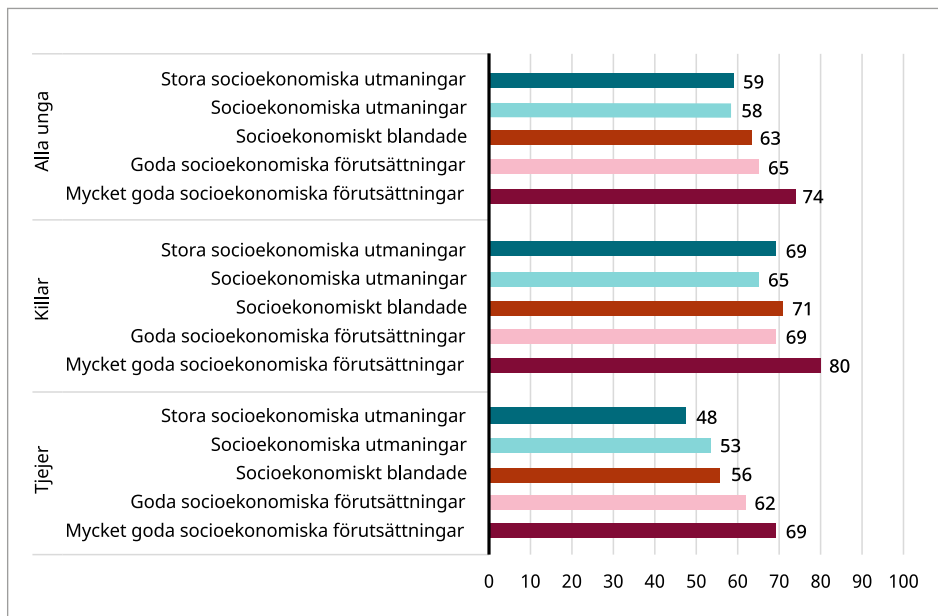
Få skillnader i deltagande i kulturella aktiviteter

Det finns få skillnader mellan ungas deltagande i kulturella fritidsaktiviteter såsom att läsa, konsumera eller utöva kultur, exempelvis dans, teater, gå på konsert eller spela instrument. Skillnaderna följer inte något tydligt mönster efter socioekonomiska förutsättningar i områdena. I alla områdestyper utom områden med stora socioekonomiska utmaningar är det vanligare att tjejer läser jämfört med killar. Det är också vanligare i alla områden utom i områdestypen med socioekonomiska utmaningar att tjejer utövar kultur jämfört med killar.

Tjejer i områden med sämre förutsättningar idrottar i lägre grad

Bland unga idrottar eller motionerar 65 procent minst en gång varje vecka. Andelen unga som idrottar eller motionerar är högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med de andra fyra områdestyperna (se figur 6.3). I alla områdestyper är andelen killar som idrottar högre jämfört med tjejer. Dessutom är skillnaden mellan områdestyperna större bland tjejerna än killarna. Bland tjejer idrottar 48 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med 62–69 procent i områden med goda eller mycket goda förutsättningar. Bland killar är andelen som idrottar 80 procent i områden med mycket goda förutsättningar, jämfört med 65 till 71 procent i de övriga områdestyperna.

Bland unga idrottar 27 procent i en förening minst en gång varje vecka. Andelen som idrottar i en förening varje vecka är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 35 procent. Andelen som idrottar i en förening är lägre bland tjejer än killar i alla områdestyper utom områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. För killar finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar. För tjejer

Figur 6.3. Andel unga som idrottar eller motionerar varje vecka, 16–25 år, efter kön och område, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

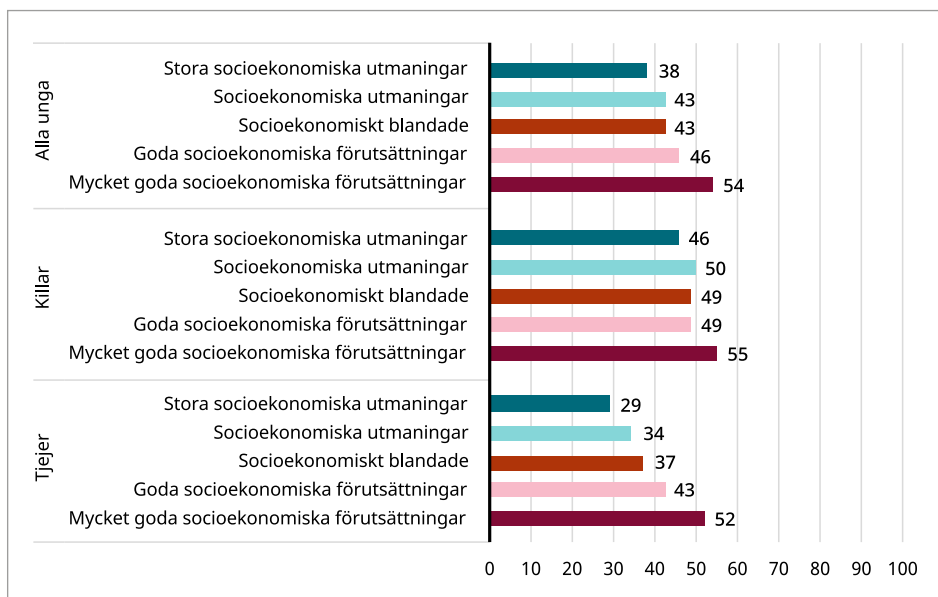
är det 18 procent som idrottar i en förening i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med 35 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Bland unga är 73 procent ute i naturen (till exempel skogspromenader, vandring, fiske eller jakt) minst en gång varje månad. Det är en högre andel unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som är ute i naturen varje månad (81 procent) jämfört med unga i andra områdestyper. Andelen unga som är ute i naturen varje månad är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (62 procent).

Tjejer i områden med störst utmaningar är i lägre grad föreningsmedlemmar

Det finns inte ett entydigt socioekonomiskt mönster i de skillnader som finns mellan unga som bor i olika områdestyper vad gäller föreningsdeltagande. Bland unga är 46 procent medlemmar i en eller flera föreningar. Andelen som är medlem i förening skiljer sig mellan områdestyper. Det är vanligast i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, där 54 procent av unga anger att de är medlemmar i en eller flera föreningar. Bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är andelen 38 procent, vilket är lägre jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden på 16 procentenheter mellan områdestyperna kan jämföras med skillnaden mellan landsbygds- och storstadskommuner på 5 procentenheter (MUCF 2024a). Andelen som är medlem i föreningar är lägre bland tjejer än killar i alla områden utom områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. För killar finns inte heller någon skillnad i medlemskap mellan områdestyper. För tjejer ökar andelen som är medlemmar i föreningar ju bättre de socioekonomiska förutsättningarna i området är. Andelen tjejer som är medlemmar i föreningar är 29 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med 43 procent i områden med goda socioekonomiska förutsättningar och 52 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Figur 6.4. Andel unga som är medlemmar i en eller flera föreningar, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

16 procent av unga har förtroendeuppdrag i en eller flera föreningar. Det finns inte något tydligt socioekonomiskt områdesmönster i andelen som har förtroendeuppdrag. En högre andel, 32 procent, av unga deltar i aktiviteter i någon förening minst någon gång i månaden. Andelen är högre bland unga i områden med mycket goda förutsättningar jämfört med områden med stora socioekonomiska utmaningar, 38 jämfört med 30 procent.

I MUCF:s enkät ställs även en fråga om ideellt arbete på fritiden. 20 procent av unga arbetar ideellt på sin fritid minst en gång varje månad. Andelen som arbetar ideellt på sin fritid är högre bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar än unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 28 jämfört med 20 procent.

7. Trygghet

Att barn och unga kan växa upp i trygghet och fria från diskriminering är grundläggande rättigheter och centralt för att alla unga ska ha goda levnadsvillkor och makt att forma sina liv. Barn har rätt till skydd från övergrepp och utnyttjande, inklusive att utnyttjas för att begå brott. I detta kapitel presenteras resultaten från MUCF:s enkät som rör ungas upplevda trygghet, erfarenheter och oro för att utsättas för brott efter områdestyp. Samtliga resultat presenteras i rapportens tabellbilaga i avsnitt fem.

Sammanfattning

- Var femte ung är otrygg utomhus i sitt bostadsområde på kvällen. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever i högre grad otrygghet både kvälls- och dagtid i sitt bostadsområde, jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever närvaro av kriminella gäng och narkotikaförsäljning som ett problem i området där de bor jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Var tredje ung har utsatts för orättvis behandling så att de har känt sig kränkta. Bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar är det vanligare att ha utsatts för orättvis behandling av tull eller polis jämfört med bland unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Vanligare att vara otrygg i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar

I det här avsnittet presenteras likheter och skillnader i upplevd otrygghet mellan unga i olika områdestyper. Här presenteras först områdesskillnader bland unga i åldrarna 16–25 år för de platser där det är vanligast att unga uppger att de är otrygga och skillnader i upplevd otrygghet i det egna bostadsområdet.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

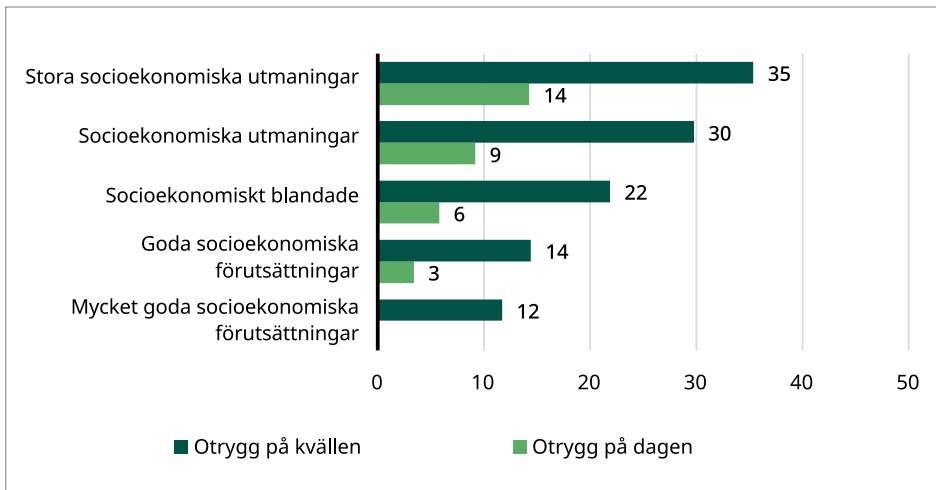

Vanligast att vara otrygg i kollektivtrafik på kvällen i alla områdestyper

Det finns både likheter och skillnader mellan områdestyper när det gäller hur vanligt det är att uppleva otrygghet på olika platser. Den plats högst andel unga anger att de är otrygga på är i kollektivtrafiken på kvällen (37 procent) följt av på uteställe eller pub (23 procent). Det finns inga skillnader mellan områdestyper i andelen unga som känner sig otrygga i kollektivtrafiken på kvällen. Det finns däremot skillnader i andelen unga som känner sig otrygga på uteställe eller pub. Det är en högre andel unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar och områden med blandad socioekonomi som känner sig otrygga, jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är andelen som känner sig otrygga på ett uteställe eller pub 29 procent, jämfört med 20 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Tydliga områdesskillnader i otrygghet i det egna bostadsområdet

Den tredje vanligaste platsen unga anger att de är otrygga på är utomhus i bostadsområdet på kvällen (18 procent). Det finns ett tydligt socioekonomiskt områdesmönster i upplevd otrygghet i bostadsområdet på kvällen. I de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar är det en högre andel unga som upplever otrygghet jämfört med unga i alla övriga områdestyper (figur 7.1). I områden med blandad socioekonomi upplever en högre andel unga otrygghet jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Andelen unga som upplever otrygghet utomhus i bostadsområdet på dagen är generellt låg, 5 procent. Men även dagtid finns tydliga skillnader mellan områdestyper, där unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar i lägre grad upplever otrygghet (3 procent). Det är betydligt vanligare att uppleva otrygghet utomhus i bostadsområdet på dagen bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar (14 procent).

Figur 7.1. Andel unga som oftast eller alltid är otrygga i området där de bor på dag- och kvällstid, 16–25 år, efter områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

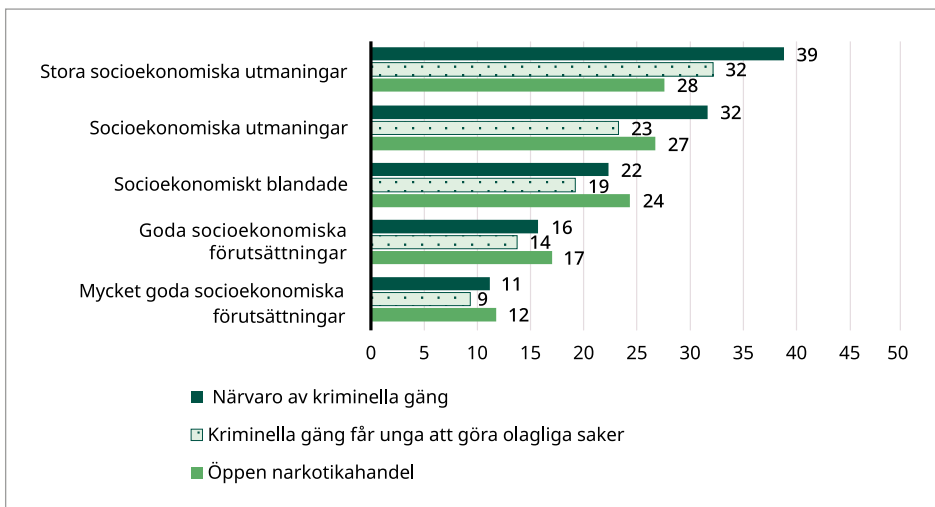
Not: Könsuppdelad statistik finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt fem. För andelen otrygga dagtid är antalet svarande färre än 20 i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Observera också att axeln är bruten och går till 50 procent.

Lika vanligt att oroa sig för att utsättas för våld oavsett områdestyp

I MUCF:s enkät ställs frågor om unga oroar sig för olika saker. En av frågorna berör oro att utsättas för våld. Var tredje ung anger att de ibland eller ofta är oroliga för att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld. Det finns inga skillnader i ungas oro att utsättas utifrån den områdestyp de bor i.

Kriminella gäng upplevs oftare som problem i områden med störst utmaningar

I MUCF:s enkät ställs tre frågor om hur unga upplever kriminaliteten i området där de bor; om det finns problem med närvaro av kriminella gäng, om kriminella gäng får unga att göra olagliga saker samt om det finns problem med öppen narkotikahandel. På samtliga frågor finns tydliga skillnader mellan områdestyper, där en lägre andel unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar anger att problemen finns i området där de bor jämfört med unga i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Exempelvis upplever 39 procent av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar närvaro av kriminella gäng som ett problem i området där de bor, jämfört med 11 procent av unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Figur 7.2. Andel unga som upplever att kriminella gäng är ett problem i området där de bor, 16–25 år, efter områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Not: Könsuppdelad statistik finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt fem.

Observera också att axeln är bruten och går till 50 procent.

Utsatthet för orättvis behandling skiljer sig delvis mellan områdestyper

Utöver frågor som rör ungas upplevda otrygghet ställs det i MUCF:s enkät även frågor om utsatthet för orättvis behandling.¹³ Var tredje ung uppger att de har utsatts för orättvis behandling så att de känt sig kränkta under de senaste sex månaderna. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan områdestyperna totalt sett. Om utsattheten analyseras uppdelat på varför unga tror sig ha utsatts eller i vilket sammanhang kränkningen har skett finns däremot vissa skillnader.

Bland de som anger att de tror den orättvisa behandlingen beror på någon av diskrimineringsgrunderna¹⁴ är det vanligast att ange kön (25 procent) eller etnisk tillhörighet (21 procent). Det är vanligare bland unga i områden med goda eller mycket socioekonomiska förutsättningar att ange kön som anledning jämfört med unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar.¹⁵ Bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar är det istället vanligare att ha utsatts för orättvis behandling på grund av etnisk tillhörighet jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 34 jämfört med 16 procent. Det finns även skillnader i utsatthet på grund av religion eller annan trosuppfattning. I de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar anger 18 procent av de som utsatts att det är på grund av religion eller trosuppfattning, vilket kan jämföras med 5 procent i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnader i utsatthet kopplat till etnisk tillhörighet och religion avspeglar troligen skillnader i ungdomsgruppens sammansättning mellan områdestyper.

¹³ Frågan om orättvis behandling omfattar både handlingar som kan vara brottsliga och handlingar som inte är det. Antalet unga som anger att de utsatts för andra brottsliga handlingar som det ställs frågor om i MUCF:s enkät är för få för att analyseras efter områdestyp.

¹⁴ I Sverige finns sju diskrimineringsgrunder; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

¹⁵ Bland de som angett att de utsatts utifrån respektive diskrimineringsgrund var antalet svarande få för vissa områdestyper. Därför har de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar jämförts med de två områdestyperna med goda socioekonomiska förutsättningar.

Det finns få skillnader mellan områdestyperna när det gäller i vilket sammanhang unga anger att de utsatts. Bland de vanligaste svarsalternativen (annan person, på min arbetsplats samt elever/studenter på skolan/utbildningen) finns inga skillnader mellan områdestyperna. Det gör det däremot i andelen som anger att de blivit orättvist behandlade av någon när de har sökt jobb. Andelen är högre bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar (13 procent) jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (8 procent). Antalet unga som anger att de utsatts i samband med att de sökt bostad är för få för att analyseras.

Det ställs även en fråga om unga blivit orättvist behandlade i kontakt med tull eller polis, vilket kan vara av särskilt intresse kopplat till övriga resultat i detta kapitel. Det är relativt ovanligt att ha blivit orättvist behandlad i detta sammanhang, 6 procent uppger att de har det. Men det finns skillnader mellan områdestyper. Bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar uppger 12 procent att de blivit orättvist behandlade i kontakt med tull eller polis, jämfört med 5 procent i socioekonomiskt blandade områden och områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

8. Demokratisk delaktighet

Ungas möjlighet till inflytande och delaktighet är en central del av den svenska ungdomspolitik. Unga ska ha möjlighet att påverka både samhällsutvecklingen i stort och i frågor som direkt berör dem. Delaktighet är en rättighet för unga men bidrar också till välbefinnande. I det här kapitlet analyseras om det finns skillnader mellan ungas politiska deltagande och upplevda delaktighet utifrån områdestyp. Analysen av ungas valdeltagande och nominerade unga utgår från registerdata. Övriga resultat i kapitlet är baserade på MUCF:s enkätundersökning. I rapportens tabellbilaga finns alla resultat redovisade i avsnitt sex.

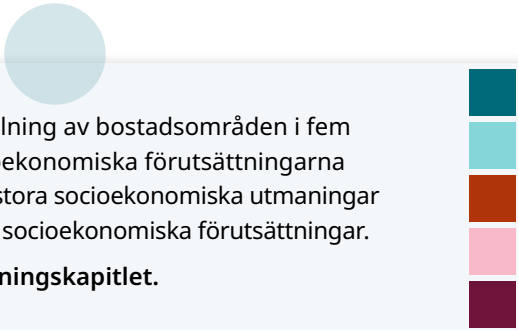
Sammanfattning

- Det finns stora skillnader i valdeltagande mellan unga som bor i olika områdestyper. Andelen unga som röstar i riksdagsvalet är ungefär 25 procentenheter lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Skillnader i valdeltagande utifrån områdestyp ökade i valet 2022 jämfört med valet 2018. Det beror på att valdeltagandet har minskat mer i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. Inom varje områdestyp har valdeltagandet minskat mer bland unga med utländsk bakgrund än bland unga med svensk bakgrund men minskningen är störst i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar.
- Intresset för politik och samhällsfrågor skiljer sig något mellan unga i olika områdestyper. Detsamma gäller för ungas deltagande i politiska aktiviteter. Skillnaderna är delvis relaterade till de socioekonomiska förutsättningarna i området.
- Unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar är mindre missnöjda med demokratin jämfört med unga i andra områdestyper. Det är även vanligare att unga i dessa områdestyper vill påverka politiska beslut i sin kommun.
- Ungas upplevda hemhörighet skiljer sig mellan områdestyper. En lägre andel unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar uppger att de känner sig hemma i området där de bor, staden där de bor och i Sverige jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Stora skillnader i valdeltagande mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar

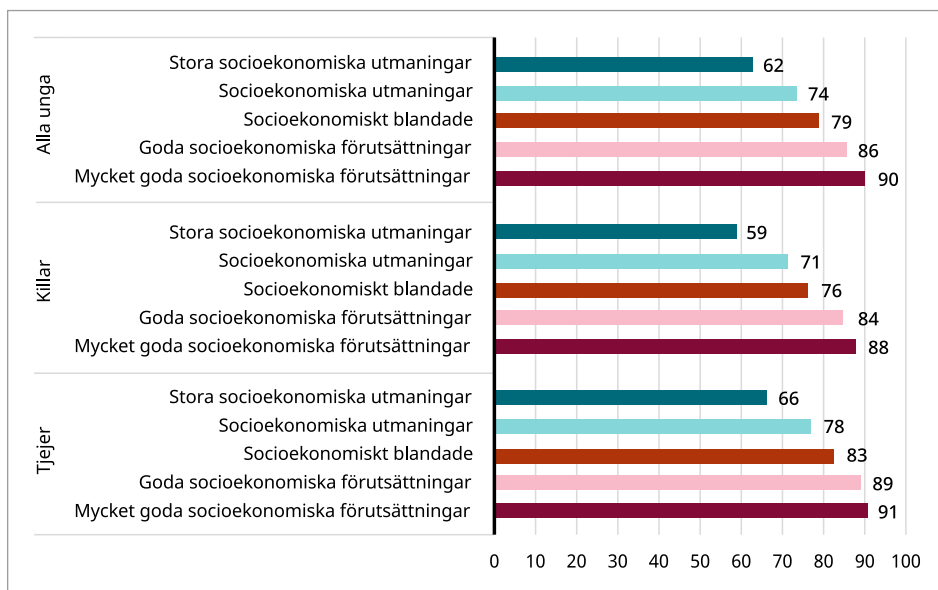
Att rösta i allmänna val är den vanligaste formen av politiskt deltagande. I riksdagsvalet 2022 röstade 82 procent av de unga i åldrarna 18–25 år som var röstberättigade. Det finns dock stora skillnader i valdeltagande mellan unga som bor i olika områden. Valdeltagandet är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Som framgår av figur 8.1 så är andelen röstande stegvis högre ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har. Skillnaden i valdeltagande mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar är 27 procentenheter. Det finns också en betydande skillnad i valdeltagande (24 procentenheter) mellan unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med goda socioekonomiska förutsättningar, den områdestyp som flest unga bor i.

Andelen unga som röstar i riksdagsvalet skiljer sig även utifrån kön. För varje områdestyp syns ett mönster av att valdeltagandet är högre bland tjejer än killar. Skillnaden mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar är något högre för killar. Det beror på att könsskillnaden är större i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Figur 8.1. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18–25 år, efter kön och områdestyp, 2022. Procent.

Beräkningsunderlag: 899 129 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

En högre andel röstar bland unga med svensk bakgrund oavsett områdestyp

Valdeltagande skiljer sig också utifrån ungas bakgrund. Andelen som röstade i senaste riksdagsvalet är högre bland unga med svensk bakgrund jämfört med unga med utländsk bakgrund oavsett områdestyp. Som framgår av tabell 8.1 är andelen som röstar i varje områdestyp högst bland tjejer med svensk bakgrund följt av killar med svensk bakgrund och tjejer med utländsk bakgrund. Andelen som röstar är i varje områdestyp lägst bland killar med utländsk bakgrund. När resultaten redovisas uppdelat efter områdestyp, kön och bakgrund varierar andelen som röstar mellan 93 procent (tjejer med svensk bakgrund i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar) och 54 procent (killar med utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar). Resultaten pekar mot att det lägre valdeltagandet i områden med stora socioekonomiska utmaningar till viss del kan förklaras av

att unga med utländsk bakgrund dels röstar i mindre utsträckning, dels är överrepresenterade i områden med stora socioekonomiska utmaningar. I [kapitel 13, Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?](#), analyseras detta mer utförligt.

Skillnaden i valdeltagande mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är mindre för olika undergrupper jämfört med ungdomsgruppen i stort. Skillnaden är störst för killar med utländsk bakgrund (18 procentenheter) och minst för tjejer med svensk bakgrund (13 procentenheter).

Tabell 8.1. Valdeltagande i riksdagsvalet bland unga 18–25, efter kön, bakgrund och områdestyp, 2022. Procent.

	Killar svensk bakgrund	Tjejer svensk bakgrund	Killar utländsk bakgrund	Tjejer utländsk bakgrund
Stora socioekonomiska utmaningar	74	80	54	61
Socioekonomiska utmaningar	82	87	56	64
Socioekonomiskt blandade	83	88	58	66
Goda socioekonomiska förutsättningar	87	92	64	73
Mycket goda socioekonomiska förutsättningar	90	93	71	78

Beräkningsunderlag: 899 129 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Skillnaderna mellan olika områdestyper har ökat sedan 2018

I valet 2022 sjönk ungas valdeltagande efter att ha ökat i alla val sedan 2002 (MUCF 2024b). Den största minskningen har skett i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. I områden med stora socioekonomiska utmaningar minskade andelen unga som röstade med 11 procentenheter i valet 2022 jämfört med valet 2018. I områden med socioekonomiska utmaningar var motsvarande minskning 7 procentenheter. Det kan jämföras med att valdeltagandet minskade med strax under 2 procentenheter i områden med goda respektive mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Minskningen i valdeltagande innebär att skillnaden i valdeltagande mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar ökade från 18 procentenheter i valet 2018 till 27 procentenheter i valet 2022.

Minskningen störst bland unga med utländsk bakgrund

Minskningen i valdeltagande i valet 2022 jämfört med valet 2018 var avsevärt större bland unga med utländsk bakgrund. I denna grupp minskade valdeltagandet med nästan 10 procentenheter jämfört med knappt en procentenhet för unga med svensk bakgrund. Valdeltagandet har minskat mer bland unga med utländsk bakgrund i alla områdestyper. Minskningen är dock störst i områden med stora socioekonomiska utmaningar och minskar sedan stegvis för varje områdestyp.

Valdeltagandet har minskat mest för killar med utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar (14 procentenheter). Samtidigt kan noteras att valdeltagandet sjunkit mer för killar med utländsk bakgrund i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (8 procentenheter) än för killar med svensk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar (2 procentenheter).

Fler unga planerar att rösta i områden med bättre förutsättningar

Det finns ett liknande socioekonomiskt mönster av skillnader mellan unga i olika områdestyper sett till andelen som uppger att de tror att de kommer att rösta i nästa val i MUCF:s enkätundersökning. Andelen är högst i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar där 88 respektive 94 procent av unga

i åldrarna 16–25 år planerar att rösta. Andelen är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar där motsvarande andel är 68 procent. Skillnaden mellan andelen som planerar att rösta i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med områden med stora socioekonomiska utmaningar är 26 procentenheter. Det är ungefär lika stor skillnad som områdesskillnaden i valdeltagande i senaste riksdagsvalet. Det pekar mot att det även i nästa val kommer att finnas skillnader mellan hur många som röstar i olika områdestyper.

Lägst andel nominerade unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Unga är underrepresenterade i politiska församlingar på alla nivåer (MUCF 2024b). Det är även en lägre andel unga som blir nominerade till politiska församlingar i betydelsen att de står på valbar plats i val till kommunfullmäktige, regionfullmäktige eller riksdagen. I valet 2022 var det 0,25 procent av unga i åldrarna 18–25 år som var nominerade till något av valen. Det motsvarar 2 333 personer. Andelen unga som blir nominerade följer inget tydligt socioekonomiskt områdesmönster. Andelen nominerade unga är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (0,14 procent). Däremot är andelen nominerade högst i socioekonomiskt blandade områden (0,29 procent). Mönstret såg likadant ut i föregående val 2018.

Små skillnader mellan unga från olika områden för andra former av politiskt deltagande

Givet att det finns stora skillnader i valdeltagande mellan unga i olika områdestyper skulle det kunna förväntas att det även finns skillnader sett till andra former av politiskt deltagande. Resultat från MUCF:s enkätundersökning pekar dock inte mot att det finns ett återkommande mönster av skillnader utifrån områdens socioekonomiska förutsättningar. För flera av de aktiviteter som undersöks finns inga skillnader alls mellan områdestyperna alternativt skillnader som inte tydligt hänger ihop med områdets socioekonomiska förutsättningar.¹⁶ För några av de aktiviteter som undersöks pekar dock resultaten mot att det finns skillnader som är relaterade till bostadsområdets socioekonomiska förutsättningar.

Andelen unga i åldrarna 16–25 år som skrivit på en namninsamling, stöttat en åsikt i en samhällsfråga på internet eller sociala medier eller ägnat sig åt medveten konsumtion (köpt produkter av politiska, etiska eller miljömässiga skäl) är lägre

¹⁶ Det gäller för följande aktiviteter: gett pengar till organisation; burit märken eller symboler; chattat, debatterat eller kommenterat politik på internet eller sociala medier; arbetat ideellt; deltagit i politiskt möte samt varit medlem i organisation som jobbar för någon samhällsfråga.

bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Däremot är det en högre andel unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar som deltagit i bojkotter eller köpstrejker jämfört med unga i övriga områdestyper. I områden med stora socioekonomiska utmaningar har 20 procent av de unga gjort detta. Det är nästan dubbelt så vanligt jämfört med områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samma mönster syns sett till deltagande i demonstrationer eller aktioner. Andelen som deltagit i denna aktivitet är nästan dubbelt så hög bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Det är vanligare att tjejer deltagit i flera av ovan nämnda politiska aktiviteter jämfört med killar. För flera aktiviteter är det också endast bland tjejer som det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan områdestyperna. Det gäller aktiviteterna skriva på en namninsamling, medveten konsumtion, delta i bojkott/köpstrejke samt delta i demonstration. För aktiviteten stötta en åsikt i en samhällsfråga på internet eller sociala medier är mönstret det motsatta. Här är det endast bland killar det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan områdestyperna.

Små skillnader i intresse bland unga i olika områdestyper

Tidigare studier har funnit att det finns ett samband mellan ungas intresse för politik och samhällsfrågor och deras politiska deltagande (Amnå m. fl. 2016). Mot bakgrund av att det finns stora skillnader i valdeltagande mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar är det tänkbart att det också finns skillnader mellan unga i de olika områdestyperna sett till intresse för politik och samhällsfrågor. Resultaten från MUCF:s enkätundersökning följer dock inget tydligt socioekonomiskt områdesmönster.

När det gäller intresse för politik finns det en viss områdesskillnad. Andelen unga som är intresserade av politik är 9 procentenheter högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med områden med stora socioekonomiska utmaningar. Däremot finns det ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan unga i de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar sett till intresse för samhällsfrågor. Avsaknaden av skillnader är intressant eftersom den pekar mot att skillnader i valdeltagande inte i första hand hänger samman med

att intresset för politik och samhällsfrågor skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

Unga i områden med bättre förutsättningar är mindre missnöjda med hur demokratin fungerar

Utöver intresse kan ungas benägenhet att rösta påverkas av deras bedömning av hur demokratin fungerar. I MUCF:s undersökning framträder en bild av att unga i områden med bättre socioekonomiska förutsättningar har en mer positiv uppfattning om hur demokratin fungerar. Endast 18 procent av unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är missnöjda med hur demokratin i Sverige fungerar. Det är lägre än i alla andra områdestyper. Särskilt stor är skillnaden jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar där var tredje ung (34 procent) är missnöjd. Andelen missnöjda i övriga områdestyper är mellan 26 och 29 procent.

Det är också en lägre andel unga som bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar som anser att politiker inte lyssnar på medborgarna jämfört med unga i övriga områden. 35 procent av de unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar anser att politiker inte lyssnar. Motsvarande andel bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är 50 procent. Skillnaden mellan tjejer i olika områdestyper är större än bland killar, och det är endast för tjejer som det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan områdestyperna. 59 procent av tjejerna i områden med stora socioekonomiska utmaningar anser att politiker inte lyssnar. Det är 25 procentenheter högre jämfört med andelen bland tjejer i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Inga tydliga områdesskillnader i syn på möjligheter att föra fram åsikter

MUCF har även undersökt hur unga ser på sina egna och andras möjligheter att föra fram åsikter till politiska beslutsfattare. För dessa frågor syns inte något tydligt mönster av skillnader mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Andelen som bedömer att **människor i allmänhet** har goda möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i samhället är ungefär 10 procentenheter lägre i socioekonomiskt blandade områden jämfört med unga i både områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska

förutsättningar. Mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar finns det däremot ingen skillnad. Samma mönster återkommer för andelen som bedömer att **de själva** har goda möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i samhället. Områdesskillnaderna är för båda dessa frågor lika stora för killar och tjejer.

I samtliga områdestyper är det en högre andel som bedömer att människor i allmänhet har goda möjligheter att föra fram sina åsikter jämfört med dem själva. Det är vanligare att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar bedömer sin egen möjlighet att föra fram åsikter som bättre än möjligheten för människor i allmänhet.

Fler unga vill påverka lokalt i områden med bättre förutsättningar

79 procent av de unga i MUCF:s undersökning uppger att de vill vara med och påverka politiska beslut i sin kommun på något sätt.¹⁷ Andelen är högre bland unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (81 respektive 84 procent) jämfört med övriga områdestyper. Andelen som vill påverka i dessa områdestyper är ungefär 10 procentenheter högre jämfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Samma mönster framträder för andelen som uppger att de vill påverka lokalt specifikt genom att rösta i allmänna val. Däremot finns det inga tydliga skillnader utifrån områdestyp sett till viljan att påverka lokalt på andra sätt.¹⁸ Skillnaden mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar är lika stor för killar och tjejer när det gäller andelen som vill påverka lokalt på något sätt. När det gäller andelen som vill påverka lokalt genom att rösta finns det däremot en större områdesskillnad för killar.

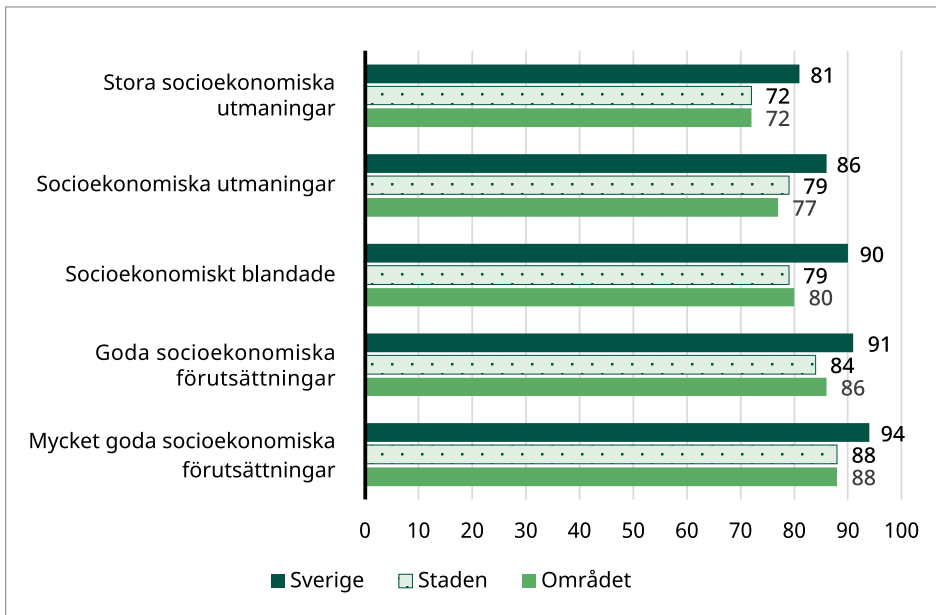
Unga i områden med bättre förutsättningar känner hemhörighet i högre utsträckning

MUCF har även undersökt i vilken utsträckning unga känner att de hör hemma i området där de bor, staden där de bor och i Sverige. I alla områdestyper är mönstret att det är fler unga som svarar att de känner att de hör hemma i Sverige jämfört med staden respektive området de bor i (se figur 8.2). Andelen som känner att

¹⁷ Frågan har flera svarsalternativ och de unga kan markera mer än ett svar.

¹⁸ Exempelvis genom att delta i medborgardialog, skriva medborgarförslag eller att engagera sig i en förening eller ett politiskt parti.

de hör hemma är högst i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar både sett till området, staden och Sverige. Andelen unga som känner att de hör hemma i området respektive staden där de bor är 16 procentenheter högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Skillnaden är något mindre när det gäller andelen som känner att de hör hemma i Sverige. Här skiljer det 13 procentenheter mellan andelen som känner att de hör hemma i de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar. Skillnaden mellan områdestyperna är ungefär lika stor för killar och tjejer (se avsnitt 6 i tabellbilaga för könsuppdelade resultat).

Figur 8.2. Andel unga som känner att de hör hemma i Sverige samt i staden respektive området där de bor, 16–25 år, efter områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Not: Könsuppdelade resultat finns i rapportens tabellbilaga i avsnitt sex och mönstret är liknande för killar och tjejer.

9. Utbildning

Under en stor del av ungdomsperioden är studier en stor del av ungas liv. Att få möjlighet att genomföra den utbildning de själva önskar är viktigt för ungas självförtroende och livskvalitet i nuet, och inte minst för deras framtida möjligheter. Detta kapitel analyserar registerdata som rör resultat i grundskolan och gymnasiet samt studier efter gymnasiet och uppnådd utbildningsnivå vid 25 års ålder. I kapitlet presenteras också resultat från MUCF:s enkät om varför unga väljer att studera vidare efter gymnasiet. I rapportens tabellbilaga finns alla resultat redovisade i avsnitt sju.

Sammanfattning

- Det finns stora skillnader i resultat i grundskolan mellan unga som bor i olika områdestyper. Gymnasiebehörigheten är mer än 20 procentenheter högre i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med områden med stora socioekonomiska utmaningar.
- Det finns även stora skillnader utifrån områdestyp i de resultat unga uppnår i gymnasieskolan. Knappt hälften av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar tar gymnasieexamen inom fyra år, jämfört med nästan åtta av tio i områden med goda socioekonomiska förutsättningar.
- Det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar går introduktionsprogram, var tredje ung i denna områdestyp startar gymnasiet på ett introduktionsprogram. Områdesskillnaderna i val av nationella gymnasieprogram är betydligt mindre.
- Det är mindre vanligt att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar studerar vidare på högskola eller universitet jämfört med unga som bor i andra områdestyper.
- Oavsett områdestyp studerar unga vidare främst för att få ett bra jobb. Men arbetslöshet är något som har större vikt, medan personlig utveckling har mindre vikt i beslutet att studera vidare bland unga som växer upp i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Stora områdesskillnader i ungas resultat i grundskolan

Redan i grundskolan finns stora skillnader i ungas skolresultat utifrån områdestyper. Det genomgående mönstret är att de resultat unga uppnår i grundskolan förbättras stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har. Störst skillnad finns därmed mellan de två ytterligheterna, områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Men det finns också betydande skillnader mellan unga som växer upp i områden med stora socioekonomiska utmaningar och den stora majoriteten av unga, ungefär 75 procent, som bor i områden med blandade eller goda socioekonomiska förutsättningar.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

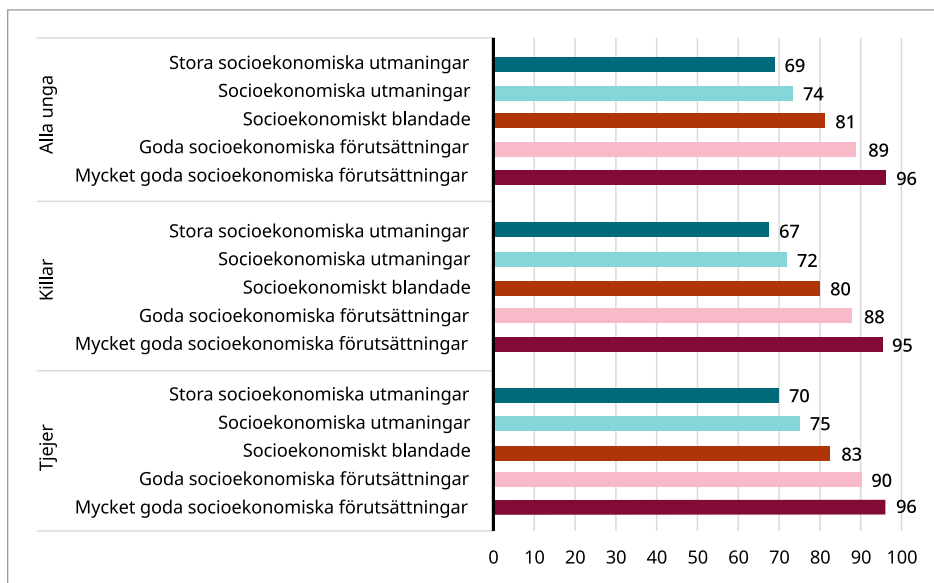

Unga i områden med bättre förutsättningar har bättre resultat

De flesta unga i Sverige går ut grundskolan det år de fyller 16 år. År 2021 är det 8 procent av de som under året fyller 16 år som inte går ut nionde klass, med andra ord vid den ålder då det är förväntat att lämna grundskolan.¹⁹ I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det betydligt vanligare att unga inte går ut nian det år de fyller 16 år jämfört med i de andra områdestyperna. I denna områdestyp är det knappt var femte (19 procent) 16-åring som inte går ut grundskolan.

¹⁹ De elever som börjar skolan vid 7 års ålder och flyttar upp en årskurs varje år avslutar grundskolan vid 16 års ålder. Här inkluderas enbart de 118 399 unga som är 16 år 2021. Det finns 1 789 15-åringar som går ut nian år 2021, men de exkluderas här. Att inte gå ut nian innebär att personen inte är färdig med grundskolan under vårterminen 2021. Elever som inte går ut nian har antingen avbrutit studierna (på grund av att skolplikten upphört) eller går kvar i grundskolan.

Det är 113 515 unga som går ut grundskolan år 2021.²⁰ Majoriteten är 16 år, men de finns också de som är äldre. Både betyg (meritvärde) och gymnasiebehörighet är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Gymnasiebehörigheten är 27 procentenheter högre i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med områden med stora socioekonomiska utmaningar (se figur 9.1). Detta kan jämföras med den skillnad på 3 procentenheter som MUCF tidigare visat finns mellan unga som bor i landsbygdskommuner jämfört med de som bor i storstads-kommuner (MUCF 2024a).

Figur 9.1. Andel behöriga till gymnasieskolan av de som gick ut grundskolan år 2021, oavsett ålder, efter kön och områdestyp, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 113 515 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

²⁰ Detta avser de elever som är 16 år eller äldre och där det finns information om bostadsområde och utländsk eller svensk bakgrund.

Medianen²¹ för slutbetygen i grundskolan är 202 i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det är 58 poäng lägre jämfört med medianen bland unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (260). Denna skillnad är större än motsvarande skillnad i medianen för slutbetyg mellan unga i landsbygder och storstäder som är 28 poäng.²² Samtidigt finns knappt någon skillnad när områden med stora socioekonomiska utmaningar jämförs med områden med socioekonomiska utmaningar, där medianen är 207. Det är också en mindre skillnad i förhållande till socioekonomiskt blandade områden, där medianen är 220.

De resultat unga uppnår i grundskolan skiljer sig även utifrån kön. Fler tjejer än killar får gymnasiebehörighet och tjejers slutbetyg är i genomsnitt högre. Denna könsskillnad finns både för gruppen som helhet och också i samtliga fem områdestyper när killar och tjejer jämförs. Skillnaden i behörighet och betyg mellan områdestyperna är ungefär lika stor för killar och tjejer.

Ungas gymnasiestudier skiljer sig mellan områdestyper

Nästan samtliga unga i Sverige går vidare till gymnasiestudier (98 procent år 2021). I detta avsnitt analyseras först hur vanligt det är att gå introduktions-, yrkes- eller högskoleförberedande program för de 129 504 unga som börjar gymnasiet år 2021. Sedan beskrivs val av enskilda nationella gymnasieprogram bland de 320 554 unga som går gymnasiet år 2021 (alla tre årskurser). Slutligen beskrivs hur vanligt det är att ta gymnasieexamen och medianen för slutbetygen för de 111 768 unga som påbörjar sina gymnasiestudier år 2017.²³ Det finns stora skillnader utifrån områdestyper i de resultat unga uppnår i gymnasieskolan, medan skillnaderna i val av utbildningsprogram är betydligt mindre framträdande.

²¹ Medianen är det mittersta värdet när alla betyg rangordnas. I beräkningen ingår enbart de unga som har åtminstone ett godkänt betyg, det vill säga de med noll poäng utesluts.

²² Denna har beräknats. Medianen är 250 i storstadskommuner och 222 i landsbygdskommuner.

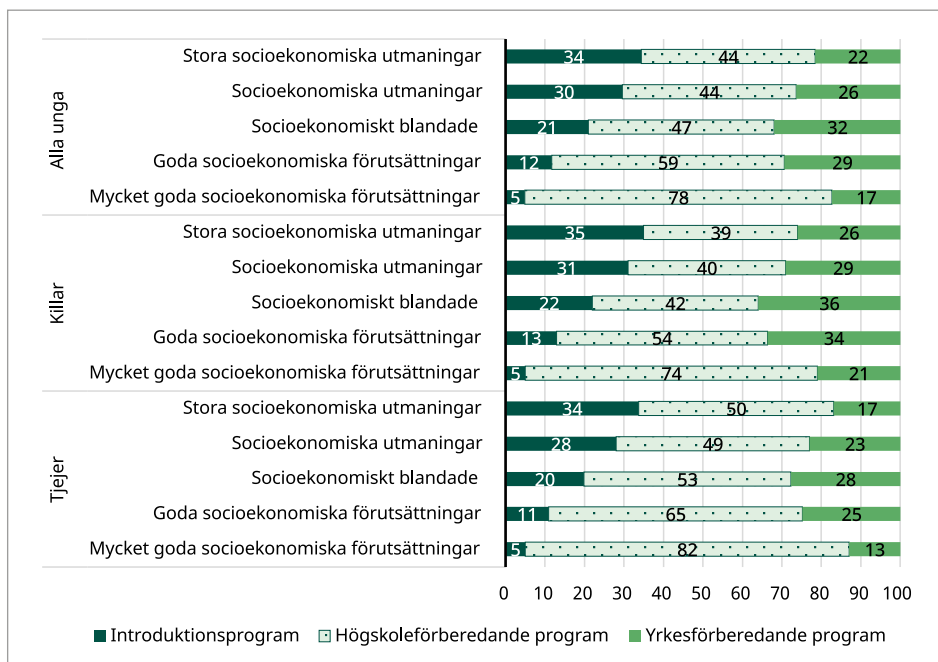
²³ De som påbörjade gymnasiet år 2017 är den senaste årskull (i de data som MUCF har) som kan följas upp fyra år senare när andelen som tagit gymnasieexamen mäts.

Var tredje går introduktionsprogram i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Eftersom 14 procent inte går ut grundskolan med behörighet till gymnasiestudier är det en del av de som påbörjar gymnasiestudier som går introduktionsprogram.²⁴ De stora skillnaderna i gymnasiebehörighet utifrån områdestyper medför att det är betydligt vanligare bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar att starta gymnasiet på ett introduktionsprogram. I dessa områden är det 34 procent, av de som påbörjar gymnasiet år 2021, som går introduktionsprogram, vilket är betydligt vanligare än i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (5 procent) och i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (12 procent) (figur 9.2). Det ska ses mot bakgrund av att det i områden med stora socioekonomiska utmaningar är en högre andel unga som är utrikes födda, en del av dem är nyanlända och påbörjar gymnasiet på introduktionsprogrammets språkinträdning.²⁵ Det är också betydligt vanligare att gå introduktionsprogram sitt andra eller tredje år på gymnasiet i områden med stora socioekonomiska utmaningar (18 procent) jämfört med i de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar (5 respektive 2 procent).

²⁴ Introduktionsprogrammen ger möjlighet för obehöriga elever att få en utbildning så att de kan komma vidare i sin utbildning eller komma i arbete. Det finns fyra olika introduktionsprogram. Språkinträdning är ett av dessa som är till för unga om nyss har kommit till Sverige.

²⁵ Tre fjärdedelar av unga på introduktionsprogrammen i områden med stora socioekonomiska utmaningar är utrikes födda, medan det är kring en tredjedel i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Figur 9.2. Fördelningen av gymnasieprogram bland förstaårselever på gymnasiet, oavsett ålder, efter kön och områdestyp, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 129 504 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Åtta av tio väljer högskoleförberedande program i områden med bäst socioekonomiska förutsättningar

De som påbörjar ett nationellt program på gymnasiet kan välja mellan program som är yrkes- eller högskoleförberedande.²⁶ Sett som andel av de som år 2021 börjar på ett nationellt program är det 82 procent av de unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar som påbörjar ett högskoleförberedande program. Det är en högre andel än i andra områdestyper, men skillnaderna mellan de andra områdestyperna är relativt små (59–67 procent). Lägst är andelen i områden med blandad

²⁶Yrkesförberedande program syftar till att förbereda för specifika yrken och komma ut i arbetslivet direkt efter gymnasiet. Högskoleförberedande program förbereder för vidare studier på högskola eller universitet och ger examen med behörighet till sådana studier. Från och med 2023 ger även yrkesförberedande program grundläggande högskolebehörighet, men denna del av programmet kan väljas bort.

socioekonomi, vilket delvis hänger samman med att dessa områden oftare finns på landsbygder och unga som bor i landsbygder i högre utsträckning väljer yrkesförberedande program (se MUCF 2024a).²⁷

Samhällsvetenskapliga programmet vanligast oavsett områdestyp

Samhällsvetenskapliga programmet är det nationella program som flest unga studerar år 2021. Av alla som studerar på gymnasiet år 2021 går 20 procent samhällsvetenskapliga programmet (alla tre årskurser). Det är också det vanligaste programmet oavsett områdestyp. Undantaget är i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapliga programmet är i princip lika vanliga. Det innebär att när det gäller programval på gymnasiet är det snarare likhet mellan områdestyper som bör betonas än olikhet. De fyra vanligaste programmen är samma i alla områdestyper (samhällsvetenskap, naturvetenskap, ekonomi och teknik). Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att andelen som går introduktionsprogram varierar stort mellan områdestyper (se ovan) och det sett ur det perspektivet finns stora områdesskillnader i programval.

Det finns vissa könsskillnader i programval bland de som går nationella program på gymnasiet. I tabell 9.1 framgår att samhällsprogrammet är vanligast i alla områdestyper bland tjejer. Medan det bland killar finns mer spridning och inget enskilt program dominerar på samma sätt i alla områdestyper. Samma fem program finns dock på topplistan i alla områdestyper för killar (samhällsvetenskap, ekonomi, naturvetenskap, teknik och el- och energi), medan de fem program som finns på listan varierar för tjejerna.

²⁷När andelen som väljer högskoleförberedande program beräknas med hänsyn tagen till om området finns i en landsbygds-, blandad eller storstadskommun finns ingen skillnad i andelen längre. Det förstärker slutsatsen att resultatet drivs av att områdena oftare finns i landsbygdskommuner.

Tabell 9.1. Topplistor för vanligaste gymnasieprogram, efter kön och områdestyp, 2021. Procent.

Stora socioekonomiska utmaningar	Killar	%	Tjejer	%
	Samhällsvetenskap	15	Samhällsvetenskap	27
	Ekonomi	14	Naturvetenskap	22
	Naturvetenskap	14	Ekonomi	13
	Teknik	13	Vård- och omsorg	13
	El- och energi	9	Barn- och fritid	5
Socioekonomiska utmaningar	Killar	%	Tjejer	%
	Ekonomi	14	Samhällsvetenskap	26
	Teknik	14	Naturvetenskap	18
	Samhällsvetenskap	13	Ekonomi	14
	Naturvetenskap	11	Vård- och omsorg	9
	El- och energi	10	Estetiska	6
Socioekonomiskt blandade				
	Teknik	14	Samhällsvetenskap	24
	Ekonomi	13	Ekonomi	15
	Samhällsvetenskap	12	Naturvetenskap	14
	El- och energi	11	Estetiska	8
	Naturvetenskap	10	Vård- och omsorg	7
Goda socioekonomiska förutsättningar	Killar	%	Tjejer	%
	Ekonomi	15	Samhällsvetenskap	26
	Teknik	15	Ekonomi	17
	Samhällsvetenskap	13	Naturvetenskap	15
	Naturvetenskap	12	Estetiska	9
	El- och energi	9	Naturbruk	5
Mycket goda socio-ekonomiska förutsättningar	Killar	%	Tjejer	%
	Ekonomi	23	Samhällsvetenskap	30
	Teknik	18	Ekonomi	23
	Naturvetenskap	17	Naturvetenskap	20
	Samhällsvetenskap	16	Estetiska	8
	El- och energi	6	Teknik	5

Beräkningsunderlag: 320 554 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: Andelar beräknas av alla som går ordinarie program, det vill säga högstskoleförberedande eller yrkesförberedande program.

Stora områdesskillnader i hur vanligt det är att ta gymnasieexamen

I motsats till resultaten för programval bland de som går nationella program finns desto större skillnader utifrån områdestyp i dels hur vanligt det är att ta gymnasieexamen²⁸, dels den genomsnittliga betygspoängen. Bland alla unga som påbörjar sina gymnasiestudier år 2017 är det 50 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar som tar gymnasieexamen inom fyra år. Motsvarande andel är 86 procent i de områden som har bäst förutsättningar och 78 procent i områden med goda socioekonomiska förutsättningar där ungefär hälften av unga i Sverige bor.

Hälften

i områden med stora socioekonomiska utmaningar tar gymnasieexamen inom fyra år.

²⁸ För en examen ska eleven ha läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända. Ha godkänt i svenska 1, eller svenska som andraspråk 1, engelska 5 och matematik 1 samt ett godkänt gymnasiearbete. För en yrkesexamen ska eleven också ha godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena. För en högskoleförberedande examen ska eleven också ha godkänt i svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6.

Tjejer tar i högre grad gymnasieexamen än killar och i samtliga områdestyper är det vanligare bland tjejer än killar att ta gymnasieexamen. Skillnaden i andelen som tar gymnasieexamen mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med goda eller mycket socioekonomiska förutsättningar är också något mindre för tjejerna än killarna.

Eftersom många unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar påbörjar introduktionsprogram, och nästan en tredjedel av dessa går språkintröduktion, är det rimligt att förvänta sig att det finns fler elever som behöver längre tid än fyra år för att genomföra sina gymnasiestudier.²⁹ Skillnaderna utifrån områdestyp är betydligt mindre om andelen som tar gymnasieexamen inom fyra år istället beräknas enbart för de som år 2017 påbörjade ett nationellt program. Skillnaden mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar halveras i storlek, framför allt för att andelen som tar examen i områden med stora socioekonomiska utmaningar blir betydligt högre, 71 procent.

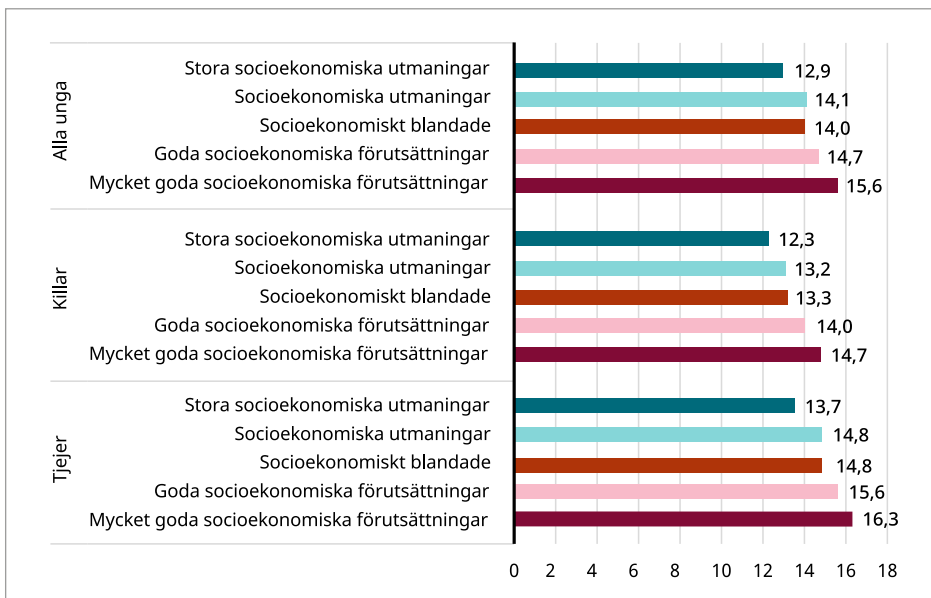
På samma sätt är det betydligt mindre skillnader utifrån områdestyp om andelen som har gymnasieexamen beräknas för de som år 2021 är 25 år. Notera att detta inte är samma grupp av unga som beskrivits ovan, utan den grupp unga där den stora merparten började gymnasiet år 2012. Bland de som vid 16 års ålder (år 2012) bor i ett område med stora socioekonomiska utmaningar är det 83 procent som har gymnasieexamen vid 25 års ålder. Det är 13 procentenheter lägre än motsvarande andel bland de som vid 16 års ålder bor i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Detta indikerar att en stor del av skillnaderna mellan områdestyper i hur vanligt det är att ta gymnasieexamen jämnas ut över tid, men att det trots detta kvarstår en viss skillnad.³⁰

²⁹I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 28 procent av de som påbörjar gymnasiestudier på ett introduktionsprogram som går språkintröduktion. Det motsvarar 10 procent av alla unga som påbörjar gymnasiet i dessa områden. Det är ungefär lika vanligt i områden med socioekonomiska utmaningar (29 procent), men mindre vanligt i övriga områdestyper.

³⁰En del av förklaringen är också att unga som invandrat till Sverige efter 16 års ålder utesluts och det är en högre andel av dem som inte tar gymnasieexamen.

Medianbetygen lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Gymnasiebetygen är viktiga för möjligheten att kunna studera vidare på eftergymnasial nivå. De kan också vara betydelsefulla för jobb möjligheter. Medianen för betygspoängen är lägre bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med unga som bor i andra områden, se figur 9.3. Störst skillnad finns mellan de två ytterligheterna. I områden med stora socioekonomiska utmaningar är medianen 12,9 och i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är medianen 15,6. För de andra områdestyperna är betygen på liknande nivå, medianen varierar mellan 14,1 och 14,7. Det finns därmed en tydlig skillnad i betyg också mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och de andra områdestyperna där den stora merparten av unga bor. I figur 9.3 går det också att se att områdesskillnaderna är ungefär lika stora för killar och tjejer.

Figur 9.3. Medianbetyg vid avgång från gymnasieskolan, oavsett ålder, efter kön och områdestyp, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 93 507 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: Enbart de som har åtminstone ett godkänt kursbetyg ingår.

Hur vanligt det är att studera på högskola eller universitet skiljer sig mellan områdestyper

Bland de som år 2021 är i åldrarna 19–25 år är det 26 procent som studerar vid högskola eller universitet. Det är framför allt vanligast i områden med socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (32 procent) och minst vanligt i områden med stora socioekonomiska utmaningar (17 procent). Att områden med socioekonomiska utmaningar har en hög andel kan förklaras av att områden i denna kategori till viss del utgörs av typiska studentområden.³¹ I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det istället mer vanligt att studera på folkhögskola eller Komvux, jämfört med i övriga områdestyper.

Eftersom många unga i åldrarna 19–25 år inte ännu är färdiga med eventuella eftergymnasiala studier är det svårt att dra slutsatser om faktiska skillnader i uppnådd utbildningsnivå utifrån områdestyper. Det är också så att de som väljer att studera vidare ofta flyttar och då fångas inte fullt ut hur eftergymnasiala studier hänger samman med uppväxtområdets socioekonomiska förutsättningar. För att fånga detta bättre analyseras skillnader i uppnådd utbildningsnivå vid 25 års ålder utifrån det område som personerna bodde i vid 16 års ålder. Detta område benämns här förenklat som ”uppväxtområdet”, men personer kan givetvis flytta under uppväxten och ha flera uppväxtområden.³²

Andelen som vid 25 års ålder har läst minst en termin på högskola eller universitet är 33 procent bland de som växt upp i ett område med stora socioekonomiska utmaningar. Det är ungefär lika vanligt som i områden med socioekonomiska utmaningar (33 procent) och blandad socioekonomi (35 procent).

³¹ Det är områden som ligger i städer som har ett universitet och där många universitetsstudenter bor, exempelvis Studentstaden i Uppsala, Universitetsområdet i Växjö, Parentesen-Ulrikedal i Lund och Universitetet-sjukhusområdet-Nydalahöjden i Umeå.

³² I kapitel 4, **Hur unga bor och flyttar**, används området vid 18 år som uppväxtområde eftersom det är efter den åldern som många flyttar hemifrån och det är ungas egna beslut att flytta och inte föräldrarnas som avses mätas. I detta sammanhang används istället det område som personerna bodde i vid 16 års ålder för att bättre fånga det område som unga spenderat sin tidiga uppväxt i. Enbart unga som finns i registren vid 16 års ålder inkluderas. De som invandrat till Sverige efter 16 års ålder utesluts därmed.

Däremot är andelen nästan dubbelt så hög bland de som växt upp i ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 59 procent. Andelen som läst minst en termin på högskola eller universitet är genomgående högre för tjejer än killar i alla områdestyper. Dessutom är könsskillnaden ungefär lika stor i alla områdestyper och det innebär att skillnaden mellan de områdestyperna med mest skilda förutsättningar är på samma nivå för tjejer och killar.

Vanligast att studera vidare för att få bättre jobb oavsett områdestyp

I MUCF:s enkätundersökning får unga i åldrarna 16–25 år svara på varför de väljer att studera vidare. Frågan ställs till de unga som uppger att de **för närvarande studerar** på universitet eller högskola eller på en annan eftergymnasial utbildning och till unga som **planerar att studera** vidare på en sådan utbildning. Det är 72 procent som uppger att de studerar eller planerar att studera vidare på eftergymnasial nivå. Det finns inget tydligt socioekonomiskt områdesmönster att andelen unga som studerar eller planerar att studera vidare skiljer sig utifrån den områdestyp som unga bor i.

De flesta unga vill studera vidare för att få ett bättre arbete eller ett jobb som de verkligen vill ha. Det är de vanligaste skälen oavsett vilken områdestyp de unga bor i. I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det mindre vanligt att vilja studera vidare för att utvecklas som person än i andra områden. Det är också mer vanligt i områden med stora socioekonomiska utmaningar än i områden med blandad eller god socioekonomi att uppge att skälet är att undvika arbetslöshet. Därmed finns vissa indikationer på att motiven för att studera vidare skiljer sig något för unga som växer upp i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Arbetslöshet är något som till exempel har större vikt, medan personlig utveckling mindre vikt i beslutet bland dessa unga.

28%

i områden med stora socioekonomiska utmaningar studerar vidare för att undvika arbetslöshet.

Områdesskillnader för olika grupper av unga

Hur unga klarar skolan varierar med både kön och bakgrund. Det övergripande mönstret är att tjejer med svensk bakgrund har högst betyg och klarar behörighets- och examenskrav i störst utsträckning. Medan killar med utländsk bakgrund har lägst betyg och i minst utsträckning når behörighet och examen. Däremot är skillnaderna utifrån områdestyp i flera fall störst för tjejer med svensk bakgrund (se tabell 9.2). Bland tjejer med svensk bakgrund skiljer det 22 procentenheter mellan andelen som klarar gymnasiebehörighet i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det är 2–3 procentenheter högre än för de övriga grupperna. Mellan områden med goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar finns fortsatt en stor skillnad på 17 procentenheter behörighet för tjejer med svensk bakgrund, medan det för övriga grupper är betydligt mindre skillnader.

Även när det gäller hur vanligt det är att gå ett högskoleförberedande gymnasieprogram är områdesskillnaderna störst för tjejer med svensk bakgrund. Dessutom är det i alla områdestyper vanligare att unga med utländsk bakgrund väljer högskoleförberedande program jämfört med bland unga med svensk bakgrund och det gäller både bland killarna och tjejerna. Det är också vanligare att unga med utländsk bakgrund går introduktionsprogram i alla områdestyper. Områdesskillnaderna är också i detta sammanhang störst för tjejer med svensk bakgrund.

När det gäller gymnasieexamen finns istället störst skillnader utifrån områdestyper för tjejer med utländsk bakgrund. Det skiljer 29 procentenheter i andelen som tar gymnasieexamen mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med i områden med stora socioekonomiska utmaningar för tjejer med utländsk bakgrund (se tabell 9.2). Motsvarande skillnad är 21–23 procentenheter för de andra grupperna.

Tabell 9.2. Skillnad i gymnasiebehörighet och gymnasieexamen mellan områdestyper, efter kön och bakgrund, 2021. Procentenheter.

	Killar svensk bakgrund	Tjejer svensk bakgrund	Killar utländsk bakgrund	Tjejer utländsk bakgrund
Gymnasiebehörighet				
Mycket goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	19	22	20	19
Goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	13	17	11	11
Gymnasieexamen				
Mycket goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	21	22	23	29
Goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	14	16	15	17

Beräkningsunderlag: 113 515 och 111 768 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Områdes- och gruppskillnader

Skillnaderna utifrån områdestyp är i vissa fall stora. Samtidigt är det viktigt att betona att **skillnaderna mellan de olika områdestyperna** i vissa fall är **mindre än skillnaderna mellan olika grupper inom en viss områdestyp**. Ett exempel är andelen som tar gymnasieexamen där den förstnämnda skillnaden (mellan områdestyper) är strax över 20 procentenheters skillnad mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar för tjejer med svensk bakgrund. I detta avseende är det också 20 procentenheters skillnad för killar med utländsk bakgrund. Den sistnämnda skillnaden (mellan grupper i samma områdestyp) är större. I områden med stora socioekonomiska utmaningar är skillnaden mellan tjejer med svensk bakgrund och killar med utländsk bakgrund 27 procentenheter och 25 procentenheter i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det är till och med så att tjejer med svensk bakgrund som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar i högre utsträckning tar gymnasieexamen (68 procent) jämfört med killar med utländsk bakgrund i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (64 procent). Skillnaderna mellan olika grupper av unga är med andra ord väldigt stora. Att ta hänsyn till sådana gruppskillnader är viktigt för att säga något om hur områdets förutsättningar påverkar. Se kapitlet, **Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?**, för en analys av hur sammansättningen av unga i de olika områdestyperna påverkar resultaten.

10. Etablering i arbetslivet

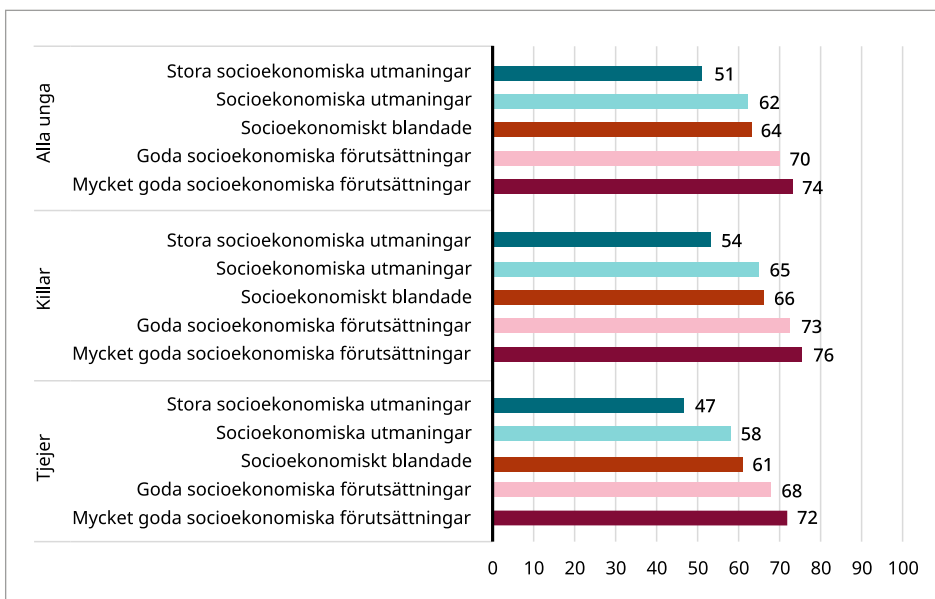
Att unga kan arbeta och försörja sig är centralt för deras förutsättningar att kunna forma sina liv. Ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden påverkas av många olika faktorer och den plats de växer upp och bor på är en viktig faktor. I detta kapitel undersöks med hjälp av registerdata om det finns skillnader i ungas etablering i arbetslivet utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. Därtill redovisas områdesskillnader utifrån MUCF:s enkätfrågor om hur unga själva upplever sina möjligheter att få ett arbete och vad de tycker gör ett jobb intressant. I rapportens tabellbilaga finns alla resultat som kapitlet bygger på redovisade i avsnitt åtta.

Sammanfattning

- Hälften av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar tror att de har goda möjligheter att få ett jobb, vilket är lägre än bland unga som bor i andra områdestyper.
- De faktorer som unga tycker är viktiga för att vara intresserade av ett arbete är liknande i alla områdestyper. Bra arbetsmiljö- och villkor, bra lön, förutsägbara arbetstider, trevliga kollegor och ledning samt utvecklingsmöjligheter värderas högt av alla unga.
- Majoriteten av unga har haft sommar- eller extrajobb och det är lika vanligt oavsett områdestyp.
- Unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar får oftare jobb via folk de känner jämfört med unga som bor i andra områdestyper.
- 25-åringar i områden med stora socioekonomiska utmaningar är i lägre grad sysselsatta och förankrade på arbetsmarknaden jämfört med andra unga. Områdesskillnaderna är särskilt stora bland tjejer.

Hälften av unga i områden med störst utmaningar anser sig ha stora möjligheter att få jobb

I MUCF:s enkät får unga i åldrarna 16–25 år svara på hur de ser på sina möjligheter att få ett arbete inom rimligt avstånd utifrån den ort/stad där de bor. Bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 51 procent som tycker att de har ganska eller mycket stora möjligheter att få ett arbete, se figur 10.1. Andelen är lägre jämfört med i alla andra områdestyper och mönstret finns för både killar och tjejer. Störst skillnad finns jämfört med unga som bor i områden med mycket goda eller goda socioekonomiska förutsättningar, där andelarna är 74 respektive 70 procent.

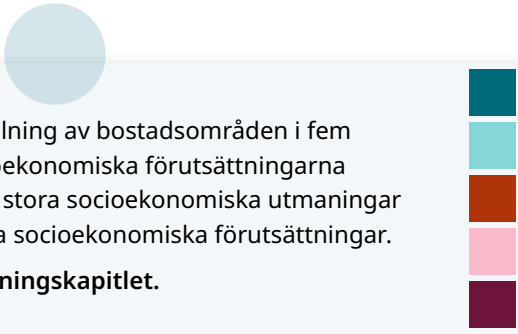
Figur 10.1. Andel unga som tycker de har goda möjligheter att få ett arbete inom rimligt avstånd, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Samstämmighet i vilka faktorer som gör ett arbete intressant

De allra flesta unga tycker att det är viktigt med en bra social arbetsmiljö samt en trygg och förutsägbar arbetssituation (MUCF 2025b). I tabell 10.1 listas de fem faktorer som flest svarar är viktiga för att de ska vara intresserade av ett arbete bland unga i de olika områdestyperna. De faktorer som unga tycker är viktiga är relativt lika i alla områdestyper. De vill ha bra arbetsmiljö och -villkor, bra lön, veta när de ska jobba, trevliga arbetskamrater och ledning samt kunna utvecklas i arbetet. En av de fem viktigaste faktorerna i områden med stora socioekonomiska utmaningar är att arbetet finns i staden där de bor, vilket det inte är i övriga områdestyper. I de övriga områdestyperna är det istället att kunna utvecklas i arbetet eller att arbetet går att kombinera med fritiden som finns med på topp-fem listan.

På samma sätt finns få skillnader i andelen som svarat att en enskild faktor är viktig. Unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar svarar dock i mindre utsträckning att trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning är viktigt (72 procent) jämfört med unga i andra områdestyper (90–91 procent). Fria arbetstider är inte en av de fem viktigaste faktorerna, men en faktor som är mer viktig för unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar (45 procent) jämfört med bland unga i andra områdestyper (29–35 procent).

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Tabell 10.1. Topp fem faktorer som unga angett är ganska eller mycket viktiga för att de ska vara intresserade av ett arbete, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Stora socioekonomiska utmaningar	%
1. Bra arbetsmiljö och arbetsvillkor	85
2. Bra lön	77
3. Att jag vet när jag ska jobba nästa gång	75
4. Trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning	72
5. Att arbetet är i staden där jag bor	71
Socioekonomiska utmaningar	%
1. Trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning	90
2. Bra arbetsmiljö och arbetsvillkor	86
3. Bra lön	80
4. Att jag vet när jag ska jobba nästa gång	79
5. Att jag kan utvecklas i arbetet	77
1. Trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning	91
2. Bra arbetsmiljö och arbetsvillkor	89
3. Att jag vet när jag ska jobba nästa gång	85
4. Bra lön	85
5. Att jag kan utvecklas i arbetet	77
Goda socioekonomiska förutsättningar	%
1. Bra arbetsmiljö och arbetsvillkor	90
2. Trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning	90
3. Att jag vet när jag ska jobba nästa gång	83
4. Bra lön	83
5. Att jag kan utvecklas i arbetet	78
Mycket goda socioekonomiska förutsättningar	%
1. Trevliga arbetskamrater och bra chef/ledning	90
2. Bra arbetsmiljö och arbetsvillkor	89
3. Att jag vet när jag ska jobba nästa gång	82
4. Bra lön	81
5. Att arbetet går att kombinera med fritid	77

Källa: MUCF:s Attityd- och värderingsstudie 2024.

Tidiga kontakter med arbetsmarknaden varierar inte mellan områdestyper

Att ha ett extrajobb under terminen samtidigt som man studerar eller att sommarjobba under sommarlovet är något som kan vara av stor betydelse för att få ett arbete efter genomförda studier. Sådana jobb kan ge både viktiga referenser och erfarenheter som efterfrågas när unga senare ska söka jobb. MUCF:s undersökning visar att majoriteten av unga någon gång har haft sommar- eller extrajobb. 62 procent har haft extrajobb och 80 procent sommarjobb. Det finns inga skillnader i hur stor andel unga som haft sommarjobb eller extrajobb utifrån områdestyper. Det är 16 procent som svarar att de har sökt, men aldrig fått, sommar- eller extrajobb. Det varierar något hur vanligt det är att ha sökt men inte fått sådana jobb i de olika områdestyperna, men det finns inget tydligt socioekonomiskt områdesmönster.

Utifrån registerdata går det att se hur vanligt det är att ha någon inkomst under året från arbete eller eget företag under gymnasietiden. Att gymnasiestudenter har en inkomst innebär att de har ett extraarbete vid sidan av studierna under terminen, eller att de har sommarjobbat. Bland alla unga som går gymnasiet år 2021 är det 57 procent som har någon inkomst under året. Andelen som har en inkomst under gymnasietiden varierar något i de olika områdestyperna, men mönstret är inte att andelen minskar eller ökar stegvis med områdets socioekonomiska förutsättningar.

Unga i områden med bäst förutsättningar får oftare jobb via folk de känner

I forskning har det framkommit att majoriteten av jobb i Sverige tillsätts via informella kontakter och att sådana nätverk är särskilt viktiga för unga arbetssökande som har färre formella meriter och referenser (Nordström Skans m.fl. 2017). I MUCF:s undersökning får de unga som just nu har någon form av anställning uppge hur de fått den. Det finns få tydliga skillnader utifrån områdestyper i hur unga svarar att de fått jobb. Det är lika vanligt att ha fått anställningen genom att söka en utannonserad tjänst, genom att kontakta arbetsplatsen eller på ett annat sätt.³³

³³Antalet som svarat de olika svarsalternativen är för få för att redovisa efter områdestyp och kön.

Dock framkommer att det är vanligare att få jobb via folk man känner i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar jämfört med i de andra områdestyperna. 39 procent av unga som bor i sådana områden har fått sin anställning via kontakter, vilket är nästan dubbelt så högt jämfört med motsvarande andel bland de som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 21 procent.

Stora områdesskillnader i etablering bland 25-åringar

Många unga i åldrarna 16–25 år tillhör inte arbetskraften eftersom de ägnar sin huvudsakliga tid åt studier, på gymnasiet eller eftergymnasial nivå. Därför är det inte särskilt meningsfullt att analysera situationen på arbetsmarknaden för hela ungdomsgruppen. Områdesskillnader kan då uppkomma som en konsekvens av att andelen som studerar skiljer sig åt i olika områden. Därför inkluderas enbart 25-åringar i analysen av etablering på arbetsmarknaden i detta avsnitt. Eftersom det också bland 25-åringar är vanligt att studera kompletteras analysen med resultat där studerande utesluts.

Mindre vanligt att vara sysselsatt i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Ett av de vanligaste mått som används för att beskriva olika gruppers situation på arbetsmarknaden är sysselsättningsgraden. Måttet beskriver hur stor andel av befolkningen som arbetar, antingen genom att ha en anställning eller som egenföretagare.³⁴ Av 25-åringarna är det 71 procent som är sysselsatta år 2021. Andelen sysselsatta är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 60 procent. Den är högre i områden med blandad, god eller mycket god socioekonomi (69–74 procent).

³⁴ Utifrån registeruppgifter tar SCB fram ett mått för om en person räknas som sysselsatt eller inte. Måttet syftar till att efterlikna Internationella arbetsorganisationens (ILO) definition av sysselsatt: att ha utfört ett inkomstbringande arbete minst en timme under en vecka. Eftersom arbetstid inte finns i registren utgår måttet från inkomstgränser för olika grupper (utifrån bland annat ålder och kön). Inkomstgränserna justeras också utifrån uppgifter från SCB:s arbetskraftsundersökningar.

Lägst andel förankrade på arbetsmarknaden i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Sysselsättningsgraden säger inget om möjligheten att försörja sig på den inkomst som anställningen ger. Därför brukar olika mått på graden av etablering användas för att se om en person har en stabil etablering på arbetsmarknaden. I sådana mått används olika relativa (jämfört med exempelvis personer med samma kön och ålder) eller absoluta inkomstgränser. Ett mått som använts av flera myndigheter är måttet "förankrad på arbetsmarknaden".³⁵ I det måttet sätts gränsen för att klassas som förankrad på arbetsmarknaden till tre inkomstbasbelopp. År 2021 motsvarar detta 204 600 kronor (17 050 kronor i månaden). De som har inkomster som understiger denna gräns anses ha så låga inkomster att de inte har en stark förankring på arbetsmarknaden.³⁶

Hälften av 25-åringarna är förankrade på arbetsmarknaden. På samma sätt som för sysselsättningsgraden finns skillnader mellan områdestyper. Andelen förankrade är högst i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (53 procent) och lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (38 procent).

Många av 25-åringarna studerar och vissa kombinerar studier med arbete. Hur vanligt det är att studera varierar också mellan områdestyperna (se föregående kapitel om utbildning). För att få en tydligare bild av områdesskillnader i andelen förankrade har de som studerar (är registrerade på någon utbildning under året) uteslutits. Som förväntat är andelen förankrade högre i alla områdestyperna när studerande utesluts. Andelen förankrade uppgår till 63 procent och är lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (47 procent) och högst i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (68 procent). Skillnaden i andelen förankrade mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med goda förutsättningar ökar därmed jämfört med när studerande inkluderas i måttet.

³⁵ Se exempelvis Arbetsförmedlingen 2025 och SCB 2025. Samma inkomstgräns används i det självförsörjningsmått som regeringen tagit fram, vilket redovisas i SCB:s allmänna statistik om hushållens ekonomi.

³⁶ Ett annat mått som använts i forskning utgår från en inkomstgräns som motsvarar halva medianinkomsten för en 45-åring (se Eriksson m. fl. 2007). Enligt från SCB uppgår halva medianinkomsten år 2021 till 207 400 kronor. Det innebär att det måttet överensstämmer väl med måttet förankrad på arbetsmarknaden som används i denna rapport.

Betydligt större områdesskillnader i etablering för tjejer

Sammantaget finns en stor skillnad i hur vanligt det är att unga 25-åringar har en stabil ställning på arbetsmarknaden utifrån vilken områdestyp de bor i. Detta gäller i högre grad för tjejerna. Oavsett områdestyp är det mer vanligt att tjejer inte är sysselsatta eller förankrade på arbetsmarknaden vid 25 års ålder. Dessutom är det större skillnader i sysselsättningsgrad och andel förankrade mellan områdestyper för tjejer än killar. Mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med goda socioekonomiska förutsättningar är skillnaden i sysselsättningsgrad 10 procentenheter för killarna och 19 procentenheter för tjejerna. För andel förankrade är motsvarande skillnad 13 respektive 17 procentenheter.

Små områdesskillnader i etablering för killar med utländsk bakgrund

Unga med utländsk bakgrund har en svagare etablering i arbetslivet jämfört med unga med svensk bakgrund och särskilt tjejer med utländsk bakgrund möter större hinder för etablering (MUCF 2021, 2025a). MUCF:s analys visar att också områdesskillnader i etablering varierar utifrån både bakgrund och kön. I tabell 10.2 visas skillnaden i förankring vid 25 års ålder i procentenheter mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar. När det gäller skillnaden mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar finns bland tjejerna en något större skillnad i andel förankrade för de som har utländsk bakgrund (11 procentenheter) jämfört med de med svensk bakgrund (8 procentenheter). För killarna gäller istället det motsatta, där det för killar med utländsk bakgrund i princip inte finns någon områdesskillnad. Resultaten för andel sysselsatta följer samma mönster som de för andel förankrade. Framför allt är det unga killar med utländsk bakgrund som skiljer sig från övriga tre grupper och har betydligt mindre områdesskillnader.

Görs istället jämförelsen gentemot områden med goda socioekonomiska förutsättningar, där majoriteten av unga bor, är det nästan identiska områdesskillnader för unga tjejer och killar med svensk bakgrund (13 respektive 14 procentenheter). Områdesskillnaderna är något mindre för unga tjejer med utländsk bakgrund (10 procentenheter). Återigen är det resultaten för killar med utländsk bakgrund som skiljer sig nämnvärt, där skillnaden är enbart 3 procentenheter. Det finns för denna grupp en betydligt mindre områdesskillnad. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att även om områdesskillnaderna är minst för unga killar med

utländsk bakgrund betyder det inte att de har en högre andel förankrade sett till hela gruppen (oavsett områdestyp). Andelen förankrade bland 25-åringarna är högst för killar med svensk bakgrund (59 procent) och lägst för tjejer med utländsk bakgrund (34 procent). Andelarna är lika höga (48 procent) för tjejer med svensk bakgrund och killar med utländsk bakgrund.

Tabell 10.2. Skillnad i andel förankrade mellan områdestyper, 25-åringar, efter kön och bakgrund, 2021. Procentenheter.

	Killar svensk bakgrund	Tjejer svensk bakgrund	Killar utländsk bakgrund	Tjejer utländsk bakgrund
Mycket goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	4	8	-0,4	11
Goda förutsättningar jämfört med stora utmaningar	14	13	3	10

Beräkningsunderlag: 121 330 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Att områdesskillnaderna är större för tjejer med utländsk bakgrund än för killar med utländsk bakgrund kan ha flera orsaker. Det är möjligt att förutsättningar i området påverkar tjejerna mer, men det kan också finnas faktorer som påverkar killarnas etableringsmöjligheter oavsett områdestyp. En möjlig sådan faktor är förekomst av diskriminering mot personer med utländsk bakgrund. Det har visst stöd i forskning som visat att arbetssökande män med utländskt klingande namn i högre utsträckning diskrimineras när de söker jobb än kvinnor med utländskt klingande namn (Erlandsson 2022).

Utflyttning från uppväxtområdet förstärker områdesskillnader i etablering

Hittills har resultaten i detta kapitel belyst hur etablering skiljer sig utifrån den områdestyp som 25-åringarna för närvarande bor i. Kunskap om skillnader i etableringsgrad är viktiga för att belysa skillnader i levnadsvillkor mellan unga i olika områdestyper. Samtidigt överskattar detta mått troligtvis etableringssvårigheterna för unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det beror på så kallad selektiv utflyttning, vilket innebär att unga med bäst förutsättningar, för att studera eller hitta arbete, är mer benägna att flytta från områden med utmaningar. Det är troligt att förekomsten av **selektiv utflyttning** medför att en högre andel unga med sämre förutsättningar bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar vid 25 års ålder.

För att undersöka i vilken utsträckning selektiv utflyttning förstärker områdesskillnader undersöks även skillnader i andel förankrade vid 25 års ålder utifrån den områdestyp som 25-åringarna bodde i vid 16 års ålder. Detta område benämns här uppväxtområdet. För att kunna säga något om i vilken utsträckning selektiv utflyttning påverkar resultaten behöver samma personer jämföras över tid. Analysen begränsas därför till att jämföra andel förankrade bland unga för vilka det finns information om bostadsområde **både** vid 16 år och 25 år.³⁷ Det som jämförs är områdesskillnader i andel förankrade bland 25-åringar utifrån uppväxtområdet och andel förankrade bland 25-åringar utifrån nuvarande bostadsområde.

När andel förankrade utifrån nuvarande bostadsområde beräknas enbart för de som kan följas över tid är andelen förankrade högre för samtliga områdestyper jämfört med de resultat som redovisats tidigare. Det beror främst på att de som invandrat till Sverige efter 16-årsåldern utesluts och att denna grupp av unga i mindre utsträckning är etablerade på arbetsmarknaden vid 25 års ålder. Eftersom de som kommit mer nyligen till Sverige är överrepresenterade i områden med stora socioekonomiska utmaningar ökar andelen förankrade mer i denna områdestyp jämfört med i de två områdestyper med bäst socioekonomiska förutsättningar. Därför finns något mindre skillnader utifrån områdestyp i andelen förankrade när analysen begränsas till de som kan följas i data över tid.

När andelen förankrade istället utgår från uppväxtområdet är den lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar och i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (48 procent). Med andra ord finns nu ingen skillnad i förankring på arbetsmarknaden för de två områdestyperna med mest skilda socioekonomiska förutsättningar. Andelen förankrade är högst i områden

³⁷ Antalet 25-åringar som går att följa i data sedan 16 års ålder är 101 911 personer, vilket kan jämföras med det totala antalet 25-åringar, 121 330, som analyserats hittills i kapitlet.

med blandad socioekonomi (55 procent) och områden med goda socioekonomiska förutsättningar (54 procent). Det innebär att selektiv utflyttning påverkar resultaten. Andelen förankrade är högre sett till uppväxtområde än utifrån nuvarande bostadsområde för unga som bor i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. För övriga områdestyper finns ganska små skillnader mellan resultaten för uppväxtområdet och nuvarande bostadsområde. Det innebär att selektiv utflyttning förstärker områdesskillnader i etablering.

Arbetsinkomster skiljer sig mellan områdestyper

Bland unga 25-åringar som är sysselsatta finns stora skillnader i årsinkomster. Med årsinkomster avses här inkomster från en anställning eller från eget företag. Medelinkomsten är 279 900 kronor. Men det finns en stor inkomstspridning, fem procent tjänar mer än 498 500 och fem procent mindre än 48 400. Det är därför relevant att undersöka om dessa inkomstskillnader är relaterade till skillnader i områdets socioekonomiska förutsättningar. I denna analys inkluderas enbart de unga som räknas som sysselsatta. Det finns unga som inte har några inkomster alls eller väldigt låga inkomster eftersom de huvudsakligen haft en annan sysselsättning under året och om de inkluderas riskerar resultaten för inkomstskillnader att bli missvisande.

Medelinkomsten är högst bland unga som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, 287 700 kronor. Den är lägst i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. Unga i dessa områden tjänar ungefär 87 procent av medelinkomsten bland unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Bland 25-åringarna uppgår tjejers genomsnittsinkomst till 79 procent av killars, men skillnaderna utifrån områdestyp är lika stora för båda könen. Sammantaget kan konstateras att det finns inkomstskillnader mellan unga i olika områdestyper, men att de samtidigt är mindre än inkomstskillnaderna mellan killar och tjejer.

11. Unga som varken arbetar eller studerar

Att avsluta sin utbildning och börja arbeta är ett av de allra viktigaste stegen som unga tar på vägen mot ett självständigt liv. De flesta unga klarar den övergången bra, men vissa unga befinner sig under perioder i en situation där de inte studerar eller arbetar. I det här kapitlet beskrivs om det finns områdesskillnader i hur vanligt det är att unga dels har erfarenhet av att vara arbetslösa, dels varken arbetat eller studerat under en kortare eller längre period. Resultaten baseras på registerdata och MUCF:s enkätundersökning. I rapportens tabellbilaga finns alla resultat som kapitlet bygger på redovisade i avsnitt nio.

Sammanfattning

- Andelen unga som är öppet arbetslösa eller i enkäten uppger att de någon gång varit arbetslösa minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har.
- Det är mer vanligt att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar varken arbetar eller studerar. Det är mer än dubbelt så vanligt jämfört med bland unga som bor i de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar.
- Unga med utländsk bakgrund har högre risk att stå utanför arbete och studier. Skillnaderna mellan områdestyper i hur vanligt det är att inte arbeta eller studera är större för unga med svensk bakgrund än för unga med utländsk bakgrund.
- Hälften av de unga som är utanför arbete och studier befinner sig i okänd aktivitet i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, vilket är betydligt vanligare än i övriga områdestyper.
- Ungefär en tredjedel av de som är utanför studier och arbete år 2021 har varit det i tre år i följd. Att långvarigt inte arbeta eller studera är vanligast i områden med stora socioekonomiska utmaningar och minst vanligt i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Vanligare att ha varit arbetslös i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Det finns flera olika mått som beskriver hur många som är arbetslösa. Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är en urvalsundersökning som SCB genomför och den utgör Sveriges officiella arbetsmarknadsstatistik. Arbetslöshetsmättet innefattar i detta fall personer som inte arbetat men sökt arbete och kunde börja arbeta inom två veckor. Arbetslösa är även personer som har fått ett arbete som börjar inom tre månader. Studenter, som aktivt söker arbete och kan börja arbeta, räknas därför som arbetslösa enligt AKU. Arbetsförmedlingen redovisar hur många unga som finns inskrivna som arbetssökande hos myndigheten – ett mått som också brukar kallas öppet arbetslösa. Ungdomsarbetslösheten är mer än dubbelt så stor enligt AKU, jämfört med hur många unga som är öppet arbetslösa. Det beror på att många heltidsstuderande som är arbetslösa enligt AKU inte har anmält sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Eftersom AKU är en urvalsundersökning är det inte möjligt att redovisa måttet uppdelat på områdestyper. Därför redovisas här Arbetsförmedlingens mått för öppet arbetslösa samt ungas enkätsvar för om de någon gång varit arbetslösa.

Utifrån registerdata har MUCF tagit fram siffror för hur många unga mellan 20–25 år som är öppet arbetslösa. Andelen som år 2021 är öppet arbetslösa minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har. Bland unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 19 procent som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Det är avsevärt mycket högre än i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där det enbart är 5 procent som varit det. Det finns också en skillnad jämfört med områden med goda socioekonomiska förutsättningar där 8 procent varit inskrivna.

I MUCF:s enkät får unga svara på om de har varit arbetslösa i en kortare eller längre period. Ju bättre socioekonomiska förutsättningar området de bor i har, desto mindre vanligt är det att unga uppger att de varit arbetslösa. Det är 45 procent av unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar som varit arbetslösa. I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar svarar 27 procent att de varit arbetslösa och i områden med goda förutsättningar, där en majoritet av unga bor, är andelen 32 procent.

45%

i områden med stora socioekonomiska utmaningar har varit arbetslösa.

Måttet unga som varken arbetar eller studerar

Arbetslösheten är ett centralt mått för att beskriva situationen på den svenska arbetsmarknaden och också för att jämföra hur Sverige står sig gentemot andra länder. Samtidigt är ungdomsarbetslösheten mindre träffsäker när det gäller att ringa in unga som har svårigheter att etablera sig i arbetslivet. En anledning är att heltidsstuderande som söker arbete ingår bland arbetslösa, men de är samtidigt inte en grupp som förväntas ha svårt att etablera sig på sikt. Det finns också unga som inte aktivt söker arbete och som då inte ingår i arbetskraften och i arbetslöshetsmättet, men som behöver stöd och insatser för att närma sig arbete. Därför har alltmer fokus kommit att riktas mot att mäta och följa upp hur många unga som varken arbetar eller studerar.

MUCF tar sedan 2011 årligen fram ett registerbaserat mått som visar hur vanligt det är att unga i Sverige varken arbetar eller studerar under ett helt kalenderår. Unga som varken arbetar eller studerar är enligt MUCF:s mått personer i åldrarna 16–29 år som är folkbokförda i Sverige och som under ett kalenderår inte haft inkomster över ett prisbasbelopp (58 800 kronor 2025) och inte heller haft studiemedel, varit utbildningsregistrerade eller studerat vid SFI mer än 60 timmar. I denna rapport används måttet för unga i åldrarna 16–25 år.

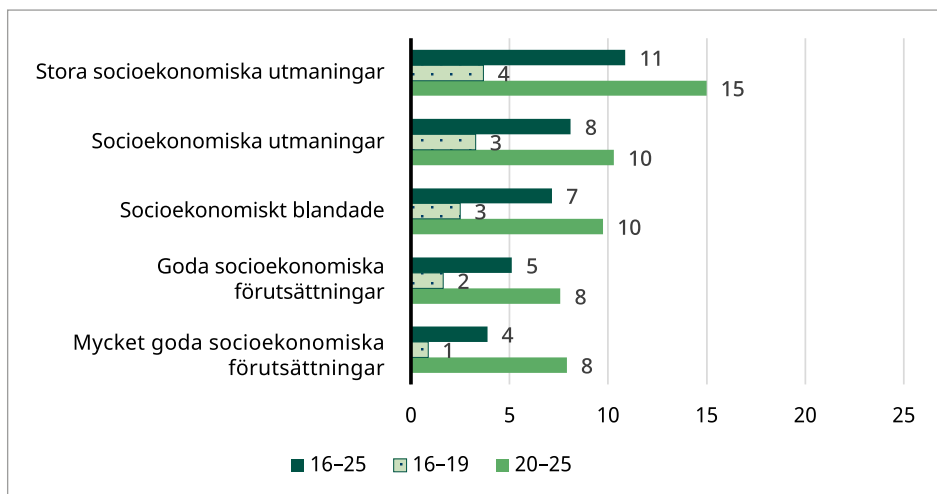
Måttet ringar in unga som befinner sig i flera olika livssituationer, men på olika sätt står utanför arbetsmarknaden. Det är unga som för närvarande inte har en sysselsättning som på sikt kan leda till en stabil etablering i arbetslivet. En del är arbetslösa och inskrivna på Arbetsförmedlingen medan andra är sjukskrivna. Det finns också en stor grupp vars sysselsättning och försörjning är okänd. I denna grupp ingår unga som är hemma utan sysselsättning, men också unga som är utomlands för att jobba eller resa.

Var tionde ung i områden med störst utmaningar varken arbetar eller studerar

72 056 unga i åldrarna 16–25 år stod utanför både arbete och studier år 2021. Det motsvarar 6 procent av alla unga i de åldrarna. Andelen unga som varken arbetar eller studerar minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har (se figur 11.1). Störst skillnad finns därmed mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, där andelen är 11 jämfört med 4 procent. Men det finns också en nästan lika stor skillnad gentemot unga som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, där andelen är 5 procent.

Det är en liten andel av unga i åldrarna 16–19 år som inte arbetar eller studerar. Det är förväntat eftersom merparten av unga i Sverige i denna ålder studerar på gymnasiet (se [kapitel 9, Utbildning](#)). Andelen minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har, men skillnaderna är små. Samtidigt är skillnaden betydligt större än den skillnad som MUCF (2024a) tidigare visat utifrån vilken kommuntyp unga bor i. Mellan unga i landsbygds- och storstadskommuner skiljer enbart 0,2 procentenheter i andelen unga 16–19 år som inte arbetar eller studerar, vilket är betydligt mindre än den skillnad på knappt 3 procentenheter som finns mellan områdestyperna med mest skilda socioekonomiska förutsättningar.

Det är betydligt vanligare att vara utanför arbete och studier i åldrarna 20–25 år. 15 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar i denna ålder varken arbetar eller studerar och det är en högre andel än i de övriga områdestyperna. Precis som för den yngre åldersgruppen är områdesskillnaderna betydligt större än den skillnad som finns mellan unga i landsbygds- och storstadskommuner (se MUCF 2024a).

Figur 11.1. Andel unga som varken arbetar eller studerar, 16–25 år, efter åldersgrupp och områdestyp, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 1 116 257 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: Könsuppdelade resultat finns i avsnitt nio i tabellbilagan och mönstret är liknande för killar och tjejer. Observera också att axeln är bruten och slutar vid 25 procent.

Större områdesskillnader för unga med svensk bakgrund

Unga med utländsk bakgrund har en svagare ställning på den svenska arbetsmarknaden jämfört med unga med svensk bakgrund. Som förväntat är det därför vanligare att unga med utländsk bakgrund varken arbetar eller studerar jämfört med unga med svensk bakgrund. Andelen är 13 procent bland unga med utländsk bakgrund i åldrarna 20–25 år, 8 procent bland unga killar med svensk bakgrund och 6 procent bland unga tjejer med svensk bakgrund (tabell 11.1). I alla områdestyper är andelen lägst bland unga tjejer med svensk bakgrund, medan det varierar för vilken grupp andelen är högst. I områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar är det vanligast att killar med utländsk bakgrund är utan arbete och inte studerar. I områden med blandad socioekonomi eller socioekonomiska utmaningar är det istället vanligast bland tjejer med utländsk bakgrund. I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det betydligt mindre skillnader utifrån kön och

bakgrund och det är vanligast bland killar med svensk bakgrund att vara utanför arbete och studier. När de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar jämförs är det betydligt större skillnader i andelen som är utanför arbete och studier för unga med svensk bakgrund (ungefär 8 procentenheter) jämfört med unga med utländsk bakgrund (ungefär 2 procentenheter).

Unga som varken arbetar eller studerar har olika försörjning

Alla unga som varken arbetar eller studerar söker inte aktivt arbete. Det finns också de som av olika skäl är förhindrade att arbeta och som inte heller kan bedriva studier. De unga som är i en situation att de inte arbetar eller studerar kan delas in i olika undergrupper utifrån vilken försörjning de har:

- ersättning för deltagande i statliga arbetsmarknadsåtgärder (arbetslösa)
- föräldrapenning på garantinivå (föräldralediga)
- sjuk- eller aktivitetsersättning (unga med funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar)³⁸
- försörjningsstöd (saknar tillräcklig annan försörjning).³⁹

Utöver dessa grupper finns också två ytterligare undergrupper. Unga som **invandrat under året** är en egen undergrupp och delas inte upp utifrån vilken försörjning de har. **Okänd aktivitet** inkluderar de personer som inte gjort några ekonomiska avtryck (mottagit någon form av ersättning eller bidrag) i de registerdata över individer som finns att tillgå. Unga kan ha flera olika ersättningar och stöd under ett kalenderår och kan därför finnas i mer än en undergrupp. Det beror dels på att ungas situation kan förändras under året, dels på att det till viss del är möjligt att kombinera olika ersättningar. Här utgår analysen från den aktivitet som unga finns i störst del av året.⁴⁰

³⁸ Unga som har en varaktig (minst ett år) eller permanent nedsatt arbetsförmåga till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning är berättigade till aktivitets- respektive sjukersättning. Båda ersättningarna administreras av Försäkringskassan.

³⁹ Unga som saknar inkomster eller vars inkomster är otillräckliga kan beviljas försörjningsstöd utifrån Socialtjänstlagen. Stödet administreras av kommunerna.

⁴⁰ De unga som enbart finns i en aktivitet kodas som den. De som finns i en aktivitet 12 månader och i någon annan aktivitet kortare tid kodas som den förstnämnda. De som finns i två aktiviteter 12 månader kodas som en kombination av dessa. Övriga (har 3 eller fler aktiviteter) kodas som en egen kategori.

Tabell 11.1. Andel unga som varken arbetar eller studerar, 20–25 år, efter kön, bakgrund och områdestyp, 2021. Procent.

	Killar svensk bakgrund	Tjejer svensk bakgrund	Killar utländsk bakgrund	Tjejer utländsk bakgrund
Stora socioekonomiska utmaningar	16,1	13,3	15,0	15,1
Socioekonomiska utmaningar	8,7	7,0	12,4	12,8
Socioekonomiskt blandade	9,2	7,3	11,9	12,9
Goda socioekonomiska förutsättningar	7,5	5,3	11,9	11,3
Mycket goda socioekonomis- ka förutsättningar	7,7	5,6	13,3	12,9
Samtliga områdestyper	8,2	6,1	12,6	12,7

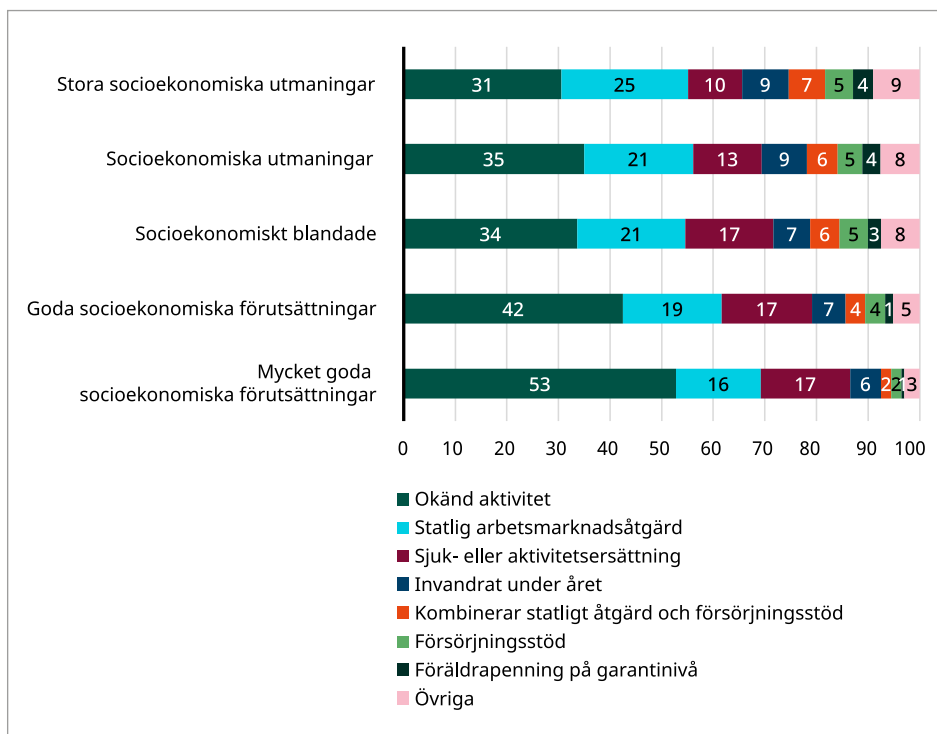
Beräkningsunderlag: 62 824 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Vanligast att unga som varken arbetar eller studerar har okänd aktivitet

Det är vanligast att unga som varken arbetar eller studerar är i okänd aktivitet och det gäller i samtliga områdestyper. Andelen som är i okänd aktivitet varierar dock mellan områdestyper (figur 11.2). I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är ungefär hälften (53 procent) i okänd aktivitet, medan ungefär en tredjedel i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar eller områden med blandad socioekonomi är i okänd aktivitet. Att det är så kan ha flera förklaringar. Det kan bero på skillnader i möjligheten att försörjas av anhöriga, vilket kan påverka benägenhet att söka ekonomiskt stöd från offentliga aktörer. Det kan också finnas skillnader i hur vanligt det är att ha hälsorelaterade problem och i hur stor utsträckning unga söker hjälp och stöd för dessa. En annan faktor är att möjligheten och intresset för att vara en längre period utomlands för att arbeta eller resa troligen skiljer sig mellan områdestyper.

Det är vanligare att killar är i okänd aktivitet än tjejer i alla områdestyper, bortsett från områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där det inte finns någon könsskillnad (tabell 11.2). Därför är områdesskillnaderna större för tjejer när det gäller hur vanligt det är att vara i okänd aktivitet. Mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar skiljer 29 procentenheter för tjejer (53 jämfört med 24 procent) och 17 procentenheter för killar (53 jämfört med 36 procent) i andelen som har okänd aktivitet.

Figur 11.2. Försörjning bland unga som varken arbetar eller studerar, 16–25 år, efter områdestyp, 2021. Procent.

Beräkningsunderlag: 72 056 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: På grund av avrundningsfel summerar inte värdena för staplarna till 100 procent.

Tabell 11.2. Försörjning bland unga som varken arbetar eller studerar, 16–25 år, efter områdestyp och kön, 2021. Procent.

	1	2	3	4	5
Killar					
Okänd aktivitet	36	39	37	45	53
Statlig arbetsmarknadsåtgärd	31	26	25	23	20
Sjuk- eller aktivitetsersättning	11	14	17	17	17
Invandrat under året	6	6	5	5	4
Kombinerar statlig åtgärd och försörjningsstöd	9	8	7	5	2
Försörjningsstöd	6	5	6	4	2
Föräldrapenning på garantinivå	0	0	0	0	0
Övriga	2	2	3	2	2
Tjejer					
Okänd aktivitet	24	30	29	39	53
Statlig arbetsmarknadsåtgärd	17	15	15	14	12
Sjuk- eller aktivitetsersättning	10	13	17	18	18
Invandrat under året	13	12	10	9	9
Kombinerar statlig åtgärd och försörjningsstöd	5	4	4	3	1
Försörjningsstöd	5	5	5	4	2
Föräldrapenning på garantinivå	8	8	6	4	1
Övriga	18	14	14	9	4

1: Stora socioekonomiska utmaningar, 2: Socioekonomiska utmaningar, 3: Socioekonomiskt blandade, 4: Goda socioekonomiska förutsättningar och 5: Mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Beräkningsunderlag: 72 056 personer.

Källa: MUCF:s egna bearbetningar av data från SCB.

Not: På grund av avrundningsfel summerar inte värdena i kolumnerna till 100 procent.

Mindre vanligt att unga utanför arbete och studier har aktivitetsersättning i områden med störst utmaningar...

Det är något vanligare att ha funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar som bedömts medföra nedsatt arbetsförmåga bland unga som varken arbetar eller studerar och bor i områden med mycket god, god eller blandad socioekonomi. Ungefär 17 procent av unga som är utanför arbete och studier i de områdestyperna har aktivitets- eller sjukersättning, jämfört med 10 procent i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Detta kan dels bero på en områdesskillnad i förekomst av funktionsnedsättningar och långvariga sjukdomar, dels på skillnader i benägenheten att söka ersättning.

...men mer vanligt att de är arbetslösa eller invandrat under året

Av de som varken arbetar eller studerar är andelen som är arbetslösa och får ersättning för deltagande i Arbetsförmedlingens insatser, får försörjningsstöd eller kombinerar dessa två ersättningar högre ju större socioekonomiska utmaningar området har. Det är 25 procent av de som inte arbetar eller studerar i områden med stora socioekonomiska utmaningar som är arbetslösa, medan det är 16 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samma mönster finns för andelen som är föräldralediga med ersättning på garantinivå.

Det är ungefär 7 procent av unga som varken arbetar eller studerar som invandrat under året. I de två områdestyper med socioekonomiska utmaningar är det något vanligare att de unga som varken arbetar eller studerar invandrat under året (9 procent), jämfört med i övriga områdestyper (6–7 procent).

Sammantaget finns områdesskillnader i hur unga som inte har ett arbete eller studerar under ett års tid försörjer sig – och troligen i anledningarna till att unga befinner sig i denna situation. De största skillnaderna är att om områdets socioekonomiska förutsättningar är bättre utgörs gruppen i högre utsträckning av unga med okänd aktivitet och i mindre grad av unga som är arbetslösa.

Högre risk att vara långvarigt utanför arbete och studier i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Vissa unga står utanför arbete och studier under en begränsad tid, medan det för andra unga rör sig om en mer långvarig period. Flera studier har visat att det finns unga som står utanför arbete och studier under flera års tid – och i vissa fall under hela sin ungdomstid (Forslund & Liljeberg 2021, MUCF 2020). Långvarigt utanförskap är kostsamt både för den enskilda och samhället i stort och kan också öka risken för fortsatt utanförskap.

För att ringa in gruppen som är långvarigt utanför analyseras hur många unga i åldrarna 20–25 år som varit utanför studier och arbete tre år i följd.⁴¹ Att långvarigt inte arbeta eller studera är vanligast i områden med stora socioekonomiska utmaningar, där 4,9 procent av unga inte arbetat eller studerat under tre år i följd. Det är minst vanligt i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, där 2,6 procent av unga har varit långvarigt utanför både arbete och studier. I alla områdestyper utgör de som varit långvarigt utanför arbete och studier lite mer än en tredjedel (mellan 34 och 36 procent) av alla unga som är utanför arbete och studier år 2021. I antal är det 20 265 unga som varit långvarigt utanför arbete och studier.

Det innebär att sett som andel av alla unga i Sverige är det oavsett områdestyp ovanligt att vara långvarigt utanför arbete och studier. Samtidigt är det i antal unga inte en obetydlig grupp. Det är dessutom en allvarlig situation som kan resultera i ett mer långvarigt utanförskap och därtill svårigheter att etablera sig i arbets- och samhällslivet på sikt. Det är små skillnader mellan områdestyper uttryckt i procent-enheter, men trots det är skillnaden i risken att vara långvarigt utanför arbete och studier betydlig. Att bo i ett område med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med i ett område med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar innebär en dubbelt så stor risk att hamna i denna situation.

⁴¹ Alla unga som är i åldrarna 20–25 år 2021 och som finns i registren åren 2019, 2020 och 2021 inkluderas. De analyseras utifrån vilken områdestyp de bor i år 2021.

Unga med utländsk bakgrund löper högre risk att vara långvarigt utanför studier och arbete

Att unga med utländsk bakgrund möter större utmaningar i att etablera sig i arbetslivet än unga med svensk bakgrund syns också i att de löper högre risk att vara utanför arbete och studier tre år i följd. Bland unga med utländsk bakgrund är det 4,0 procent som varit långvarigt utanför arbete och studier, medan andelen är lägre, 2,6 procent, för unga med svensk bakgrund. För unga med utländsk bakgrund finns inget socioekonomiskt mönster att andelen varierar i de olika områdestyperna. I motsats löper unga med svensk bakgrund högre risk att vara långvarigt utanför arbete och studier när områdets socioekonomiska förutsättningar är sämre.

12. Ekonomisk situation

Den ekonomiska situationen för de flesta unga är god, men samtidigt lever delar av ungdomsgruppen i ekonomisk utsatthet. I detta kapitel presenteras resultat från MUCF:s enkätundersökning som rör hur unga ser på sin ekonomi och oro kopplad till denna utifrån områdestyp. Kapitlet redovisar också områdesskillnader i ekonomisk utsatthet utifrån registerdata. I rapportens tabellbilaga finns alla resultat redovisade i avsnitt tio.

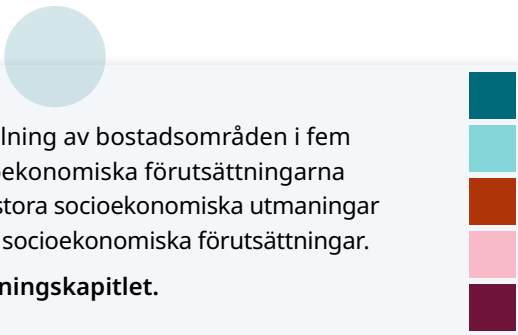
Sammanfattning

- De flesta unga är nöjda med sin ekonomi. Men andelen är högre i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar än i områden med blandad socioekonomi och de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar.
- Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever i högre grad svårigheter att klara löpande utgifter och oroar sig mer för sin eller familjens ekonomi jämfört med unga som bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.
- Andelen unga som bor i ett hushåll som är ekonomiskt utsatt minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar området har.

Fler unga nöjda med sin ekonomi i områden med bäst förutsättningar

I MUCF:s enkät svarar majoriteten av unga i åldrarna 16–25 år att de är nöjda med sin ekonomi. Det finns vissa skillnader i hur nöjda unga är med sin ekonomi mellan områdestyperna och framför allt är det unga som bor i områden med bättre socioekonomi som är mer nöjda. Andelen unga som är nöjda med sin ekonomi är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (74 procent). Något lägre är andelen i områden med goda förutsättningar (69 procent) och den är lägst i de tre övriga områdestyperna (58–64 procent).

Det skiljer mer mellan områdestyperna i nöjdhet med ekonomin för killar än tjejer. Mellan områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar och områden med stora socioekonomiska utmaningar skiljer det 20 procentenheter för killar och enbart 11 procentenheter för tjejer.

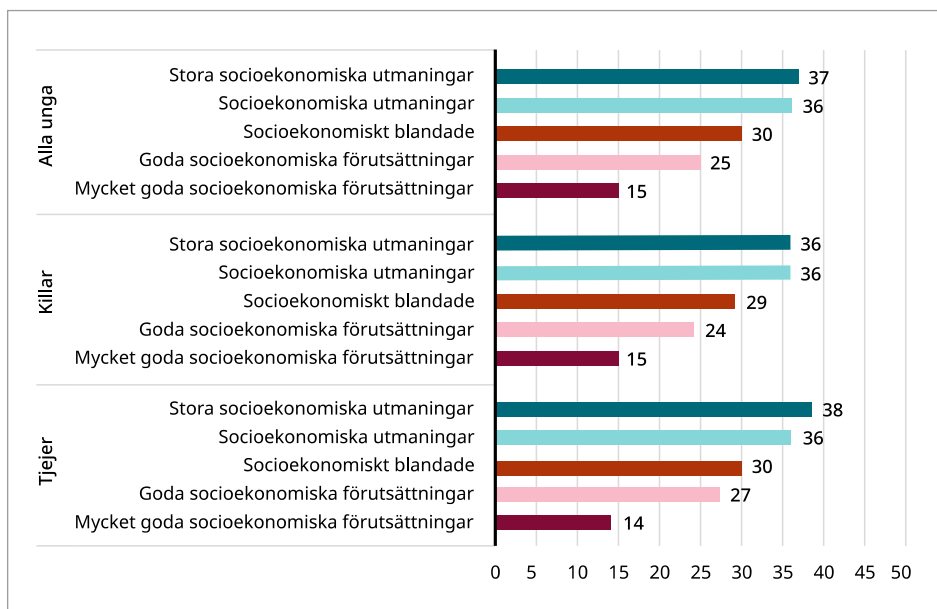

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Oro för och svårigheter med privat-ekonomin mindre vanligt i områden med bäst förutsättningar

Det är vanligare att unga som bor i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar uppger att de någon gång haft svårigheter att klara löpande utgifter för exempelvis mat, hyra och räkningar det senaste året. I figur 12.1 framgår att ungefär 37 procent av unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar har haft svårighet att klara löpande utgifter, vilket är en högre andel jämfört med övriga områdestyper. I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är motsvarande andel 15 procent.

Figur 12.1. Andel unga som har haft svårt att klara de löpande utgifterna vid ett eller flera tillfällen, 16–25 år, efter kön och områdestyp, 2024. Procent.

Källa: MUCF:s Nationella ungdomsenkät 2024.

Not: Observera att axeln är bruten och slutar vid 50 procent.

Nästan alla unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar uppger att de har möjlighet att få ekonomisk hjälp av föräldrar eller andra närstående (92 respektive 94 procent). I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det också en klar majoritet (80 procent) som kan få ekonomisk hjälp av anhöriga, men andelen är lägre än i de två områdestyperna med bäst förutsättningar.

Dessutom oroar sig unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar i mindre utsträckning för sin egen eller sin familjs ekonomi, 41 procent uppger att de oroar sig det senaste halvåret. Bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det betydligt vanligare att oroa sig för sin egen eller sin familjs ekonomi, 71 procent har gjort det. Det är också en betydligt högre andel än i områden med goda socioekonomiska förutsättningar där 57 procent oroar sig. Det finns en större områdesskillnad i oro för privatekonomi mellan killar

som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar och killar i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (37 procentenheter) jämfört med om samma jämförelse görs för tjejerna (24 procentenheter).

Var fjärde ung i områden med störst utmaningar bor i ett hushåll som får ekonomiskt bistånd

Unga som själva har svårt att klara sin försörjning kan ansöka om ekonomiskt bistånd. Det finns också unga som fortfarande bor hemma som har föräldrar som får ekonomiskt bistånd. Båda dessa situationer indikerar ekonomisk utsatthet. 7 procent av unga i åldrarna 16–25 år bor i ett hushåll som får ekonomiskt bistånd. Var fjärde ung som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar bor i ett hushåll som får ekonomiskt bistånd. Det är avsevärt mycket högre än i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar där 1 procent får det. Detta är högst förväntat eftersom områdesindelningen bygger på graden av ekonomiskt bistånd bland den vuxna befolkningen i området.

I MUCF:s rapport "Ett liv som andras" beskrivs ekonomisk utsatthet bland unga i Sverige i åldrarna 20–25 år (MUCF 2022a). I rapporten redovisas måtten låg ekonomisk standard och låg inkomststandard.⁴² Det förstnämnda mäter om ungas disponibla inkomster är mycket lägre än för befolkningen i stort. Det sistnämnda beskriver om ungas inkomster inte räcker till en skälig levnadsstandard. MUCF finner att det är 37 procent av unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar som år 2020 har låg ekonomisk standard, medan motsvarande andel för unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar är 15 respektive 7 procent. Likaså visar MUCF att det är betydligt vanligare i områden med stora socioekonomiska utmaningar att ha låg inkomststandard. Det är 16 procent av unga i denna områdestyp som har låg inkomststandard, medan det i de två områdestyperna med bäst förutsättningar är 6 respektive 3 procent. Resultaten i detta kapitel stämmer väl överens med slutsatserna i MUCF:s rapport från 2022. Andelen unga som lever i ekonomisk utsatthet minskar stegvis ju bättre socioekonomiska förutsättningar bostadsområdet har.

⁴² Låg ekonomisk standard har en person som har en disponibel inkomst (per konsumtionsenhet) som understiger 60 procent av medianvärdet för befolkningen. Låg inkomststandard innebär att den disponibla inkomsten understiger en normkostnad som ska täcka skäliga levnadskostnader som till exempel mat, boende, lokala transporter, hemförsäkring, kläder, hygien och barnomsorg. Båda måtten beräknas på hushållsnivå.

13. Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?

I de föregående kapitlen i denna rapport framkommer att det finns skillnader i ungas levnadsvillkor utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. Samtidigt visar resultaten i [kapitel 3, Vilka unga bor i de olika områdestyperna?](#), att unga som bor i de olika områdestyperna skiljer sig både vad gäller individuella förutsättningar och föräldrars förutsättningar. Delar av de skillnader i utfall som beskrivits i kapitel 4 till 12 kan bero på att sammansättning av ungdomsgruppen skiljer sig utifrån områdestyper, snarare än på omständigheter i områdena.

Ett exempel på när sammansättningen av ungdomsgruppen kan förväntas ha betydelse är för områdesskillnader i gymnasiebehörighet. I forskning har det visats att unga med föräldrar med kort utbildning och unga som invandrat till Sverige efter skolstart har svårare att nå kunskapsmålen i skolan. Samtidigt bor unga som tillhör dessa grupper i högre grad än andra unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Att andelen unga som når gymnasiebehörighet är lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar kan delvis förklaras av att fler unga i dessa områden är utrikes födda och har kommit till Sverige vid högre ålder samt har föräldrar med kort utbildning. Hade alla områdestyper haft samma sammansättning vad gäller ålder vid invandring till Sverige och föräldrars utbildningsnivå hade det troligen varit mindre skillnader i andelen med gymnasiebehörighet mellan områden.

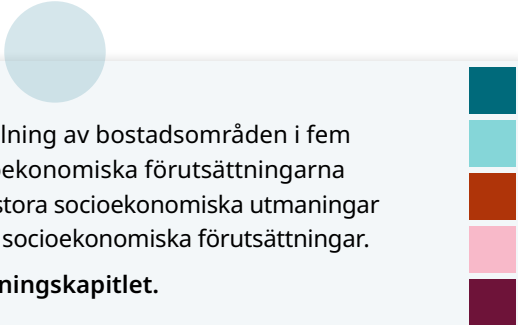
I detta kapitel beskrivs hur resultaten påverkas av att ungdomsgruppens sammansättning skiljer sig i de fem områdestyperna. Fokus är på de resultat som visat på stora områdesskillnader och inte på att ge en komplett beskrivning av samtliga resultat. I först hand jämförs unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samtliga resultat finns dock redovisade i rapportens tabellbilaga.

Det är viktigt att betona att oavsett varför skillnaderna uppkommer så visar de på ojämlika villkor för unga i Sverige. Samtidigt kan insatser bli mer träffsäkra när det går att avgöra om de i första hand bör riktas till individer som möter särskilda svårigheter eller snarare till bostadsområden som har sämre förutsättningar.

Områdesskillnader när bakgrundsfaktorer beaktas i analysen

För att komma närmare ett svar på om skillnader i ungas levnadsvillkor hänger samman med områdets förutsättningar och inte uppkommer enbart för att ungdomsgruppens sammansättning skiljer sig i olika områdestyper analyseras resultat som kontrollerats för bakgrundsfaktorer. I praktiken innebär det att det tas fram ”skattade resultat” som visar hur det skulle se ut om ungdomsgruppens sammansättning hade varit likadan i alla områden. De bakgrundsfaktorer som analysen tar hänsyn till är:

- kön
- ålder
- utländsk eller svensk bakgrund
- bland de med utländsk bakgrund: utomeuropeisk eller europeisk utländsk bakgrund
- bland de som är utrikesfödda: antal år sedan de invandrade
- föräldrars utbildningsnivå
- föräldrars inkomster.⁴³

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

⁴³ För en närmare beskrivning av hur variablerna konstruerats se metodbilaga. Analyser uppdelade på kön och svensk eller utländsk bakgrund inkluderar inte kön respektive svensk eller utländsk bakgrund bland de bakgrundsfaktorer som kontrolleras för.

Vad betyder resultaten?

I detta kapitel analyseras hur de tidigare beskrivna resultaten ändras när hänsyn tas till bakgrundsfaktorer. Här redogörs kort för hur förändringar i resultaten kan tolkas.

I vissa fall är områdesskillnader statistiskt säkerställda och i princip lika stora även efter att hänsyn tagits till bakgrundsfaktorer. Det innebär att slutsatsen är att **områdesskillnader inte förklaras av bakgrundsfaktorer**. Det kan tolkas som att en skillnad i levnadsvillkor mellan unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar inte beror på att exempelvis unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar i genomsnitt är äldre eller i högre grad har föräldrar med kort utbildning. Skillnaden uppkommer då antingen på grund av skillnader i områdenas förutsättningar eller på grund av skillnader i andra individuella faktorer som inte kunnat kontrolleras för.

Det innebär att det inte är möjligt att dra slutsatsen att områdesskillnaderna som kvarstår efter kontroll beror på området i sig, det vill säga att de mäter grannskapseffekter⁴⁴, eftersom det inte är möjligt att fullt ut ta hänsyn till skillnader i individuella faktorer. Till exempel finns ingen information i data om unga har hälsoproblem, sociala problem eller det på olika sätt finns skillnader i individers förmåga. Det är också så att personer flyttar mellan områden och det kan ske på ett sätt så att områdesskillnader förstärks eller försvagas.

I andra fall är områdesskillnaderna fortfarande statistiskt säkerställda efter att hänsyn tagits till bakgrundsfaktorer, men har samtidigt minskat påtagligt i storlek. Det innebär att **skillnaderna till viss del förklaras av bakgrundsfaktorer**. Områdesskillnaderna i levnadsvillkor beror då delvis, men inte helt och hållet, på skillnader i bakgrundsfaktorer mellan områdestyperna.

Ett tredje exempel är när skillnaderna inte längre är statistiskt säkerställda efter att hänsyn tagits till bakgrundsfaktorer. Då kan slutsatsen dras att **områdesskillnaderna förklaras av bakgrundsfaktorer**.

⁴⁴ I kapitlet *Hur påverkar områdets socioekonomiska förutsättningar ungas levnadsvillkor?* finns en beskrivning av grannskapseffekter.

Skillnaderna beror då helt och hållet på att bakgrundsfaktorer skiljer sig mellan områdestyperna. Samtidigt kan det i de fall analysen görs utifrån enkätdata vara mer komplext att dra denna slutsats. Antalet unga som besvarat MUCF:s enkät förefaller i vissa fall inte vara tillräckligt många för att göra denna typ av analyser. Eftersom antal svarande i framför allt områden med stora socioekonomiska utmaningar är få krävs en relativt stor skillnad gentemot andra områdestyper för att skillnaden ska vara statistiskt säkerställd. Se vidare resonemang om detta i rapportens metodbilaga.

Olika upplevelser av bostadsområdet beror inte på skillnader i ungdomsgruppens sammansättning

I rapporten presenteras flera resultat om ungas upplevelser av sitt bostadsområde. De skillnader som framträder mellan hur unga i olika områdestyper upplever bostadsområdet förklaras i liten utsträckning av att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer mellan olika områdestyper. Det är förväntat eftersom sådana upplevelser är nära kopplade till förutsättningarna i bostadsområdet.

När det gäller frågan om hur unga ser på området där de bor som plats att växa upp på förklaras i princip inget av områdesskillnaderna av bakgrundsfaktorer. Mellan de två områdestyperna med mest skilda förutsättningar minskar skillnaden i andelen som upplever att det är en bra plats från 37 till 34 procentenheter. Likaså jämfört med områden med goda socioekonomiska förutsättningar minskar skillnaden marginellt, från 33 till 31 procentenheter. Samma mönster finns för frågan om upplevd hemhörighet i sitt område och för de frågor som handlar om hur stort problem unga upplever finns med närvaro av kriminella gäng och narkotikaförsäljning i bostadsområdet. På samma sätt kvarstår betydande områdesskillnader i upplevd otrygghet i bostadsområdet. Skillnaden i andelen unga som oftast känner sig otrygga utomhus i sitt bostadsområde på kvällen är fortsatt ungefär 20 procentenheter mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det är även efter att hänsyn tagits till bakgrundsfaktorer enbart två tredjedelar i områden med stora socioekonomiska utmaningar som känner sig trygga utomhus kvällstid i området där de bor.

Nära kopplat till upplevelser av kriminalitet i bostadsområdet är hur unga upplever kontakten med polisen. Bland unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar uppger dubbelt så många att de blivit orättvist behandlade i kontakt med tull eller polis, jämfört med i socioekonomiskt blandade områden och områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Denna skillnad förklaras inte av bakgrundsfaktorer, utan är lika stor efter att hänsyn tagits till dessa faktorer.

Eftersom områdesskillnaderna som kvarstår är så stora indikerar detta att skillnaden i upplevelsen av sitt bostadsområde snarare har att göra med faktorer som kan hänföras direkt till bostadsområdets förutsättningar. Det är alltså inte det faktum att olika grupper av unga, exempelvis yngre och äldre, har olika upplevelser av problem och trygghet som förklarar områdesskillnaderna. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att skillnaden också kan uppkomma för att det finns andra individuella bakgrundsfaktorer som denna rapport inte kontrollerar för. Det skulle här exempelvis kunna vara hur mycket tid personer spenderar i sitt bostadsområde och i vilken utsträckning de vistas utomhus.

Områdesskillnader i ungas fritid förklaras till viss del av bakgrundsfaktorer

I kapitlet om ungas fritid framkommer att den egna eller familjens ekonomi utgör ett större hinder för att kunna delta i fritidsaktiviteter i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. Där beskrivs också att det är vanligare att unga i dessa områden besöker olika typer av mötesplatser (bibliotek, religiösa byggnader eller fritidsgårdar) jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Dessa områdesskillnader i ungas fritidsaktiviteter finns fortsatt efter att hänsyn tagits till bakgrundsfaktorer, men skillnaden mellan de två områdestyperna med mest skilda socioekonomiska förutsättningar blir ungefär hälften så stor. När det gäller hur vanligt det är att uppleva ekonomiska hinder minskar nämnda skillnad från 19 procentenheter till 12 procentenheter. Resultaten innebär att det fortsatt är mer än dubbelt så vanligt att uppleva ekonomiska hinder i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det är också fortsatt vanligare än i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (skillnaden är 7 procentenheter).

I andra fall indikerar resultaten att skillnader i fritid mellan områdestyper i princip enbart beror på ungdomsgruppens sammansättning. Det gäller exempelvis hur nöjda unga är med sin fritid och att tjejer i områden med stora socioekonomiska utmaningar idrottar i lägst grad.

Dessa resultat innebär att skillnader i ungas förutsättningar till en meningsfull fritid både beror på att det finns skillnader mellan olika grupper av unga och på att tillgången och utbudet av fritidsaktiviteter skiljer sig mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Att ekonomi är ett större hinder i områden med utmaningar hänger troligen samman med att de unga som bor där oftare har en sämre ekonomisk situation. Samtidigt kan det också vara så att aktiviteter inte finns inom lika nära avstånd och att det gör att det är för dyrt att ta sig till dessa.

Inga områdesskillnader i hälsa när hänsyn tas till ungdomsgruppens sammansättning

I [kapitel 5, Hälsa och relationer](#), visas att det är mer vanligt att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar upplever sin fysiska hälsa som god jämfört med unga i övriga områdestyper. Den skillnad som finns nästan halveras och är inte längre statistiskt säkerställd vid kontroll för bakgrundsfaktorer. På samma sätt finns inte heller någon skillnad i synen på den lokala tillgången till hälso- och sjukvård efter kontroll för bakgrundsfaktorer. Det innebär att de områdesskillnader i hälsa som rapporten visat på snarare beror på att det är olika grupper av unga som bor i de olika områdestyperna än att förutsättningar i områdena i sig påverkar ungas hälsa.

Ungdomsgruppens sammansättning förklarar stora delar av områdesskillnaderna i valdeltagande

I [kapitel 8, Demokratisk delaktighet](#), framkommer att det finns stora områdesskillnader i valdeltagandet i riksdagsvalet 2022. Tre fjärdedelar av områdesskillnaderna förklaras av att ungdomsgruppens sammansättning i områdestyperna skiljer sig åt. När resultaten kontrolleras för bakgrundsfaktorer minskar skillnaden i valdeltagande mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar från 27 till 7 procentenheter. Resultaten är i stort desamma när områden med stora socioekonomiska utmaningar

jämförs med områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Ett liknande mönster finns för enkätfrågan om unga planerar att rösta i nästa val. Skillnaden mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar halveras när hänsyn tas till bakgrundsfaktorer, men det kvarstår en skillnad på 13 procentenheter. Resultaten tyder på att de stora områdesskillnaderna i valdeltagande i stor utsträckning beror på att olika grupper av unga är olika benägna att rösta. Samtidigt kan den områdesskillnad som kvarstår efter hänsyn tagen till bakgrundsfaktorer indikera att förebilder och röstbeteende i området också kan förstärka eller försvaga ungas inställning till att rösta.

Resultaten i kapitel 8 visar att skillnader i valdeltagande utifrån områdestyp ökade i valet 2022 jämfört med valet 2018. Det beror på att valdeltagandet har minskat mer i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. Valdeltagandet har minskat mest bland unga med utländsk bakgrund i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar. MUCF:s analys tyder på att minskningen i valdeltagande bland unga med utländsk bakgrund i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar inte förklaras av att sammansättningen av gruppen har förändrats mellan de två valtillfällena. Det innebär att minskningen inte kan förklaras av att de röstande skiljer sig sett till de bakgrundsfaktorer som analysen kontrollerat för, exempelvis föräldrars utbildningsnivå eller tid i Sverige.

I kapitel 8 framkommer även att ungas inställning till att påverka i frågor som rör deras kommun skiljer mellan områdestyper. Unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar vill i högre utsträckning påverka lokalt jämfört med unga som bor i områden med blandad eller sämre socioekonomi. Unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är också mindre missnöjda med demokratin jämfört med unga i andra områdestyper. Dessa områdesskillnader förklaras i liten utsträckning av bakgrundsfaktorer. Troligen finns det därför faktorer i de områden med bäst socioekonomiska förutsättningar som gör att unga där har en mer positiv syn på demokratin och vilja att påverka lokalt.

Områdesskillnader i utbildningsutfall förklaras till stor del av bakgrundsfaktorer

I rapportens [kapitel 9, Utbildning](#), visas områdesskillnader för resultat i grundskolan och gymnasiet samt studier efter gymnasiet och uppnådd utbildningsnivå vid 25 års ålder. Det finns i de flesta fall stora skillnader utifrån områdestyper. Samtidigt visar analysen att en stor del av skillnaderna i utbildningsutfall mellan unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med andra unga beror på att ungdomsgruppens sammansättning skiljer sig mellan områdestyper. Över hälften av skillnaderna i utbildningsutfall mellan unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar och unga som bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar förklaras av bakgrundsfaktorer. I flera fall är det också betydligt mer av skillnaden, upp till 80 procent, som förklaras. Mönstret är i stort sett detsamma när unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämförs med den majoritet av unga som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar.

Gymnasiebehörighet är ett tydligt exempel på när en stor del av områdesskillnaderna förklaras av bakgrundsfaktorer. Skillnaden i gymnasiebehörighet mellan unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar minskar från 27 till 6 procentenheter när bakgrundsfaktorer inkluderas. Jämfört med unga i områden med goda socioekonomiska förutsättningar minskar nämnda skillnad från 21 till 4 procentenheter. Det är framför allt andelen som får gymnasiebehörighet i områden med stora socioekonomiska utmaningar som justeras upp efter att den kontrollerats för bakgrundsfaktorer, från 69 till 83 procent.

Skillnader i etablering mellan områdestyper förklaras till viss del av bakgrundsfaktorer

I [kapitel 10, Etablering i arbetslivet](#), visas att 25-åringar i områden med stora socioekonomiska utmaningar i lägre grad är sysselsatta och förankrade på arbetsmarknaden, ser sämre på sina jobbmöjligheter och har lägre inkomster jämfört med andra unga. Som förväntat uppkommer också områdesskillnader i etablering⁴⁵ delvis på grund av skillnader i ungdomsgruppens sammansättning. Det är förväntat eftersom olika grupper av unga som möter större hinder för att etablera sig i arbetslivet i högre utsträckning bor i områden som har stora socioekonomiska utmaningar. Samtidigt är det en mindre del av skillnaderna i etablering som förklaras av bakgrundsfaktorer jämfört med för exempelvis utbildningsutfall och valdeltagande. I de flesta fall är det ungefär hälften av skillnaden mellan unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar och unga som bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar förklaras av bakgrundsfaktorer, men för skillnader i inkomster är det mindre än en tredjedel.

Det finns fler möjliga förklaringar till detta. En möjlig förklaring är de mycket små områdesskillnader i etablering som finns för unga killar med utländsk bakgrund. När de är små och utländsk bakgrund är en faktor som kontrolleras för ändras inte resultaten avsevärt. Det kan också vara sammankopplat med selektiv utflyttning, det vill säga att unga med bäst förutsättningar, för att studera eller hitta arbete, är mer benägna att flytta från områden med utmaningar. Det är troligt att förekomsten av selektiv utflyttning medför att en högre andel unga med sämre förutsättningar bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar vid 25 års ålder. MUCF:s analys visar att viss selektiv utflyttning verkar förekomma. Om mer information om individens förutsättningar fanns tillgängliga i registerdata hade dessa kunnat kontrolleras och då hade troligtvis områdesskillnaderna minskat. Slutligen är det möjligt att områdesskillnaderna faktiskt beror på att olika förutsättningar i områdestyperna främjar eller hindrar etablering. Det kan handla om exempelvis tillgång till kontakter och nätverk, diskriminering samt vilket stöd för etablering som finns tillgängligt lokalt.

Även när det gäller hur vanligt det är att unga är dels arbetslösa, dels står utanför arbete och studier visar analysen att det finns skillnader utifrån områdestyp. Skillnaderna beror i hög grad på att det är olika grupper av unga som bor i olika områdestyper. Mellan 60 och 80 procent av områdesskillnaderna förklaras av att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer mellan olika områdestyper.

⁴⁵ Med etablering avses här arbetsinkomst, sysselsättning, förankring och om ungas uppfattning om jobbmöjligheter.

14. Ett område med två sidor – ungas bild av levnadsvillkoren i områden med stora socio- ekonomiska utmaningar

I det här kapitlet analyseras hur unga som växt upp och bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar upplever sitt område och sina levnadsvillkor. Analysen bygger på elva gruppintervjuer med sammanlagt 72 unga i åldrarna 14–24 år.

Sammanfattning

- Unga framhäver generellt sett de positiva aspekterna av området de bor i. De berättar om trygga områden med en stark social gemenskap. Samtidigt framkommer att områdets dåliga rykte påverkar unga negativt och att de möts av fördomar på fritiden, i skolan och i arbetslivet. I en del områden lyfts även närvaron av kriminella nätverk som en utmaning.
- Ungas bild av utbudet av fritidsaktiviteter varierar. Unga som bor i områden där det finns en välfungerande fritidsgård är mer nöjda med sin fritid.
- En del unga upplever att deras förutsättningar att klara skolan påverkats negativt av var de bor. De menar att en stökig skolmiljö, hög läraromsättning och låga förväntningar från lärarna skapar sämre förutsättningar för unga i deras område.
- Många unga har höga ambitioner och uttrycker tilltro till att det går att förverkliga sina framtidsplaner. Samtidigt upplever de inte att förutsättningarna är lika för alla och menar att unga från deras områden möter fler hinder och får kämpa mer.
- Många unga uttrycker en stark vilja att påverka samhället och i synnerhet sitt närområde. En del är engagerade i det lokala föreningslivet och arbetar för att skapa bättre förutsättningar för unga i området.

De intervjuade unga har vuxit upp i områden i olika delar av landet. Inom ramen för undersökningen har myndigheten gjort intervjuer med unga från tio olika områden i nio städer. I samtliga fall rör det sig om områden som uppförts inom ramen för det så kallade miljonprogrammet. Områdena är belägna i både större och mindre kommuner och är olika lokaliserade i staden. Några är centralt belägna medan andra ligger i ytterområden.⁴⁶ Under intervjun har de unga fått frågor om hur de upplever sitt område och vad som är positivt och negativt med att bo just där. De har också fått frågor om sin fritid, skolgång, framtidsplaner samt hur de ser på sina möjligheter att påverka saker i samhället.

Ett tryggt område med en stark gemenskap

I de ungas beskrivningar av sina områden förmedlas en i huvudsak positiv bild av ett tryggt område med en stark sammanhållning och gemenskap. Flera beskriver området som "litet" och "nära". I intervjuerna återkommer skildringar av ett område där "alla känner alla" och där det finns en stark gemenskap och sammanhållning, vilket följande citat belyser.

Alltså alla känner alla, alla har växt upp med varandra och jag skulle beskriva det här som ett ställe som har väldigt mycket gemenskap.

I de ungas berättelser knyts ofta denna gemenskap samman med vänskapsband som vuxit fram under tidig barndom. I flera intervjuer återkommer berättelser om ett område där barnen från tidig ålder umgås på lekplatser och gårdar och där det är lätt att skaffa sig kompisar. Men i beskrivningarna återfinns också berättelser om en bredare granngemenskap där människor i området känner varandra och umgås. I flera intervjuer knyts detta också till ansvar och det betonas att de som bor i området tar hand om och bryr sig om varandra.

Ett mångkulturellt område

I beskrivningarna av området återkommer även hänvisningar till att det är ett område där många har utländsk bakgrund. I många intervjuer beskriver de unga området som "mångkulturellt" i betydelsen att där bor människor med bakgrund i många olika länder och att det finns en mångfald av kulturer. I beskrivningarna

⁴⁶För mer information om undersökningens upplägg och genomförande se rapportens metodbilaga.

av området som mångkulturellt finns en dubbeltydighet. Å ena sidan betonas heterogeniteten i området i form av invånare från olika länder och med olika kulturell bakgrund. Å andra sidan uttrycker de unga att de som bor i området förenas av vissa erfarenheter. En intervjuad uttrycker att det är ett område där alla har "samma story" i betydelsen att man delar erfarenheten av att ha flytt från krig. Andra unga uttrycker att de upplever en samhörighet med andra i området för att de har en liknande kulturell bakgrund. I beskrivningar av området som "mångkulturellt" förmedlas det faktum att många boende har utländsk bakgrund som något positivt. I några intervjuer beskrivs däremot befolkningssammansättningen på ett mer problematiserande eller negativt sätt i form av att området beskrivs som "segregerat" med hänvisning till att de flesta som bor där har utländsk bakgrund.

Unga betonar det positiva med området

I intervjuerna framhåller unga framför allt positiva aspekter i sina beskrivningar av området – såsom nära relationer, trygghet och social sammanhållning. I några intervjuer förekommer även mer negativa eller problematiserande beskrivningar. Exempelvis beskriver unga i några grupper sitt område med ord som "segregerat", "utsatt" och "fattigt". I ett fåtal intervjuer nämns också problem med kriminalitet redan när de unga ska beskriva området.

I några intervjuer beskrivs den fysiska miljön i områden som något negativt. En grupp pekar exempelvis på att det eftersatta underhållet av både bostadshus och offentliga miljöer är en negativ aspekt av att bo i området. De unga berättar att hissar kan stå trasiga i veckor utan åtgärd från hyresvärden och att klotter i området inte saneras. I andra intervjuer beskriver däremot unga sitt område som fint och framhåller närhet till skog och natur som en positiv aspekt av att bo där. Även synen på utbudet i området varierar. I en del intervjuer framhåller unga i sina beskrivningar att "allt" finns i området. De lyfter alltifrån att det finns en mångfald av fritidsaktiviteter till att det finns restauranger och affärer i området eller dess absoluta närområde. I andra intervjuer förmedlas det motsatta perspektivet – här är det istället bristen på detsamma som anses utmärka området. Unga beskriver även den lokala kollektivtrafiken och möjligheten att röra sig i staden på olika sätt. I en del intervjuer framhåller deltagarna att det är "nära till allt" medan deltagarna i andra intervjuer resonerar kring att det är svårt att röra sig i staden eftersom man måste byta buss om man ska ta sig dit man vill.

Ett område med ett rykte

De intervjuade unga betonar återkommande att de uppfattar sitt område som lugnt och fint och att det är en bra plats att växa upp på. Samtidigt framkommer att det finns en annan bild av området som de unga bor i som de tar avstamp i och positionerar sig mot. I flera intervjuer sätter de unga sin egen (positiva) uppfattning om området i relation till vad de uppfattar som en (negativ) generell bild av området som otryggt och präglad av kriminalitet. Bilden av området och områdets dåliga rykte är också något som återkommande lyfts fram som negativt med att bo i området, vilket speglas i nedanstående citat.

Det sämsta är ju alltså typ den här stämpeln man får av att bo här, typ alltså: "Ja, men du är från [namn på området], ja, det händer väldigt mycket saker, hur vågar du bo där?".

Berättelser om fördomar återkommer i nästan alla intervjuer. De unga upplever att det finns förutfattade meningar om området och att bilden av området avspeglas i det bemötande de får. Unga berättar att de mötts av blickar, skämt och kommentarer när de berättat var de bor som visar att människor de möter har en uppfattning av dem som grundas i var de bor. Detta sker i en rad sammanhang – i skolan, på arbetsplatsen och på fritiden. De unga förhåller sig till fördomarna om området på olika sätt. En del unga menar att de inte låter sig påverkas medan andra uttrycker att det påverkar deras självbild och självförtroende att höra andra uttrycka sig fördomsfullt om området eller göra antaganden om dem baserat på var de bor.

I några intervjuer resonerar unga kring varför det finns en negativ bild av området. En del menar att det beror på negativ mediebevakning. De menar att medierapporteringen om området endast tar fasta på negativa saker som händer, exempelvis skjutningar och bilbränder, och därmed bidrar till att det finns en bild av att området är farligt och otryggt. Andra unga uttrycker att den fördomsfulla bilden av området beror på att merparten av invånarna har utländsk bakgrund.

En del vill bo kvar, andra vill flytta

Många unga uttrycker att de trivs och gärna skulle bo kvar i sitt bostadsområde i framtiden. Andra är klart inställda på att flytta därifrån. Viljan att lämna motiveras på olika sätt. En del unga berättar att de vill flytta eftersom de skulle vilja

bo i en större stad i framtiden eller bara för att de vill uppleva något nytt. Viljan att flytta är mest uttalad bland de unga som bor i områden som är belägna i mindre städer, och där är viljan att flytta tydligt uttryckt som en vilja att flytta från **staden** snarare än **området**. Andra pekar på att de i framtiden skulle vilja ha en annan typ av boende – exempelvis att de skulle vilja bo i villa snarare än i lägenhet eller att de skulle vilja erbjuda sina framtida barn ett ”bättre liv”. Unga i flera intervjugrupper uttrycker också en önskan om att bo någon annanstans utifrån att de inte upplever att området är en bra plats för unga att växa upp. Flera säger uttalat att de inte vill att deras framtida barn ska växa upp i området eftersom det inte känns tryggt och de skulle vara oroliga för att barnet ska rekryteras till kriminalitet. Flera av dessa unga uttrycker att de har motstridiga känslor. De upplever att området varit en bra plats att växa upp på och att området har format dem på ett positivt sätt samtidigt som de inte vill uppfostra sina barn där. Det förklaras i flera fall med att området upplevs ha ”två sidor”. Å ena sidan finns det positiva i form av granngemenskap och en känsla av tillhörighet. Å andra sidan finns det negativa i form av kriminalitet och otrygghet.

Alla vänner jag har och alla grannarna man känner, det kommer man inte ha någon annanstans förutom i såna här områden. [...] jag hade jättegärna velat att mitt barn ska växa upp just i en sån typ av miljö där han ser grannarnas barn leka på gården: ”Ja, men då ska jag också gå ut och leka med dem, kanske blir vi vänner i framtiden”.

Förutsättningar till en meningsfull fritid skiljer sig åt

I intervjuerna berättar unga vad de gör på fritiden och hur de upplever utbudet av fritidsaktiviteter i sitt område. De ungas beskrivningar av vad de gör på sin fritid är relativt samstämda och skiljer sig varken inom eller mellan de olika intervjugrupperna. Många unga säger att de brukar vara med vänner på sin fritid, och en del nämner också umgänge med familjen. I övrigt är de vanligaste fritidsaktiviteterna som unga berättar om idrottande i olika former. En del idrottar i föreningar medan

andras idrottande verkar vara av mer spontan karaktär och ske utomhus på planer i området tillsammans med kompisar. Både fotboll och basket nämns återkommande som en aktivitet unga ägnat sig åt, särskilt bland killar. Bland tjejer lyfts även aktiviteter som promenader, att titta på tv och filmer samt shopping. Många intervjuade berättar också att de brukar besöka fritidsgårdar eller att de gjorde det när de var yngre. En del är även engagerade i civilsamhällesorganisationer. Ett återkommande mönster är också att unga säger att de pluggar på fritiden – en aktivitet som kan sägas ligga i gränslandet till att alls vara fritid. En del reflekterar inte över detta utan nämner plugga som en aktivitet man ägnar sig åt på fritiden. Andra säger istället att de behöver plugga mycket och att det därför inte finns så stort utrymme för fritidsaktiviteter.

Bilden av fritidsutbudet skiljer sig åt

När det gäller ungas bild av utbudet av fritidsaktiviteter i området finns det mer skilda uppfattningar. Unga i en del områden beskriver ett rikt utbud av aktiviteter där det händer saker i området hela tiden medan andra unga beskriver det motsatta. Den lokala fritidsgården är i de flesta intervjuer en självklar referens när de unga ska beskriva utbudet i området. I övrigt hänvisar unga ofta till anläggningar (typexempel som återkommer är fotbolls- och basketplaner och idrottshallar) samt platser i närområdet (såsom friluftsområden eller köpcentrum) när de ska beskriva vad som finns att göra i området. Tillgången till en fritidsgård är en faktor som verkar påverka synen på fritidsutbudet i området. Fritidsgårdar i någon form⁴⁷ finns i alla områden utom ett och i intervjuerna syns ett mönster av att unga i områden där det antingen saknas en fritidsgård eller finns en verksamhet som unga inte känner sig trygga med att besöka är mer missnöjda med fritidsutbudet.

I intervjuerna förmedlas generellt sett en positiv bild av den lokala fritidsgården men i två områden framkommer att unga inte känner sig bekväma med att besöka gården i området. I båda fallen säger de unga att det är andra besökare som får dem att välja bort verksamheten. I den ena gruppen säger deltagarna rakt ut att de undviker fritidsgården i området eftersom de uppfattar att den är för ”de kriminella”. I den andra gruppen uttrycker sig deltagarna mer vagt. De unga säger att de undviker fritidsgården för att de inte vill vara med äldre killar ”som har umgänge” och ”håller på med olika saker och sånt”.

⁴⁷ De flesta fritidsgårdarna drivs i kommunal regi men det finns även exempel där fritidsgården drivs av en ideell förening eller där det finns en ideellt driven fritidsgård som kompletterar den kommunala verksamheten. I ett område finns inte en renodlad fritidsgård utan ett allaktivitetshus.

Mest aktiviteter för yngre och killar

Unga i flera intervjuer menar också att fritidsutbudet i området påverkas av både ålder och kön. Vid flera tillfällen konstateras att utbudet för barn och yngre unga är bättre än för äldre unga. Ofta kopplas det till att både särskilda satsningar (exempelvis lovverksamhet) och fritidsgårdar har en yngre målgrupp. I linje med det är det en del unga som ser behov av samlingspunkter även för en lite äldre målgrupp av unga. I några intervjuer framförs också att utbudet av fritidsaktiviteter är sämre för tjejer jämfört med killar. I några intervjuer framträder också en bild av att tjejer är mindre benägna att ta del av de aktiviteter som finns. Mot denna bakgrund berättar unga i några områden om riktade satsningar för att få tjejer att delta i idrottsaktiviteter.

Många är nöjda med fritidsutbudet

I linje med att de unga i olika områden har olika uppfattning om det lokala utbudet varierar också svaren på frågan om det finns något de skulle vilja göra på fritiden som de inte har eller har haft möjlighet att göra. I flera grupper uttrycker de unga att de är nöjda med sina möjligheter och det utbud som finns. I andra intervjuer uttrycker unga önskemål om att det ska satsas på mer anläggningar i området och i området som saknar fritidsgård framförs önskemål om en sådan. Få unga nämner några särskilda aktiviteter som de skulle vilja ägna sig åt men inte kan. Ett undantag är en tjej som berättar att hon gärna skulle spela badminton men att det inte går eftersom träningen är långt bort och hennes föräldrar inte har bil och kan skjutsa henne. Att få unga ger uttryck för att de möter hinder för fritid bör dock tolkas med viss försiktighet. De flesta unga relaterar i sina svar till utbudet i området och, i vissa fall, staden men resonerar inte kring andra omständigheter som kan påverka möjligheter att ta del av fritidsaktiviteter. Det ska dock inte tolkas som att unga inte upplever hinder. Dels kan svaren präglas av hur och i vilket sammanhang frågan ställts, dels kan det faktum att intervjuerna genomförts i grupp satt sin prägel på samtalet.

Stark vilja att påverka

Under intervjuerna berörs även de ungas inställning till sina möjligheter att påverka sitt närområde och samhällets utveckling i stort. I diskussionerna associerar de unga påverkan med olika saker och de uttrycker delvis olika uppfattningar om sina möjligheter att påverka. En del unga förknippar påverkan med att ha rösträtt och möjlighet att delta i allmänna val. Andra unga nämner att det går att påverka genom utomparlamentariska politiska aktiviteter som demonstrationer eller opinionsbildning. I flera intervjugrupper förknippas påverkan främst med engagemang i civilsamhället. Unga som är aktiva i föreningar ser dessa som en arena för att påverka omständigheter i området och skapa bättre förutsättningar för unga. Här betonas den direkta skillnad som görs i mötet med barn och unga – genom att skapa aktiviteter, vägleda och vara en förebild. I några grupper finns det även unga som förknippar påverkan med den skillnad de som enskilda personer kan göra för människor i sin omgivning. En tjej säger att hon försöker påverka genom att sprida positiv energi och att man inte behöver vara med i en organisation för att bidra till förändring. Hon förklarar: "Alltså, hitta barn och bara: 'Alltså du, vet du vad? Du är jätteduktig', såna saker". Liknande tankar framförs även i andra intervjugrupper. En tjej säger att hon påverkar genom att uppmuntra andra i sin omgivning att våga drömma och genom att vara en förebild: "Om jag kunde göra det här, så kan du också göra det". Hon läser en universitetsutbildning och berättar att hon fått kämpa hårt för att komma dit. Inte minst, menar hon, eftersom hon mötts av låga förväntningar från lärare och ett upprepat budskap om att hon inte kommer att lyckas. Mot denna bakgrund menar hon att unga "behöver pushas" och uppmuntras att våga drömma.

Just nu pluggar jag till apotekare, jag gör skillnad, jag jobbar.
Men unga de behöver pushas, vi behöver ge dem självförtroende:
"Du kan. Du kan göra någonting. Låt inte andra påverka dig".
För du anar inte hur svårt det har varit för mig när jag kom hit.
Alla sa: "Du kommer aldrig lyckas".

Olika syn på möjligheterna att påverka

Bland de intervjuade unga varierar synen på sina möjligheter att påverka. En del uttrycker stor optimism inför sina möjligheter att påverka. Det gäller exempelvis för en grupp med föreningsaktiva unga som fått utbildning i ledarskap. De uttrycker med eftertryck att de ser stora möjligheter att påverka och att deras röster "väger". Andra föreningsaktiva unga beskriver att de genom sin förening får en plattform för att kunna påverka politiska beslutsfattare. Även en del unga som inte är föreningsaktiva uttrycker tilltro till möjligheten att påverka. Andra unga har en mindre optimistisk syn. Deltagarna i en grupp bedömer att utsikterna att ändra något i deras närområde är små utifrån erfarenheten att kommunen är "riktigt fattig". De berättar att det dragits in på saker under deras skoltid och mot denna bakgrund tror de att det finns begränsade möjligheter att driva igenom förbättringar. I en annan grupp uttrycker de unga en mer ambivalent inställning till sina möjligheter att påverka. Å ena sidan uttrycker de stor optimism i förhållande till det påverkansarbete de som föreningsaktiva kan göra i det direkta mötet med unga i sitt område. Å andra sidan uttrycker de en frustration inför möjligheten att påverka politiska beslutsfattare. De pekar på att det ytterst är dessa, snarare än föreningslivet, som har resurser och mandat för att genomföra förändring i området. I gruppen uttrycks kritik mot att politikerna stämplar området som "utsatt" men sedan inte gör något för att förändra situationen. Under intervjun uttrycks också frustration över att man tillfrågar de boende men sen struntar i de önskemål som framförs.

Jag tror också synen på politiker är väldigt dålig här, för det känns som att politiker är här när det är val. Och de är här och snackar: "Vi ska göra det här för din ort. Vi ska erbjuda det här. Vi ska ge så här mycket bidrag till era idrottsföreningar, era ungdomsföreningar" och så där. Under valen. Sedan efter valen: Var är pengarna? Var är de resurserna ni hade lovat? Och var är ni? Fattar du? Det är jättemycket snack om vår gata, vår ort. [...] Men när är ni här? Alltså det känns som att de kollar på det genom skärmar och så där i salar. Det är så det känns för oss. De gör regler och lagar om oss, men från salarna, och de är aldrig här. [...] För vem är det jag ska rösta på? Alla är lika dåliga, alla lovar grejer men håller inte sitt ord.

Stor vilja att utnyttja sin röst i framtida val

Valdeltagandet i områden med stora socioekonomiska utmaningar är lägre jämfört med andra områdestyper. Merparten av de intervjuade ser det dock som en självklarhet att rösta och unga uttrycker återkommande att de ser det som viktigt att värna denna rättighet. I intervjuerna är det få unga som uttrycker motsatt åsikt. Ett undantag är en kille som tydligt klargör att han inte ser poängen med att rösta eftersom en enskild röst ändå inte gör någon skillnad. Han får dock kraftigt mothugg från övriga deltagare med hänvisning till att det skulle vara problematiskt om många resonerar så. Ett annat undantag är en tjej som uttrycker att hon inte har för avsikt att rösta eftersom hon uppfattar den svenska politiken som "korrupt". Hon är kritisk till politiska beslutsfattares prioriteringar och beslut och pekar bland annat på att politiker ger en massa löften innan valet som sedan inte förverkligas. Liknande resonemang förs också av unga i en annan intervjugrupp. De menar att boende i området upplever att alla politiker är likadana – de syns bara i området under valrörelser och erfarenheten är att de inte är att lita på och inte håller vad de lovar. De unga berättar att de vid ett tillfälle bjudit in lokala politiker till ett dialogmöte men att bara enstaka partiföreträdare valde att delta. Erfarenheten stärker deras bild av att politiker är ointresserade av vad de har att säga. De unga i gruppen är även starkt kritiska till att politiker förmedlar en negativ bild av deras område och de som bor där.

Även i andra grupper resonerar unga kring varför valdeltagandet är lågt i deras område. Ett av de skäl som lyfts i dessa diskussioner är just att människor inte ser betydelsen av sin röst. Ett annat skäl som lyfts är att människor inte upplever att de är tillräckligt insatta eller har den kunskap som de tror krävs för att rösta. Flera unga resonerar även kring att de ser en skillnad mellan unga och deras föräldrar – både i avseendet att de förstnämnda har större kunskap och att de oftare upplever att de har möjlighet att påverka.

Olika erfarenheter av skolan

I intervjuerna framträder olika uppfattningar om skolan och det stöd man fått under skolgången både inom och mellan grupperna. En del unga framstår som relativt nöjda med sin utbildning. De säger att de haft både bra och dåliga lärare men är över lag nöjda med undervisningskvalitet och möjligheten att få stöd för att klara skolan. Andra unga är mer kritiska och lyfter olika typer av brister som de upplevt under sin skoltid. Det handlar om alltifrån en stökig skolmiljö och hög personalomsättning till låga förväntningar hos lärare och negativ påverkan från omgivningen. I flera av grupperna finns det också unga som aktivt valt att gå på skolor utanför området under grundskoletiden. I vissa fall är det den unga själv som tagit initiativ till skolbytet medan det i andra fall är föräldrarna. De unga motiverar skolbytet på delvis olika sätt men den gemensamma nämnaren är att de upplever att de får bättre möjligheter på en skola utanför området.

Stökig skolmiljö och hög personalomsättning ett hinder för lärande

I flera intervjuer framstår (grund)skolan i området som en stökig miljö. Unga i en grupp berättar om en skoltid präglad av ständiga brandlarm (igångsatta av elever) och lärare som inte kan eller är tillräckligt motiverade att upprätthålla en lugn miljö i klassrummet. En tjej i gruppen menar att merparten av lärarna på skolan inte ”hade en lärarroll” och att det inte fanns någon som ”kunde sätta ner foten när det var stökigt i klassen”. Unga i en annan grupp är kritiska till att deras skola haft en hög personalomsättning och många obehöriga lärare. En av de intervjuade konstaterar att ”[a]lltså de bytte lärare hela tiden, vi hade vikarie bara hela tiden och de kunde inte lära ut ordentligt”. De unga är kritiska både till att lärarna saknade pedagogisk kompetens och till att de ständiga lärarbytena gjorde det svårt för dem att få kontinuitet i undervisningen och bli bedömda på ett rättvisande sätt.

Låga förväntningar påverkar prestationer

I flera intervjuer framkommer även att det finns unga som upplever att låga förväntningar från lärare påverkar elevers prestationer och ger dem sämre förutsättningar att klara skolan. De menar att det är vanligt att lärare har låga förväntningar på elever som bor i deras område och att detta påverkar elevernas tilltro till sin egen förmåga och motivation. Ett exempel är en tjej som menar att det är vanligt bland lärare att ha "bilden" att elever från området "tenderar att inte ha så mycket motivation i skolan" och "tar fel väg i livet". Denna bild, menar hon, leder till att de ser ner på eleverna som i sin tur inte får den uppmuntran de skulle behöva för att klara skolan. Lärarnas låga förväntningar blir på så vis enligt hennes synsätt självuppfyllande – eleverna misslyckas i skolan eftersom lärarna förutsätter att de kommer att göra det och inte hjälper dem bygga den motivation de skulle behöva för att lyckas.

En tjej i en annan grupp resonerar på ett liknande sätt. Hon menar att höga förväntningar kommer att göra att eleverna gör bättre ifrån sig. Mot denna bakgrund anser hon att det är problematiskt att lärare ofta har lägre förväntningar på elever med utländsk bakgrund. Tjejen, som själv studerar till lärare och har arbetat som timvikarie i skolan, menar att hon ser ett mönster av att lärare har lägre förväntningar och att det också avspeglas i betygsättning och att lärare slentrianmässigt sätter låga betyg på elever med utländsk bakgrund. Hon säger att det inte nödvändigtvis innebär att lärarna är rasister men konstaterar att det är ett uttryck för att de utgår från en stereotyp bild av elever med utländsk bakgrund. Även unga i andra grupper ger uttryck för liknande tankar om att lärares bemötande och hur de värderar elevers prestationer utgår från en förutfattad bild. I exemplen ovan pratar de unga växelvis om unga från området och unga med utländsk bakgrund. I praktiken är det här överlappande kategorier då en stor del av de unga från områdena vi gjort intervjuer i har utländsk bakgrund. Det innebär även att det är svårt att avgöra om de låga förväntningarna beror på var eleverna bor, deras bakgrund eller en kombination av dessa faktorer.

Bland de intervjuade finns också unga som berättar att de under skoltiden upplevt att lärare haft låga förväntningar på dem eftersom de uppfattat dem som stökiga och ointresserade. Några berättar om lärare som öppet kommunicerat sin uppfattning och uttryckt att de inte behöver delta i undervisning eller skriva vissa prov. De är i efterhand kritiska och menar att de inte fått det stöd de skulle ha behövt under skoltiden. En tjej berättar att hon aldrig tyckt om skolan och att hon aldrig fått stöd från lärare:

[...] de [lärarna] sket i mig fullständigt. För grejen är att jag hade koncentrationssvårigheter, jag kunde inte sitta still, jag hade inte samma intresse för skolan, jag fick aldrig någon hjälp. Och mina lärare var alltid på mig och sa liksom: "Du kommer aldrig bli någonting." [...] alltså, jag har ju fått höra det här sen jag gick liksom i förskoleklass att jag kommer aldrig hamna någonstans.

Hon upplever att hon tidigt under skoltiden fick en stämpel som därefter följde henne och påverkade hennes förutsättningar att få stöd. Liknande tankar uttrycks av andra unga som menar att elever som uppfattas som motiverade av lärarna får mer stöd.

Lärare behöver kunna undervisa olika typer av elever

I intervjuerna återkommer de unga till betydelsen av att lärare kan undervisa elever med olika förutsättningar och inställning. Det här uttrycks på olika sätt. I några intervjuer resonerar unga om att lärare behöver ha en förmåga att undervisa även de elever som inte visar samma intresse eller är stökiga. Inställningen från lärarens sida kan inte vara att ge upp om de elever som inte uppför sig på rätt sätt. Mot bakgrund av detta lyfter unga i en grupp att lärarutbildningen behöver förbereda blivande lärare på att möta och undervisa olika typer av elever – även de som är stökiga och de som har koncentrationssvårigheter och adhd.

I andra intervjuer lyfts att unga från området ofta har behov av mer stöd och uppmuntran för att lyckas i skolan. Det handlar exempelvis, i linje med resonemanget i föregående avsnitt, om att lärare behöver visa att de tror på eleven och uppmuntra denna för att stärka elevens tilltro till sin egen förmåga och väcka motivation. I flera grupper uppmärksammas också betydelsen av att lärare visar intresse för elevernas bredare sociala situation. En kille konstaterar att "många [lärare] bara slänger ut uppgifter" men att en bra lärare "kan se problemet hos en elev" och hjälpa eleven att tackla det. På ett liknande sätt konstaterar en kille i en annan grupp att han uppskattar lärare som haft en relation med honom och inte bara "lär ut". I det ligger att de brytt sig, sett när han mått dåligt och försökt hjälpa till. I de ungas berättelser framträder en efterfrågan på lärare som inte är strikt inriktade på att undervisa utan har en bredare syn på uppdraget och ser som sin uppgift att hjälpa eleven med utmaningar och problem som står i vägen för dennes lärande. Sådana

lärare är enligt de ungas erfarenhet ingen självklarhet. Tvärtom – i flera intervjugrupper uttrycker unga att de upplever att det är vanligt att lärare inte är särskilt intresserade av hur det går för eleverna. De menar att det är vanligt att lärare har inställningen ”den som klarar sig, klarar sig” och att de inte ser det som sitt jobb att säkerställa att alla elever når målen. En del unga relaterar lärarnas inställning till att det inte är attraktivt att arbeta på skolor i deras område och drar mot bakgrund av detta slutsatsen att många av lärarna inte skulle vilja arbeta där om de hade ett val.

Omgivningen påverkar hur det går i skolan

I intervjuer lyfter deltagare även att de upplever att unga kan påverkas av inställningen hos andra elever och den kultur som finns på skolan. I en grupp beskrivs skolan i området som stökig och de unga berättar att det ofta är bråk mellan elever. Enligt en deltagare beror de ständiga bråken på dåligt inflytande från vänner som ”pushar dem” till att bråka i skolan. Även andra unga resonerar kring hur omgivningen påverkar beteende och prestationer. En tjej berättar att hon i gymnasiet valt bort att gå med sina gamla kompisar från grundskolan och att det efter det går bättre för henne i skolan. Hon konstaterar att ”vännerna jag umgicks med på grundskolan, de var ju stökiga och skolkade och sånt och jag drogs ju också in i det liksom”. På motsvarande sätt förändrades hon av att hamna i en ny omgivning där majoriteten ”aldrig ens har hört talas om att skolka” och närmast blir chockade när hon en dag säger att hon funderar på att strunta i en lektion. I gruppens diskussioner framträder en bild där unga påverkas av sin omgivning och där stök och skolk normaliseras. Även unga från ett annat område resonerar om omgivningens betydelse, men här är det istället motivation som betonas. En deltagare konstaterar att ”när man bor i såna här områden så är det mest så här att man inte bryr sig så mycket om skolan”. Det innebär enligt honom att en elev i området troligen inte kommer att klara skolan särskilt bra jämfört med en annan elev som är ”lika smart” men som bor i ett annat område och är omgiven av andra personer. En tjej i samma grupp håller med och konstaterar att unga som går i en ”segregerad skola som ligger i ett socioekonomiskt utsatt område” automatiskt påverkas av att befinna sig i en omgivning där motivationen att klara skolan är låg och man ser ”folk runt omkring sig som kanske tar fel väg i livet”.

Tänk om så här, alltså om jag bodde någon annanstans där alla bryr sig om skolan och alla så här vill få bättre betyg så kommer jag också själv vilja bli lika bra som dem, så man följer the crowd [...].

Ensamhet och utanförskap kan göra det svårt att klara skolan

I intervjuerna framkommer att omgivningen kan påverka en elevs förutsättningar att klara skolan även på andra sätt. I några intervjuer berättar unga att de upplevt negativa konsekvenser av att befinna sig i en skolmiljö där man känner sig ensam och utanför. En tjej berättar exempelvis att hon hatar skolan eftersom hon inte känner att hon släpps in i den sociala gemenskapen eftersom hon inte är ”svensk”. Eftersom hon känner sig ensam och inte har någon att vara med i skolan skolkar hon mycket. Även i en annan intervju lyfts att det kan finnas utmaningar med att hamna i en klass där merparten av eleverna har en annan bakgrund än en själv. En kille berättar att han upplevde första tiden i gymnasiet som utmanande eftersom det inte var så många andra elever som hade utländsk bakgrund på hans skola. Under intervjun resonerar han och andra unga i gruppen kring denna upplevelse som en konsekvens av skolsegregation och det faktum att unga i deras område tidigare gick på en skola i området ändå upp till årskurs nio. De unga menar att om elever med olika bakgrund inte blandas eller möts under grundskoletiden blir det svårt att ”integreras” i gymnasiet. De unga i gruppen är överens om att det är bra att unga får möta unga med annan bakgrund tidigt eftersom det skapar bättre förutsättningar för integration.

Förhoppningar och farhågor – tankar om arbetslivet

I intervjuerna berörs även de ungas erfarenheter av arbete och tankar om sitt framtida arbetsliv. I en del av dessa lyfter unga att de upplever att det är svårt att ta sig in i arbetslivet. Några upplever även att det är till deras nackdel att de bor där de bor. När det gäller framtidsplaner på längre sikt och möjligheter att arbeta med det de vill ger de unga generellt sett uttryck för en positiv inställning. I flera grupper menar unga att det finns stora möjligheter att förverkliga sina drömmar i Sverige med hänvisning till att det finns goda möjligheter att studera. Samtidigt lyfter unga i flera intervjugrupper olika former av upplevda begränsningar.

Svårt att ta sig in i arbetslivet

I några intervjuer framkommer att unga upplever att det är svårt att få extra- eller sommarjobb. En kille säger att han sökt ”typ hundra” jobb utan framgång. Andra i samma grupp instämmer i att det är svårt och i diskussionen konstaterar de att unga som inte har erfarenhet eller kontakter har svårt att konkurrera. Även unga i en annan grupp pekar på att det är svårt att få jobb och att arbetsgivare ställer höga krav. En kille berättar om sin frustration över situationen:

Det är en sån sluten cirkel, du måste ha erfarenhet för att få jobb och hur ska jag få erfarenhet om jag inte jobbar, så om ni inte ger mig möjlighet att jobba. [...] alltså, jag har ansökt så många gånger, jag kan inte hålla koll på hur många det är, men det är inte så lätt att få det.

I både den här och andra grupper lyfts även att det kan vara en nackdel att bo i deras område när man söker jobb. En kille konstaterar att området har ”jättedåligt rykte” och menar att det försvårar för unga. Under intervjun diskuterar gruppen att föreningslivet skulle kunna bidra till att fler unga kommer i arbete genom att fungera som en mellanhand mellan unga och arbetsgivare.

I samma grupp konstateras också att unga i området generellt inte har så mycket planer och låga förhoppningar. En deltagare konstaterar apropå unga i området att ”de har inte planer, för jag tror de har gett upp”. I linje med det så diskuteras i gruppen vad som kan göras för att väcka framtidstro och förhindra att unga istället väljer ”snabba pengar” och kriminalitet. Den här diskussionen väcker frågan om huruvida den optimism som präglar de unga som intervjuats är representativ för unga i områdena. Det är endast i denna grupp de unga uttalat kommenterat skillnaderna, men det är troligt att det gäller även för unga från andra områden.

Hinder för att förverkliga framtidsplaner

Generellt sett uttrycker de unga optimism kring sina möjligheter att förverkliga sina framtidsplaner. Några unga berättar dock om upplevda hinder. I en grupp delar en tjej med sig av sina erfarenheter av att som nyanländ kämpa med betygen för att kunna uppnå sin dröm om att bli läkare. Tjejen berättar att hon trots att ha kämpat sig igenom skolan och fått bra betyg, och trots höga poäng på högskoleprovet, inte når hela vägen fram. Utifrån detta menar hon att det svenska skolsystemet inte är anpassat för elever som kommer till Sverige under uppväxten och inte kan språket, på så vis att de inte har samma förutsättningar att nå målen. Även andra unga uttrycker tvivel kring möjligheten att förverkliga sina drömmar. En tjej berättar att hon av rädsla för att inte få jobb efter utbildningen tänkt om kring sina framtidsplaner. Hon har länge strävat efter att bli jurist men nu har hon istället valt att söka till sjuksköterskeutbildningen. Anledningen är att hon vet att konkurrensen om jobb är hård för nyexaminerade jurister och att hon tror att hon utifrån sin utländska bakgrund inte skulle väljas framför kandidater med svensk bakgrund. Tjejen är ensam bland de intervjuade om att så tydligt uttrycka farhågor om att själv bli diskriminerad i arbetslivet. Däremot är det flera andra unga som i förbigående hänvisar till diskriminering.

I flera intervjuer berättar unga också om erfarenheter av lärare och studie- och yrkesvägledare som försökt påverka ungas studie- och yrkesval utifrån att de ansett att unga har för höga ambitioner sett till sina förutsättningar. En tjej berättar att hon fick höra att hon inte behövde läsa vissa kurser eftersom det fanns en uttalad förväntan om att hon som nyanländ tjej skulle läsa barn- och fritidsprogrammet snarare än det program hon själv var intresserad av. Andra berättar på liknande sätt om att de eller vänner till dem avråtts från att söka till särskilda gymnasieprogram eller att välja en viss inriktning på universitetsstudier.

Jag tror också att det är därför vissa från förorterna är väldigt målinriktade för de tänker så här: [...] "jag måste bevisa att jag kan bli det här". Till exempel, "jag kan bli jurist", "jag kan bli ingenjör", "jag kan bli en entreprenör", men jag är från det här området. [...] de bevisar någonting för andra.

De flesta känner sig trygga i området

Tidigare i kapitlet framkom att många unga berättar att det finns en bild av området som farligt och präglad av kriminalitet. Hälften av områdena där intervjuer gjorts förekommer även på polisens lista över utsatta områden, och ytterligare tre har antingen funnits på denna tidigare eller varit aktuella att läggas till. I flera intervjuer framkommer också att de unga upplever att det finns utmaningar kopplade till kriminalitet i sina områden. Trots detta uttrycker de flesta unga som intervjuats att de känner sig trygga i sitt område. Flera berättar även att de känner sig mer trygga i området än i andra delar av staden.

Nästan alla känner i princip alla, det är typ tryggt att gå här. Man tänker inte så mycket på att man är otrygg eller så, men man kan höra mycket rykten om att det kanske är otryggt och så, men jag upplever det inte så i alla fall.

När de resonerar kring sin upplevda trygghet är det flera som uttrycker att deras känsla av trygghet hänger samman med att de känner alla i området. Unga i flera intervjugrupper resonerar också på ett likartat sätt kring att människor i allmänhet inte påverkas av de kriminella aktiviteter som sker i området. De menar att det som händer berör en ”specifik grupp”, de som ”umgås i de kretsarna”, och inte ”påverkar vanliga människor”. Samtidigt pekar resonemang från en intervju på att det också kan handla om referensramar. Här konstaterar en kille att ingen i gruppen känner sig otrygg i området med hänvisning till att de ”blivit så vana vid det”. Det pekar mot att situationen i området normaliserats för de unga och att de känner sig trygga i att de kan navigera i området och hantera dess eventuella risker och hot. Samtidigt finns det undantag. En tjej som bor ensam berättar att hon ofta känner sig rädd eftersom det är stökigt i närområdet till hennes lägenhet under kvällstid. I intervjuerna synliggörs också att även om unga inte upplever sig otrygga så påverkas de på andra sätt av kriminaliteten i området. I en av intervjuerna berättar unga att deras rörelsefrihet påverkats eftersom deras föräldrar inte ville att de gick ut efter att det blivit mörkt under en period när det varit skjutningar i området.

Olika bild av kriminalitet i området

Utmaningar kopplade till kriminalitet kommer upp i de flesta intervjuer med undantag för en intervju som ägde rum i ett område beläget i en mindre stad. Däremot skiljer sig de ungas uppfattning om omfattningen av problemet. I en del intervjuer resonerar de unga tydligt utifrån att det finns problem med kriminalitet i området. I andra intervjuer pratar de unga främst utifrån att det finns **en bild av** kriminalitet som ett problem, och tonar ner de faktiska problemen. Några konstaterar i förbigående att saker "händer" i området samtidigt som det betonas att det är ett bra och tryggt område. Andra kommenterar att kriminalitet finns "överallt" och "alla områden har sina problem". I något fall förmedlas en motstridig bild av kriminaliteten i området. Å ena sidan tonar de unga ner problemen och uttrycker att det inte är värre i området än någon annanstans. Å andra sidan uttrycks i samma intervju oro för att barn och unga ska rekryteras av kriminella grupperingar och det framkommer att en del av deltagarna arbetar aktivt inom föreningslivet för att motverka en sådan utveckling. Det senare pekar mot att den kriminella närvaron i området trots allt uppfattas som en påtaglig utmaning.

Det är lätt att hamna fel

Att unga rekryteras av kriminella nätverk är något som diskuteras som en utmaning i flera grupper. I intervjuerna framträder en bild av att det är lätt för unga i området att "hamna fel" och deltagarna återkommer på olika sätt till betydelsen av att skydda den yngre generationen från dåliga val. Unga i allmänhet framställs som exponerade för lockelser i form av uppmärksamhet, bekräftelse, snabba pengar och märkeskläder. I flera grupper resonerar unga om orsaker till att unga dras till kriminalitet och vilka åtgärder de ser behov av. I intervjuerna länkas kriminalitet bland unga samman med alltifrån bristande uppmärksamhet (på grund av att föräldrarna jobbar mycket) till att föräldrar inte har tillräcklig kunskap om hur saker fungerar i Sverige. Även skolmisslyckanden, svårigheter att få jobb och brist på fritidsaktiviteter lyfts fram som förklaringsfaktorer.

Betydelsen av att erbjuda unga en meningsfull fritid återkommer i flera intervjuer. Brist på aktiviteter, och dess konsekvens i form av uttråkning, kopplas till alltifrån stök i området till att dras in i kriminalitet. I linje med det betonas unga i flera grupper på att det behövs fritidsaktiviteter för att "få ungdomar att hålla sig lite borta från dåliga saker". Fritidsaktiviteter anses viktiga för att undvika att unga hamnar i dåligt sällskap och för att hålla dem borta från droger och kriminalitet. I intervjuerna lyfts också återkommande behovet av att erbjuda unga

bra förebilder och att vägleda dem till att välja rätt väg i livet. Ofta lyfts det lokala föreningslivet fram som en nyckelaktör i detta arbete. Unga i flera intervjugrupper är själva aktiva i föreningar och arbetar för att skapa bättre förutsättningar för barn och unga i området.

Dåliga erfarenheter av polisiär närvaro i några områden

I intervjuerna framkommer att en del unga upplever att de påverkas negativt av polisens närvaro och agerande i sitt område. Unga i två av områdena (som båda är klassade som särskilt utsatta områden av polisen) berättar att det är vanligt att unga blir stoppade, utfrågade och visiterade av polisen trots att de inte har någon koppling till kriminella nätverk. I den ena gruppen uttrycks viss förståelse för att polisen försöker göra sitt jobb. Samtidigt upplever de kontrollerna som problematiska. En kille förklarar att det känns "obekvämt" och "skämmigt" att bli stoppad av polisen inför andra i området. I relation till detta betonas i intervjun betydelsen av områdespoliser som är förtroagna med området och känner de boende. De intervjuade unga konstaterar att de har erfarenhet av både bra och dåliga poliser och menar att de problem de ser uppstår när det kommer nya poliser utifrån som inte har några relationer med de boende.

Jag tror också att ungdomarnas tillit till polisen sjunker väldigt mycket, att ungdomarna får en dålig syn på polisen när de gör sådant här. Och det är så här; "varför gör ni det just på killar? Och just på killar i förorterna?" Alltså, det är också det, bilden på polisen blir mycket sämre.

I den andra intervjugruppen har de unga en mer kritisk inställning till polisen. Unga nämner uttryckligen den höga polisen närvaron som en negativ aspekt av att bo i området. I de ungas berättelser framträder en bild av att polisen regelbundet kontrollerar unga i området och att i synnerhet unga killar är utsatta. De unga menar att polisen "missbrukar sin makt" och att de unga som utsätts ofta inte gjort något alls. Under intervjun berättar de att det förekommer att polisen kör iväg med unga och lämnar dem på avlägsna platser. De unga menar att polisens agerande underminerar ungas tillit och avfärdar polisens försök att bygga relationer med de unga genom besök på fritidsgården som dubbelmoral.

Alla har samma förutsättningar, men några möter fler hinder

I flera av intervjuerna diskuteras hur förutsättningarna för unga i området skiljer sig jämfört med unga som bor i andra områden. Här resonerar unga i de olika grupperna på delvis olika sätt. I en grupp svarar de unga bestämt nej på frågan om alla unga i Sverige har samma förutsättningar. En kille menar att förutsättningarna är helt olika. Som exempel ger han att förutsättningar för utlandsfödda personer skiljer sig jämfört med de som "lever och är födda här". Han får medhåll i gruppen och andra fyller i att alltifrån ekonomiska förutsättningar till möjligheter att påverka skiljer sig beroende på om man bor i deras område jämfört med ett annat område i staden som associeras med goda socioekonomiska förutsättningar. Även unga i andra områden pekar på ekonomiska förutsättningar som en sak som skiljer sig för olika grupper av unga. I en grupp svarar en kille kort "pengarna" på frågan vad som är skillnaden mellan att växa upp i deras område jämfört med andra. En tjej i samma grupp menar att rika personer har mer möjligheter i livet. Som exempel ger hon att de kan få körkortet betalt av föräldrarna eller att föräldrarna kan betala för en första lägenhet.

I flera grupper menar unga att alla har samma förutsättningar samtidigt som de konstaterar att vissa behöver mer hjälp eller möter fler hinder. I en grupp säger en deltagare att hon tycker att alla unga i Sverige har samma möjligheter oavsett var de bor med hänvisning till att det är "typ samma rättigheter för alla". En annan deltagare fyller då i att "ja, alla har ju samma möjligheter, alla kan ju komma lika långt", men konstaterar samtidigt att det är "svårare för vissa" beroende på var de bor eller familjens ekonomiska situation. Han pekar på att någon som växer upp i ett fattigare område med kriminalitet kanske inte har "samma samhällsbild" som någon som växer upp i ett rikt och tryggt område. Med det avser han att denne kanske "inte ser alla möjligheter som man egentligen har". Hans resonemang bygger på utgångspunkten att alla har möjligheter att "komma någonstans" genom skolan men att en del inte ser denna möjlighet. Unga i en annan intervjugrupp resonerar på ett delvis liknande sätt. Flera unga i gruppen uttrycker samstämmigt att de tycker att de har samma förutsättningar samtidigt som de menar att de möter fler hinder och får mindre stöd. En kille säger:

”

[...] om man ska kolla från alltså punkter så jag har haft alla förutsättningar, men hit alltså det har varit lite hinder så här eftersom att jag kommer från ett område där det är lite svårt, jobbigt och det är mycket som förekommer och det är så här småhinder så här, förstår du? Som kan göra så att min dröm ligger lite längre bort [...].

Även i den här gruppen gör de unga en form av åtskillnad mellan hur de formella möjligheterna, som är lika för alla, och de faktiska möjligheterna ser ut. I praktiken ser de att det av en rad skäl är svårare för unga från deras område att förverkliga sina drömmar. Även i denna grupp lyfter unga betydelsen av den egna inställningen. En kille resonerar kring att förutsättningar skiljer sig utifrån om man upplever sig som ”svensk” eller inte. Han menar att en del kanske inte tror eller känner att de har samma förutsättningar utifrån att de inte upplever sig, eller blir behandlade, som ”en svensk”. I hans resonemang knyts goda förutsättningar samman med svenskhet och tron på att man har tillgång till de möjligheter som följer med denna position.

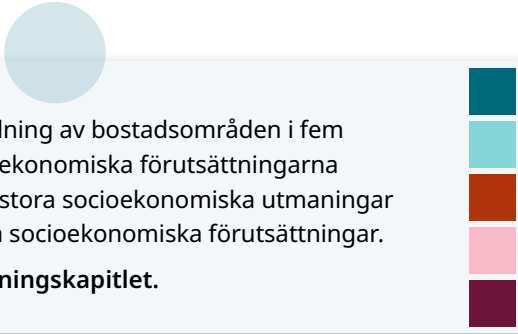
Sammanfattningsvis framträder i intervjuerna ett kluvet förhållningssätt. Å ena sidan uttrycker många unga en samsyn om att alla i grunden har samma förutsättningar att förverkliga sina drömmar. Å andra sidan återkommer resonemang om att unga från områden med socioekonomiska utmaningar möter trösklar och hinder som i praktiken gör det svårare för dem att lyckas i skolan och i arbetslivet.

15. Avslutande diskussion

I rapporten undersöks hur ungas levnadsvillkor skiljer sig utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området där de bor. I det här kapitlet summeras de övergripande slutsatserna från denna analys. Här lyfts också de särskilda utmaningar MUCF identifierat och myndighetens bedömningar rörande dessa.

Resultaten visar att unga växer upp under omständigheter som skiljer sig åt och att det finns stora skillnader i levnadsvillkor mellan unga som bor i olika områdestyper. Alla unga i Sverige har inte samma förutsättningar till en meningsfull fritid, att klara skolan eller att etablera sig i arbetslivet. Det finns också stora skillnader i valdeltagande vilket innebär att unga inte heller påverkar samhällsutvecklingen i samma utsträckning. I rapporten framkommer även att unga själva har olika syn på det område de bor i och om det är en bra plats för unga att växa upp på.

Resultaten baseras på en indelning av bostadsområden i fem områdestyper utifrån de socioekonomiska förutsättningarna i området, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Mer information finns i inledningskapitlet.

Sammantaget synliggör rapportens resultat att det finns betydande skillnader i levnadsvillkor kopplat till de socioekonomiska förutsättningarna i området unga bor i. Att det finns skillnader mellan unga som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar innebär däremot inte med nödvändighet att **platsen i sig** är avgörande för ungas levnadsvillkor. Tvärtom visar rapportens analyser att en stor del av de skillnader som finns mellan unga i områden med olika socioekonomiska förutsättningar beror på att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig mellan områdena (se [kapitel 13, Beror skillnader i levnadsvillkor på förutsättningar i området?](#), för mer utförlig analys). Det betyder att en stor del av skillnaden mellan unga i olika områden kan förklaras av att unga med olika familjebakgrund bor i olika områden.

Exempelvis har unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar i högre utsträckning föräldrar med kort utbildning och lägre inkomster medan det motsatta förhållandet råder för unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det är även en avsevärt högre andel unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar som har utländsk bakgrund. De stora områdeskillnaderna avspeglar till viss del det faktum att det finns stora skillnader i levnadsvillkor mellan unga med svensk och utländsk bakgrund. Utifrån de skillnader i grupp sammansättning som finns är det förväntat att det kommer att finnas skillnader för en rad utfall där ungas familjebakgrund har betydelse. Det gäller alltifrån skolresultat till valdeltagande. Samtidigt visar rapportens analyser att det finns skillnader mellan unga i olika områdestyper som inte kan förklaras av de bakgrundsfaktorer som analysen kontrollerar för. Det pekar mot att det kan finnas omständigheter i området som påverkar.

Att avgöra **varför** det finns skillnader i levnadsvillkor mellan unga som bor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar är viktigt för att kunna utforma rätt insatser. I de fall **bostadsområdet i sig** är avgörande bör politiken snarast styras mot att minska boendesegregationen eller mildra dess negativa konsekvenser. Det kan göras genom att exempelvis bygga bostadsområden med mer blandade upplåtelseformer eller att rikta kompensatoriska insatser till de som bor i områden med sämre förutsättningar. Är istället **individuella förutsättningar** avgörande, bör insatser snarare riktas till individer utifrån deras behov. Det innebär i förlängningen att den sociala och ekonomiska ojämlikheten behöver minska i samhället i stort för att skillnader mellan unga i olika områdestyper ska utjämnas. Men, så länge vi bor segregat kommer insatser till individer med störst behov i hög grad sammanfalla med områdesspecifika insatser. Det kan därmed finnas goda skäl till att rikta kompensatoriska insatser till unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar, oavsett om skillnader beror på individuella eller områdets förutsättningar.

Ungas uppfattning om sitt område skiljer sig åt

I rapporten framkommer att ungas upplevelse av sitt bostadsområde skiljer sig utifrån områdestyp. Det återspeglas i flera resultat. Unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar tycker i betydligt lägre grad att deras bostadsområde är en bra plats att växa upp på jämfört med andra unga. Skillnaden är stor, i områden med stora socioekonomiska utmaningar är det 58 procent som anser att

deras område är en bra plats att växa upp på jämfört med över 90 procent i de två områdestyperna med goda socioekonomiska förutsättningar. Endast en liten del av denna skillnad kan förklaras av att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig mellan områdestyper.

Utifrån hur frågan i enkäten är ställd kan vi inte veta vad det är för omständigheter i området som gör att unga inte uppfattar det som en bra plats att växa upp på. Däremot ger de intervjuer som myndigheten genomfört med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar vissa ledtrådar. Sannolikt handlar det om en kombination av omständigheter – alltifrån tillgång till fritidsaktiviteter till kvalitet på skolor och möjligheter att etablera sig i arbetslivet. Intervjuerna visar exempelvis att unga upplever att skolor i sina områden är sämre än skolor i andra områden. Dessa omständigheter kommer att analyseras mer utförligt senare i kapitlet. Sannolikt är även trygghet och närvaro av kriminella nätverk en faktor som påverkar. Unga i flera intervjugrupper resonerar utifrån upplevelsen att området har ”två sidor”. En bra sida i form av social sammanhållning och en dålig i form av kriminalitet. I flera intervjuer lyfts rekrytering till kriminella nätverk fram som en riskfaktor för unga i området.

MUCF:s enkätundersökning bekräftar att kriminalitet upplevs vara ett större problem i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det är vanligare att unga i dessa områden uppger att kriminaliteten i området är ett problem jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det finns också skillnader utifrån hur trygga unga känner sig i sitt bostadsområde. En högre andel unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är otrygga utomhus i sitt bostadsområde såväl dag- som kvällstid jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Det är sannolikt att förekomsten av ovan nämnda problem är en delförklaring till att det är vanligare att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar är otrygga i sitt område. En analys från Brå visar att personer som bor i områden där det finns ordningsstörningar (alltifrån nedskräpning och skadegörelse till närvaro av gäng och öppen narkotikahandel) i högre utsträckning är otrygga (Brå 2024).

I myndighetens intervjuundersökning är det endast enstaka unga som uttrycker att de känner sig otrygga i sitt område. Tvärtom återkommer beskrivningar av området som lugnt och fint och unga är tydligt måna om att motbevisa bilden av området som en otrygg och farlig plats. Liknande mönster har setts i tidigare studier (se exempelvis Bečević m.fl. 2018; Dahlstedt & Frempong 2018; Valizadeh 2023).

De ungas beskrivningar kan tolkas på flera sätt. En möjlighet är att de helt enkelt känner sig trygga – även om det är vanligare att känna sig otrygg i områden med stora socioekonomiska utmaningar uttrycker en klar majoritet fortfarande att de är trygga även i denna områdestyp. Samtidigt är det möjligt att de tonar ned upplevda problem eftersom de inte vill säga något som bekräftar områdets rykte. Det är även tänkbart att det faktum att intervjuerna gjorts i grupp kan ha påverkat de ungas svar. Både eftersom det kan finnas en tröskel att erkänna att man inte känner sig trygg inför gruppen och eftersom det kan finnas normer i gruppen om att inte uttrycka erfarenheter som bidrar till att förstärka den negativa bilden av området (jfr Valizadeh 2023). Ytterligare en möjlighet är att unga inte upplever området som otryggt för att de utarbetat strategier för att hantera potentiellt otrygga situationer (jfr Egnell & Ivert 2018; Valizadeh 2023).

Viktigt att värna rättssäkerhet och tillit i det brottsbekämpande arbetet

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att det är viktigt att poliskontroller i områden med stora socioekonomiska utmaningar genomförs på ett sätt som inte urholkar de boendes tillit till polisen.

Det är välkänt att det finns en närvaro av kriminella nätverk i många områden med stora socioekonomiska utmaningar⁴⁸ och att detta påverkar boende i området negativt. Det bekräftas även i rapportens resultat. Mot denna bakgrund är det angeläget med fortsatta insatser för att motverka kriminalitet och minska otrygghet. Här vill MUCF betona vikten av att kombinera direkta brottsbekämpande åtgärder med förebyggande insatser.

Utifrån rapportens resultat vill MUCF även understryka vikten av att mer direkta brottsbekämpande åtgärder genomförs på ett sådant sätt att de uppfattas som rättssäkra och inte skadar tilliten till polisen och andra myndigheter. I MUCF:s enkätundersökning är det en högre andel unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar som uppger att de har utsatts för orättvis behandling

⁴⁸ Det finns en överlappning mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden som återfinns på polisens lista över utsatta områden. En analys från 2023 visar att 64 områden med stora socioekonomiska utmaningar (av totalt 158) överlappade med områden på polisens lista (Salonen 2023).

av tull eller polis jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Även i myndighetens intervjuundersökning framkom negativa erfarenheter av kontakter med polisen. Unga i flera intervjuer berättade att det är vanligt att polisen kontrollerar unga i deras område och att sådana rutinmässigt även riktas mot unga som inte är involverade i kriminella aktiviteter. De menar att kontrollerna påverkar dem negativt i form av känslor av olust och skam, men också att det leder till bristande tillit till polisen. Liknande erfarenheter och åsikter har identifierats i tidigare studier (se exempelvis Schclarek Mulinari 2017, 2024a, 2024b; Valizadeh 2023; Wästerfors & Burcar Alm 2019). I myndighetens egna intervjuer kopplade unga sina erfarenheter till att unga killar i området utsätts utan att uttalat koppla detta till att dessa har utländsk bakgrund. I andra studier har däremot liknande erfarenheter tydligt kopplats samman med bakgrund och diskuterats som utsatthet för diskriminerande profilering (ofta benämnd rasprofilering eller etnisk profilering).

Bristande tillit och förtroende för polisen är i sig allvarligt, men riskerar även på sikt att försvåra det brottsbekämpande arbetet eftersom det kan leda till minskad vilja hos allmänheten att anmäla brott och bidra i brottsutredningar (Schclarek Mulinari 2017). För unga finns det även en risk att negativa erfarenheter gör unga mer benägna att söka sig till kriminella nätverk (Brå 2023). Studier visar att förtroendet för samhällsinstitutioner, däribland polisen, är lägre bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar (Delmos 2020).⁴⁹ MUCF ser en risk att den nyligen införda möjligheten att upprätta säkerhetszoner⁵⁰ leder till att förtroendet minskar ytterligare om boende i dessa områden upplever att polisen i sitt arbete agerar fördomsfullt och använder diskriminerande etnisk profilering i sitt arbete. Diskrimineringsombudsmannen (DO) varnar i sin senaste årsrapport för att införandet av säkerhetszoner innebär ”oacceptabla risker för diskriminering” (DO 2024). MUCF delar DO:s farhåga och vill därför betona vikten av att kontroller av enskilda genomförs på ett balanserat och respektfullt sätt. För att det ska vara möjligt behövs sannolikt poliser med god lokalkännedom och upparbetade relationer med boende.

⁴⁹ Samtidigt som förtroendet för polisen är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med i övriga områden har dock en klar majoritet (72%) stort förtroende för myndigheten. Det är en högre andel jämfört med flera andra samhällsinstitutioner (såsom riksdag och regering, skolväsende samt sjukvården) (Delmos 2020).

⁵⁰ Möjligheten för polisen att besluta om tillfälliga säkerhetszoner infördes 2024. Inom säkerhetszonen har polisen befogenhet att genomföra kontroller (kroppsvisitation och fordonskontroll) på allmän plats utan konkret misstanke om brott (Polisen 2025).

Bilden av området påverkar en del unga negativt

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att det är viktigt att beskrivningar av områden med stora socioekonomiska utmaningar, och i synnerhet av dess problem, inte bidrar till ytterligare stigmatisering.

En annan aspekt som kan bidra till uppfattningen att området man bor i inte är en bra uppväxtplats är områdets rykte och de konsekvenser detta får. I flertalet av myndighetens intervjuer med unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar lyftes andras bild av området som otryggt och kriminellt belastat fram som en negativ aspekt av att bo där. Ungar berättar att det påverkar dem negativt att i sin vardag mötas av fördomar om sitt område – i samband med fritidsaktiviteter, i skolan och på arbetsplatsen. Det är i linje med en rad tidigare studier (se exempelvis Bećević m.fl. 2018; Dahlstedt & Frempong 2018; Sixtensson 2018; Valizadeh 2023). I intervjuerna kopplar de unga återkommande den negativa bilden av området till en skev mediebevakning som uteslutande tar fasta på negativa händelser i området. Det är ett påstående som också har visst stöd i forskning som visat på förekomsten av negativa mediala och politiska beskrivningar av områden med socioekonomiska utmaningar (se exempelvis Backvall 2019; Dahlstedt & Eliassi 2018; Valizadeh 2023).

Den negativa bilden av området är problematisk både eftersom den påverkar ungas uppfattning om sig själva och hur unga blir behandlade av andra. De erfarenheter de unga berättar om kan ses som en utsatthet för den grannskapseffekt⁵¹ som i forskningslitteraturen benämns stigmatisering. Stigmatisering innebär att boende i ett område påverkas av att det finns en fördomsfull bild av platsen och de som bor där. Det kan handla om påverkan i betydelsen att de får ett sämre bemötande eller diskrimineras i kontakten med tjänstepersoner (såsom lärare, arbetsförmedlare eller läkare) eller arbetsgivare (Brandén 2018; Wimark 2018). Utgångspunkten är således att den negativa bilden av området får konsekvenser för de boendes levnadsvillkor.

⁵¹ För en mer utförlig diskussion om grannskapseffekter se kapitlet *Hur påverkar områdets socioekonomiska förutsättningar ungas levnadsvillkor?*

Mot denna bakgrund bedömer MUCF att det är viktigt att de utmaningar som finns i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar benämns och adresseras på ett sätt som inte bidrar till ytterligare stigmatisering. Det bör i synnerhet beaktas av viktiga nyckelaktörer – såsom media, politiker och myndigheter – vars sätt att tala om områden är särskilt betydelsefull eftersom de har en stor genomslagskraft och påverkar hur en bred allmänhet förhåller sig till platser.

Skillnader i ungas möjligheter och deltagande på sin fritid

Rapporten visar att de flesta unga är nöjda med vad de gör på fritiden oavsett i vilken områdestyp de bor. Men det finns samtidigt skillnader i både vad unga gör på fritiden och deras tillgång till fritidsaktiviteter. Det är exempelvis vanligare att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar besöker olika typer av mötesplatser, såsom bibliotek och fritidsgårdar, jämfört med unga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaderna förklaras i liten utsträckning av skillnader i sammansättningen av ungdomsgruppen i de olika områdestyperna. Att fritidsgårdar är en viktig del i utbudet av fritidsverksamheter i områden med socioekonomiska utmaningar framkommer även i myndighetens intervjuer med unga. Samtidigt framkommer det i intervjuerna att förutsättningarna för fritidsgårdarnas verksamhet i vissa fall ställer höga krav på personalens kompetens och förmåga.

När det gäller idrott, motion och friluftsliv finns vissa skillnader mellan områdestyper. Unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är i högre utsträckning ute i naturen för att exempelvis vandra, jaga eller fiska än unga i övriga områden. Medan unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar i lägre utsträckning är ute i naturen än unga i övriga områden. De unga som bor i områden med bäst förutsättningar idrottar också i störst utsträckning. I lägst grad idrottar tjejer i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. En liknande bild av ungas deltagande i föreningsidrott framkommer även i en rapport av Centrum för idrottsforskning (Arnoldsson 2023). Delar av skillnaderna i idrottande kan hänga samman med att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig mellan de olika områdestyperna. En annan förklaring till skillnaderna kan vara att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar i högre grad upplever ekonomiska hinder att delta i fritidsaktiviteter. Att ekonomi är ett större hinder i dessa områden hänger troligen samman med att de unga som bor där oftare har en sämre

ekonomisk situation. Även ett begränsat utbud av aktiviteter i bostadsområdet skulle kunna vara en bidragande förklaring. Ytterligare en möjlig förklaring kan vara skillnader i vilken typ av idrottsaktiviteter killar och tjejer deltar i. Det senare skulle delvis kunna förklara varför skillnaderna mellan områdestyper är tydligare för tjejer. I intervjuerna med unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar framkommer att de unga uppfattar att utbudet av fritidsaktiviteter i större utsträckning vänder sig till killar och yngre och att tjejer dessutom i lägre utsträckning är benägna att delta i de aktiviteter som finns. Det lägre deltagandet bland tjejer i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar förklaras delvis av att en högre andel av unga i dessa områden har utländsk bakgrund, eftersom särskilt tjejer med utländsk bakgrund deltar i föreningsidrott i lägre grad. En studie från Delegationen för migrationsstudier pekar på att föräldrarnas förväntningar kan vara en förklaring till att tjejer med utländsk bakgrund deltar i lägre grad och att ett medvetet arbete för att överbrygga dessa hinder kan behövas (Kassman & Kneck 2021).

Skillnaderna i deltagande i idrottsaktiviteter mellan områdestyper är inte enbart en fråga om jämlika och jämställda förutsättningar till en meningsfull fritid. Det har även möjliga effekter på ungas hälsa på både kort och lång sikt. Både Socialstyrelsen (2024) och Folkhälsomyndigheten (2025) har undersökt hälsoskillnader efter socioekonomisk områdestyp och lyft fysisk aktivitet som en av flera bakomliggande faktorer som bidrar till skillnader i hälsa. Medan de flesta unga i denna rapport bedömer att deras fysiska hälsa är bra, är det vanligare att unga i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar gör det jämfört med unga i andra områdestyper. Det är också en lägre andel tjejer som skattar sin fysiska hälsa som god. Insatser för att öka idrottande och motionerande bland unga i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar skulle kunna bidra till minskade skillnader i fysisk hälsa, både på kort och lång sikt.

Utveckla befintliga satsningar för att öka idrottsdeltagandet bland unga i områden med sämre förutsättningar

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att pågående insatser för att öka deltagandet i idrottsaktiviteter bland unga som bor i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar bör utvecklas, förstärkas och följas upp. Särskilda insatser kan behöva göras för att nå tjejer.

Det pågår för närvarande flera initiativ för att öka idrottsdeltagande bland barn och unga och utveckla kunskapen om barn och ungas idrottande. Som exempel kan nämnas Fritidskortet, Idrottsklivet samt rekommendationer och kunskapsunderlag från Folkhälsomyndigheten (2023, 2024a, 2024b). Regeringen har även gett Boverket i uppdrag att samla in, redovisa och sprida lärande exempel om planering och gestaltning av idrottsanläggningar (Regeringsbeslut 2024) och ett regeringsuppdrag till CIF att göra en analys över kostnadsutvecklingen och dess konsekvenser för ungas idrottande (Regeringsbeslut 2025).

I september 2025 lanserades Fritidskortet som täcker en del av föräldrars kostnader för fritidsaktiviteter för barn i åldrarna 8–16 år (Prop. 2024/25:157). Satsningen riktar sig brett till barn och unga, men ersättningen är högre till barn vars föräldrar har sämre ekonomiska förutsättningar, vilket kan bidra till att jämna ut skillnader i deltagande som beror på ekonomiska hinder. Fritidskortet omfattar dock inte unga över 16 år, vilket innebär att de flesta unga som ingått i den här undersökningen inte påverkas av satsningen. Samtidigt pekar denna rapport på att ekonomi även utgör ett hinder för fritidsaktiviteter för unga över 16 år. Att höja åldersgränsen för fritidskortet till unga i gymnasieåldern skulle kunna bidra till att minska skillnaderna även i denna grupp av unga.

Ytterligare en satsning på ungas fritid är Idrottsklivet, som syftar till att öka idrottandet bland barn och unga i områden som Polisen bedömer som utsatta. Den nationella samordnaren mot utanförskap bedömer att Idrottsklivet och idrottsföreningar generellt fyller en viktig funktion för att skapa en meningsfull fritid för unga, men även för att förebygga utanförskap och att unga dras in i kriminalitet. Samordnaren föreslår därför att satsningen Idrottsklivet bör fortsätta och vidareutvecklas (SOU 2025:76). MUCF instämmer i denna bedömning och ser satsningar

på fritidsaktiviteter i områden med socioekonomiska utmaningar som viktiga både för att bidra till en meningsfull fritid och i det brottsförebyggande arbetet. MUCF bedömer att Idrottsklivet bör kunna utvidgas till att omfatta de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar för att öka ungas fysiska aktivitet i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Det finns också anledning att se över behovet av särskilt riktade aktiviteter gentemot tjejer.

Parallellt med att utveckla satsningarna ser MUCF att det finns behov av att utvärdera om satsningarna bidrar till att öka möjligheterna till en meningsfull fritid. Inte minst bland de grupper unga som idag deltar i lägre grad, såsom i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar.

Utveckla kvaliteten i öppen fritidsverksamhet och stärk möjligheter till kompetensutveckling

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att öppen fritidsverksamhet fyller en viktig kompensatorisk roll. Det är därför viktigt att staten främjar kvalitet och kompetensförsörjning inom öppen fritidsverksamhet.

MYNDIGHETEN FÖRESLÅR

att MUCF bör få i uppdrag att identifiera kvalitetsindikatorer för öppen fritidsverksamhet och ta fram riktlinjer för en kvalitativ öppen fritidsverksamhet.

I denna rapport framkommer att unga i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar i högre utsträckning besöker mötesplatser såsom fritidsgårdar och bibliotek. Att dessa verksamheter i högre grad når unga i områden med socioekonomiska utmaningar gör att de kan utgöra en viktig arena för kompensatoriska insatser för att minska skillnader i levnadsvillkor på kort och lång sikt.

För att verksamheterna ska kunna fylla en sådan kompensatorisk roll är det viktigt att verksamheterna håller hög kvalitet, och att de som arbetar i verksamheterna har kompetens och förutsättningar att möta målgruppen. Det finns i dagsläget utmaningar att rekrytera personal med rätt kompetens (MUCF 2025c). Det saknas också nationella riktlinjer för hur verksamheten uppnår god kvalitet. Det medför att det kan finnas stora skillnader i tillgången till öppen fritidsverksamhet av god kvalitet beroende på var en ung person bor. Nationella riktlinjer och förbättrade utbildningsmöjligheter skulle kunna bidra till förbättrade möjligheter för kommunerna att bedriva en kvalitativ öppen fritidsverksamhet.

Stora skillnader i valdeltagande är ett hot mot den politiska jämlikheten

Rapporten visar att andelen unga som röstar varierar stort mellan områdestyper med olika socioekonomiska förutsättningar. Valdeltagandet i det senaste riksdagsvalet var ungefär 25 procentenheter lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar. Däremot visar MUCF:s undersökningar endast mindre skillnader mellan områdestyper sett till andra former av politiskt deltagande. Detsamma gäller för ungas intresse för politik och samhällsfrågor.

En stor del av skillnaden i valdeltagande förklaras av att befolkningssammansättningen skiljer sig mellan områdestyperna. I myndighetens analyser framkommer att ungefär tre fjärdedelar av områdesskillnaden förklaras av bakgrundsfaktorer. Det överensstämmer med forskning inom området. Det är väl belagt att det finns ett samband mellan valdeltagande och socioekonomiska förutsättningar (egna och föräldrars) och att benägenheten att rösta är lägre bland personer med utländsk bakgrund jämfört med personer med svensk bakgrund (Lindgren 2025; MUCF 2022b, 2024b).⁵² Mot denna bakgrund är det förväntat att valdeltagandet är lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar där fler unga har utländsk bakgrund och föräldrar med kortare utbildning.

Samtidigt förklaras inte hela skillnaden i valdeltagande av de bakgrundsfaktorer (exempelvis föräldrars utbildningsnivå och utländsk bakgrund) som rapportens analyser kontrollerat för. Det talar för att det även kan finnas omständigheter i området som påverkar. Det är även i linje med forskning som visar på viss förekomst av

⁵² Forskning visar att stora delar av skillnaden mellan inrikes och utrikes födda kan förklaras av socioekonomiska faktorer (dvs. skillnader i gruppssammansättning) men att det även finns migrationsspecifika faktorer (såsom vistelsetid, ursprungsland och medborgarskapsstatus) som påverkar (se Lindgren 2025 för mer utförlig diskussion).

grannskapseffekter i relation till valdeltagande (Lindgren 2025). En områdesegenskap som kan tänkas påverka ungas benägenhet att rösta är valdeltagandet i området de bor i och vilken inställning andra unga i området har till att rösta. Unga som bor i områden där det finns en stark norm att rösta kan antas ha starkare incitament att rösta jämfört med unga med i övrigt likartade egenskaper som bor i ett område där röstnormen är svagare. En annan områdesegenskap som kan påverka är omgivningens uppfattning om hur det politiska systemet fungerar. Resultaten i rapporten pekar mot att det finns ett något större missnöje med politiker och med hur demokratin fungerar i Sverige bland unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, jämfört med unga i de två områdestyperna med goda socioekonomiska förutsättningar.⁵³ Detta är en aspekt som också framkommer i några av intervjuerna. De unga som MUCF intervjuat är generellt sett positivt inställda till att rösta och ser det som viktigt att utnyttja sin möjlighet att påverka. Unga i några grupper uttrycker dock kritik mot politiska beslutsfattare som man uppfattar är frånvarande i området och sviker sina löften. I de fall sådan kritik framfördes var den uttalat områdesspecifik – det är icke-närvaron i det egna området och de svikna löfterna i relation till detta som de unga var kritiska till.

De stora skillnaderna i valdeltagande mellan unga i olika områdestyper innebär, oaktat hur stor del av dessa som kan förklaras av olika befolkningssammansättning, att en oproportionerligt stor grupp unga medborgare från områden med socioekonomiska utmaningar inte får sina åsikter och intressen representerade i politiska församlingar. Det är problematiskt utifrån ett politiskt jämlikhetsperspektiv (jfr Lindgren 2025) och utifrån den ungdomspolitiska målsättningen att unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Mot denna bakgrund är det även bekymmersamt att skillnaderna mellan områdestyperna ökade kraftigt i det senaste riksdagsvalet. Det beror huvudsakligen på att unga med utländsk bakgrund i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar röstade i mindre utsträckning i valet 2022 jämfört med 2018. MUCF:s analys tyder på att det lägre valdeltagandet 2022 inte förklaras av att sammansättningen av gruppen unga med utländsk bakgrund har förändrats mellan de två valtillfällena. Det innebär exempelvis att minskningen inte kan förklaras av att en större andel av de röstande utgörs av unga som varit kortare tid i Sverige.

⁵³Våra analyser pekar mot att delar av områdesskillnaden kan förklaras av bakgrundsfaktorer men det kvarstår vissa skillnader efter kontroll (se tabellbilaga). Det här är ett exempel på en enkätfråga där resultaten pekar mot att det sannolikt skulle finnas tydligare skillnader om undersökningen haft ett större antal svarande (jfr resonemang i metodbilaga).

Öka mångfalden bland nominerade och valda

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att fler politiska företrädare från områden med stora socioekonomiska utmaningar skulle kunna bidra till att öka ungas intresse för att rösta i dessa områden.

I rapporten framkommer att andelen unga som stod på valbar plats i valet 2022 var som lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Samma mönster återfinns för befolkningen i stort (Lindgren 2025). Det innebär att unga i denna områdestyp i lägst utsträckning hade möjlighet att hitta en person som bor i samma område eller områdestyp på valsedeln. En åtgärd som möjligen skulle kunna öka benägenheten att rösta bland unga i dessa områden är att öka andelen nominerade som bor i eller har växt upp i denna områdestyp. I en rapport från Delegationen för migrationsstudier (Delmi) argumenteras för att politiska representanter som väljarna kan identifiera sig med kan skapa ökad delaktighet och ha en mobiliserande effekt. MUCF delar denna bedömning och vill därför uppmärksamma vikten av att de politiska partierna arbetar för det ska finnas kandidater bosatta i olika områdestyper på valsedeln.

Ge fler unga möjligheter att delta i skolval

MYNDIGHETEN FÖRESLÅR

att MUCF får en permanent uppgift att arbeta långsiktigt med att främja ungas valdeltagande genom skolval.

Sedan 2002 har MUCF återkommande fått i uppdrag att genomföra skolval i samband med riksdagsval, och sedan 2014 även i samband med val till Europaparlamentet. Skolval är en av Sveriges största demokratiseringsåtgärder med unga som målgrupp. I skolvalet som arrangerades i samband med det senaste riksdagsvalet 2022

deltog drygt hälften av Sveriges grund- och gymnasieskolor. Skolvalet bidrar till att ge unga kunskap om svensk politik och om hur den svenska demokratin fungerar. Utvärderingar har visat att såväl elever som lärare upplever att deltagande i skolval främjar elevernas kunskap och engagemang (MUCF 2023a, 2025d). För unga bosatta i de två områdestyperna med socioekonomiska utmaningar kan möjligheten att delta i skolval vara extra betydelsefull eftersom det kan förväntas att de i lägre utsträckning är motiverade att rösta. Skolval främjar även möten med politiska företrädare. Även det kan vara viktigt eftersom det framkom i myndighetens intervjuer att en del unga upplever ett stort avstånd till politiska beslutsfattare.

MUCF har tidigare föreslagit att myndigheten ska få en permanent uppgift att arbeta med skolval och att medel ska anslås årligen för detta ändamål (MUCF 2023a, 2025d). En permanent uppgift skulle möjliggöra en stabil organisation och ett mer långsiktigt arbete gentemot skolorna. Under de senaste skolvalen har MUCF arbetat aktivt för att öka andelen deltagande skolor i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Detta arbete har varit delvis framgångsrikt, men för att fler skolor ska välja att delta i framtiden ser myndigheten ett behov av ett mer stabilt och uthålligt stöd till skolorna. En permanent uppgift skulle öka möjligheterna för myndigheten att arbeta långsiktigt och proaktivt för att kunna erbjuda sådant stöd.

Stora områdesskillnader i utbildningsutfall

Resultaten i denna rapport visar att det finns stora skillnader i ungas resultat i grundskolan och gymnasieskolan beroende på i vilken områdestyp de bor. Redan i grundskolan halkar unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar efter andra unga. När unga lämnar grundskolan är ungefär nio av tio av de som bor i de två områdestyperna med bäst socioekonomiska förutsättningar behöriga till ett nationellt gymnasieprogram. I områden med stora socioekonomiska utmaningar är det istället knappt sju av tio som är behöriga och ungefär var tredje elev startar sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram. Enbart hälften av unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar tar gymnasieexamen inom fyra år, vilket är ungefär 30 procentenheter lägre än i områden med goda förutsättningar där majoriteten av Sveriges unga bor. Vid 25 års ålder har delar av skillnaderna jämnats ut, men det finns fortsatt områdesskillnader i hur många som uppnått gymnasiebehörighet.

Samtidigt är resultaten för utbildningsområdet mer komplexa. Sett till andra resultat i rapporten är skillnaderna mellan unga som bor i olika områdestyper betydligt mindre. När det gäller utbildningsval skiljer sig unga som bor i den

områdestyp med bäst socioekonomiska förutsättningar från unga i övriga områdestyper. De väljer i högre utsträckning högskoleförberedande gymnasieprogram och har vid 25 års ålder i högre utsträckning läst vid högskola eller universitet. Däremot skiljer sig **inte** utbildningsval för unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar nämnvärt från de val andra unga gör. Det innebär att trots att de har lägre betyg så är det relativt vanligt att unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar läser högskoleförberedande gymnasieprogram och sedan studerar vidare på eftergymnasial nivå. I tidigare forskning har liknande resultat visats för unga med utländsk bakgrund, det vill säga att denna grupp unga har höga ambitioner när det gäller utbildning (Jonsson m.fl. 2022). Det gäller också i detta sammanhang, då unga med utländsk bakgrund i områden med stora socioekonomiska utmaningar i högre utsträckning väljer högskoleförberedande gymnasieprogram än unga med svensk bakgrund.

Även om områdesskillnader i utbildningsval inte är framträdande är skillnaderna i betyg, behörighet och examen utifrån områdestyp minst sagt betydande. Dessa skillnader beror till stor del på olika befolkningssammansättning i områdestyperna. Grupper av unga som har svårare att nå kunskapsmålen i skolan bor i högre grad än andra unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det gäller exempelvis unga som har föräldrar med kort utbildning och unga som invandrat till Sverige efter skolstart. Att områdesskillnaderna förklaras av befolkningssammansättningen är förväntat då familjebakgrundens avgörande betydelse för hur det går i skolan är välbelagt i forskning (se Holmlund m.fl. 2019).

Samtidigt förklarar befolkningssammansättning inte fullt ut de områdesskillnader som finns i utbildningsutfall. Det är möjligt att det beror på att det finns individfaktorer som påverkar utbildningsutfall och varierar systematiskt med områdestyp, men de är inte möjliga att ta hänsyn till i analysen. Exempelvis uppgifter om ungas psykiska hälsa, sociala problem och olika förmågor finns inte tillgängliga i registerdata. En annan möjlighet är att de kvarstående områdesskillnaderna uppkommer på grund av faktorer som beror på området i sig eller de skolor som unga i området går på. I forskningen lyfts att skolans elevsammansättning kan påverka möjligheterna att bedriva en god undervisning på olika sätt (Holmlund m.fl. 2019). Elevernas bakgrund och förkunskaper kan påverka lärarnas förväntningar på eleverna och möjligheterna att rekrytera kvalificerade lärare. Effektiviteten i undervisningen kan också påverkas av hur stora skillnader i förkunskaper och behov som finns bland eleverna i en klass. I forskning finns inga entydiga resultat gällande hur stora grannskapseffekter som finns för utbildningsutfall. Holmlund m.fl. (2019) visar att den skola elever går på under grundskolan och gymnasiet har en högst begränsad effekt på deras betyg.

Skolverket (2018) finner å andra sidan att den socioekonomiska sammansättningen på skolan har betydelse för elevers resultat och att betydelsen ökat över tid. Sammantaget visar forskningen att uppväxtområdet i någon mån påverkar ungas utbildningsutfall, men att denna påverkan är relativt liten (Brandén 2018).

I ungas egna beskrivningar finns dock tydliga kopplingar till olika mekanismer som är uttryck för grannskapseffekter. I en del av myndighetens intervjuer med unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar framträder bilden av en skolgång präglad av hög personalomsättning och många obehöriga lärare. Unga berättar även om hur de påverkas av andra unga i sin omgivning. Det handlar om alltifrån att skolk och stök normaliseras till att den egna motivationen minskar när intresset för skolan är lågt i omgivningen. I flera intervjuer lyfter unga också att de upplever att låga förväntningar från lärare påverkar deras prestationer och ger dem sämre förutsättningar att klara sin skolgång. De upplever att detta i viss mån hänger samman med att de har utländsk bakgrund, men resonerar också om att det är avhängigt det område de bor i. I intervjuerna lyfts även exempel på att lärare och studie- och yrkesvägledare försökt påverka ungas studie- och yrkesval utifrån att de ansett att de har för höga ambitioner sett till sina förutsättningar. MUCF menar att det som framkommer i intervjuerna är problematiskt. Det är viktigt att unga möter personal som visar tilltro till ungas förmåga och har höga förväntningar. Likaså är det viktigt att höga studieambitioner tas tillvara.

Insatser behövs för att motverka bristande likvärdighet i svensk skola

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att huvudmän behöver utveckla strategiska och långsiktiga arbetssätt som ökar andelen behöriga lärare och minskar läraromsättningen på skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar. Det är viktigt att arbetet utvärderas och att framgångsrika arbetssätt sammanställs och sprids på ett mer systematiskt sätt.

att staten och huvudmän behöver rikta särskilda insatser till skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar, med fokus på att insatserna ska främja ett långsiktigt utvecklingsarbete.

I svensk skola har det sedan början av 1990-talet skett en utveckling mot allt större spridning i resultat mellan skolor. Detta är i hög grad en konsekvens av en ökad skol- och boendesegregation (Holmlund m.fl. 2019). Den svenska skollagen (SFS 2010:800) fastställer att utbildningen ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Skolan har ett kompensatoriskt uppdrag i den mening att utbildningen ska ta hänsyn till ungas olika förutsättningar och sträva efter att uppväga skillnader. Likvärdighet innebär att ungas möjlighet att lyckas i skolan inte på ett systematiskt sätt ska bero på vare sig socioekonomisk bakgrund eller den plats unga bor på. Därför är det allvarligt att det finns stora skillnader i utbildningsutfall mellan unga som bor i olika områdestyper.

I skollagen finns sedan 2014 ett krav på att kommunerna ska fördela skolresurser efter elevers förutsättningar och behov (SFS 2010:800). Idag gör majoriteten av Sveriges kommuner en omfördelning av resurser till de skolor som har mindre gynnsam socioekonomisk elevsammansättning (SKR 2024). Det vill säga till skolor som har en högre andel elever som kan förväntas behöva mer stöd för att klara skolgången. Till vilken grad kommunerna omfördelar och vilken resursfördelningsmodell som används varierar dock kraftigt (SKR 2024; SOU 2022:53). Det finns också riktade statsbidrag där skolans socioekonomiska elevsammansättning har betydelse för rätten att söka bidraget, bidragets storlek och prioritering vid tilldelningen (Skolverket 2023).⁵⁴

Tidigare forskning har visat att kompensatorisk omfördelning mellan skolor tenderar att öka lärartätheten på skolor med mindre gynnsam socioekonomisk elevsammansättning, men samtidigt har dessa skolor i mindre utsträckning behöriga och erfarna lärare (Holmlund m. fl. 2019; Skolinspektionen 2022; Skolverket 2023). Dessa skolor har också högre omsättning av både rektorer och lärare, vilket ger sämre förutsättningar för att utveckla skolans struktur, kultur och ledarskap (Skolverket 2023). Även om majoriteten av kommunerna omfördelar pengar mellan skolor, finner Skolinspektionen att få huvudmän idag genomför strategiska och långsiktiga insatser för att förbättra lärarresurser utifrån en analys av skolans socioekonomiska elevsammansättning (Skolinspektionen 2020). Skolinspektionen menar dock att det finns en rad åtgärder som huvudmän kan vidta för att underlätta rekrytering av lärare till skolor med mindre gynnsamma förutsättningar. MUCF menar att likvärdigheten i hela landet skulle stärkas av att framgångsrika arbetssätt mer systematiskt sammanställs och sprids till alla huvudmän.

⁵⁴ Det mest omfattande är statsbidraget för stärkt kunskapsutveckling som syftar till att utöka huvudmännens resurser för att stärka kunskapsutvecklingen. Bidraget viktas utifrån ett socioekonomiskt index för skolan där bland annat socioekonomisk status på bostadsområdet där eleven är folkbokförd ingår.

I både statliga utredningar och av myndigheter har det lyfts att den kompensatoriska omfördelningen av resurser är otillräcklig för att uppnå principen om likvärdighet och att staten bör ta ett större ansvar för att säkerställa likvärdighet i skolan (se Skolverket 2023; SOU 2020:28; SOU 2022:53). Det är utanför denna rapports syfte att närmare precisera åtgärder för att stärka likvärdigheten i svensk skola. Men myndigheten vill dock framhålla att det är angeläget att vidta åtgärder för att säkerställa alla ungas möjligheter till en god utbildning. Alla unga måste ges förutsättningar att klara sin skolgång och för det krävs att de unga som möter störst utmaningar också har tillgång till behöriga och undervisningsskickliga lärare samt får tillräckligt stöd.

Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar möter större hinder för etablering

Rapportens resultat visar att unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar bedömer sina möjligheter att få ett jobb som sämre än unga som bor i andra områden. Även i intervjuerna med unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar framkommer att en del upplever att det är svårt att ta sig in i arbetslivet och att det kan vara till deras nackdel att de bor där de bor. Denna upplevelse överensstämmer med myndighetens analyser av områdesskillnader i etablering utifrån registerdata för samtliga unga i Sverige. 25-åringar i områden med stora socioekonomiska utmaningar är i lägre grad sysselsatta och förankrade på arbetsmarknaden jämfört med andra unga. Det är också vanligare att unga har erfarenhet av arbetslöshet eller av att ha varit utanför arbete och studier i områdestyper med sämre socioekonomiska förutsättningar. Att bo i ett område med stora socioekonomiska utmaningar jämfört med i ett område med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar innebär en dubbelt så hög risk att vara utanför arbete och studier tre år i följd. Att som ung befinna sig utanför arbete och studier en längre period kan medföra stora svårigheter att etablera sig i arbets- och samhällslivet på sikt.

I tidigare forskning har det framkommit att arbetsmarknadsutfall som exempelvis arbetslöshetsnivå och inkomster varierar utifrån bostadsområde, men att det till stor del förklaras av skillnader i befolkningssammansättning snarare än förutsättningar i områdena (Brandén 2018). Resultaten i denna rapport är i linje med denna forskning; en stor del av områdesskillnaderna förklaras av att sammansättningen av ungdomspopulationen skiljer sig i de olika områdestyperna. Samtidigt finns fortsatt områdesskillnader i etableringsmåten även efter att hänsyn tagits till

befolkningssammansättningen. De kan uppstå för att det finns skillnader mellan unga i olika områdestyper som det inte är möjligt att ta hänsyn till. De kan också bero på olika förutsättningar i områdestyperna. En grannskapsmekanism som kan tänkas påverka är att grannarna i området ger olika möjlighet till kontakter och nätverk som kan leda till en anställning. Det är rimligt att förvänta sig att ju fler av de som bor i området som saknar arbete, desto sämre förutsättningar till kontaktvägar in på arbetsmarknaden. MUCF:s enkät visar att unga som bor i den områdestyp med bäst förutsättningar i dubbelt så hög utsträckning får jobb via kontakter jämfört med unga som bor i områden med stora utmaningar. En annan möjlig förklaring är förekomst av diskriminering, vilket är något som unga själva lyfter både direkt som en framtida farhåga och indirekt genom att resonera om hur områdets dåliga rykte påverkar jobbmöjligheter. Att det finns diskriminering utifrån bostadsområde har visst stöd i forskning. Carlsson m.fl. (2018) finner att personer med utländskt klingande namn som bor i bostadsområden med sämre socioekonomi och rykte i lägre utsträckning kallas till jobbintervjuer. Ytterligare en förklaring är att det finns skillnader i vilket stöd unga erbjuds i sitt närområde, exempelvis om statliga, regionala eller kommunala verksamheter för att hjälpa unga in i arbetslivet finns nära där de bor.

För att underlätta ungas etablering i arbetslivet krävs insatser av flera olika slag. En viktig del är träffsäkra arbetsmarknadspolitiska insatser som är utformade utifrån behoven hos unga som möter utmaningar i sin etableringsprocess. För en del grupper av unga är även möjlighet att studera viktigt för att på sikt skapa förutsättningar för en hållbar etablering i arbetslivet. Det är vanligare att unga saknar fullföljd gymnasieutbildning i de områdestyper där en lägre andel unga är förankrade på arbetsmarknaden vid 25 års ålder och fler långvarigt befinner sig utanför både arbete och studier. Därför är även möjlighet till studier i kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola avgörande för att alla unga på sikt ska kunna etablera sig i arbetslivet.

Arbetsförmedlingens lokala närvaro är viktig

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att det finns behov av en översyn av i vilken utsträckning Arbetsförmedlingens lokala närvaro ger förutsättningar att ge inskrivna arbetslösa ett ändamålsenligt stöd. Den lokala närvaron i områden med stora socioekonomiska utmaningar bör särskilt beaktas.

År 2024 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag av regeringen att analysera arbetsmarknadsutfall i områden där många individer har en svag etablering på arbetsmarknaden samt identifiera möjliga åtgärder för att förbättra arbetsmarknadsutfall i dessa områden. Arbetsförmedlingens analys visar sämre utfall för arbetslösa bosatta i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar (Arbetsförmedlingen 2025). Myndigheten drar dock slutsatsen att skillnaden till stor del förklaras av skillnader i grupp sammansättning. Det vill säga att arbetslösa som står längre från arbetsmarknaden och har svårare att komma i arbete också tenderar att vara bosatta i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Mot denna bakgrund drar Arbetsförmedlingen slutsatsen att stöd och insatser inom ramen för den statliga arbetsmarknadspolitiken även fortsättningsvis bör fördelas utifrån individuella behov och förutsättningar snarare än utifrån vilket område individer är bosatta i. MUCF delar denna bedömning.

Samtidigt lyfter Arbetsförmedlingen exempel på insatser som skulle kunna sättas in på områdesnivå. En sådan är lokal fysisk närvaro, i form av att ha ett kontor i området. Arbetsförmedlingen konstaterar att det skett en kraftig förändring i myndighetens fysiska närvaro lokalt sedan 2019 och att det ännu inte utvärderats hur minskad lokal närvaro i olika områden påverkat arbetssökande. De menar att det faktum att Arbetsförmedlingen har kontor i ett område skulle kunna bidra till att myndigheten upplevs som mer tillgänglig av områdets invånare. Ökad möjlighet till fysiska möten på ett kontor kan också göra det enklare att komma i kontakt med myndigheten. Vidare menar Arbetsförmedlingen att lokal närvaro medför att arbetsförmedlare har bättre kunskap om den lokala arbetsmarknaden samt bättre förutsättningar att arbeta aktivt gentemot arbetsgivare i närområdet. MUCF instämmer i denna bedömning. Myndigheten har tidigare (MUCF 2023b)

lyft att unga som är i behov av mer omfattande stöd troligen skulle gynnas av fysiska möten och kontinuitet i handläggarkontakter. Förutsättningarna för att få detta till stånd för unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar bör vara bättre om Arbetsförmedlingen har kontor på plats i områdena. MUCF ser därför ett behov av en översyn av hur den lokala närvaron påverkar förutsättningarna att ge inskrivna arbetslösa ett bra stöd.

Behov av ytterligare insatser för unga som står långt från arbetsmarknaden

MYNDIGHETEN BEDÖMER

att stödet till unga som står långt från arbetsmarknaden fortsatt behöver prioriteras och utvecklas.

Arbetsförmedlingens analys visar att en högre andel av de inskrivna arbetslösa i områden med stora socioekonomiska utmaningar tillhör grupper som bedöms stå längre från arbetsmarknaden och som har ett större stödbehov. Det handlar bland annat om personer som är födda i ett utomeuropeiskt land eller personer som saknar gymnasieutbildning (Arbetsförmedlingen 2025). Den analys Arbetsförmedlingen gjort för vuxna arbetslösa är inte direkt överförbar på unga. Samtidigt pekar mycket på att andelen arbetslösa med större behov av stöd är högre i områden med socioekonomiska utmaningar även för unga. I rapporten framkommer exempelvis att en högre andel unga i dessa områden saknar fullföljd gymnasieutbildning eller är nyanlända i Sverige och det är väl känt att unga som tillhör dessa grupper möter större etableringssvårigheter.

Statskontoret har nyligen granskat Arbetsförmedlingen och dragit slutsatsen att myndighetens stöd till arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden inte är ändamålsenligt. De pekar bland annat på att myndigheten infört arbetssätt som på gruppnivå missgynnar arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden. Det handlar främst om att digitala tjänster och service på distans prioriterats framför fysiska möten och personliga handläggare, trots att de generellt sett svarar sämre mot behoven hos denna grupp (Statskontoret 2025). Även MUCF har tidigare uppmärksammat att Arbetsförmedlingens stöd till inskrivna unga med större stödbehov är otillräckligt (MUCF 2023b).

Samtidigt finns det unga som står utanför arbete och studier som helt saknar myndighetskontakter. För att nå dessa unga kan det finnas behov av att arbeta mer uppsökande. Erfarenhet från uppsökande arbete som genomförts av kommunala verksamheter är att sådant arbete med fördel kan bedrivas i samverkan med det lokala föreningslivet eftersom det ökar potentialen att nå grupper av unga som offentliga aktörer har svårt att nå (MUCF 2023b). Sammantaget ser därför MUCF ett behov av att ytterligare utveckla och i högre grad prioritera stöd till unga som står långt från arbetsmarknaden.

Platsens betydelse för ungas levnadsvillkor – avslutande reflektioner

Det här är den andra av två rapporter som MUCF tagit fram som belyser platsens betydelse för ungas levnadsvillkor. Den samlade bild som framträder i de båda rapporterna är att ungas levnadsvillkor varierar utifrån plats och att unga som bor på vissa platser har sämre levnadsvillkor jämfört med andra unga. Den här rapporten visar tydligt att unga som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar har sämre levnadsvillkor inom merparten av de delar av ungas liv som undersökts.

De skillnader som framträder i MUCF:s tidigare Fokusrapport, **Platsens betydelse – Unga på landsbygd**, är mindre entydiga. I denna rapport undersöks hur ungas levnadsvillkor skiljer sig utifrån vilken kommuntyp de bor i: landsbygdskommun, blandad kommun eller storstadskommun. Utifrån resultaten framstår unga i landsbygder i flera avseenden som en grupp med sämre förutsättningar. Unga som bor i landsbygdskommuner har sämre möjligheter till meningsfull fritid och har svårare att transportera sig till och från aktiviteter, skola och jobb. Det går något sämre för dem i grund- och gymnasieskolan och de påbörjar i lägre utsträckning eftergymnasiala studier jämfört med unga i blandade kommuner och storstadskommuner. Samtidigt framkommer att unga i landsbygder i högre grad är etablerade på arbetsmarknaden. De har även lättare att hitta en bostad jämfört med unga i storstadskommuner och känner sig i högre grad trygga i sitt bostadsområde. Däremot finns inga tydliga skillnader i valdeltagande bland unga i olika kommuntyper.

De platsbundna skillnaderna utifrån kommuntyp är generellt sett mindre jämfört med områdestyp. För att ge ett exempel skiljer det endast ett par procentenheter mellan andelen unga som har gymnasiebehörighet i landsbygdskommuner jämfört

med storstadskommuner. Motsvarande skillnad är 27 procentenheter mellan områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaderna är också avsevärt större sett till valdeltagande, där det inte finns någon skillnad mellan kommuntyper medan det skiljer 27 procentenheter mellan unga i de två områdestyperna med sämst respektive bäst socioekonomiska förutsättningar. Att skillnaderna i levnadsvillkor är större utifrån områdestyp än kommuntyp är förväntat. Skillnaderna avspeglar i båda fallen till stor del att unga med olika socioekonomisk bakgrund bor på olika platser. Den socioekonomiska boendesegregationen är dock mer framträdande inom kommuner än mellan kommuner och det gör att skillnaderna är större utifrån områdestyp än utifrån kommuntyp.

I linje med det kan de platsbundna skillnader som framträder i båda MUCF:s rapporter till stor del förklaras av att sammansättningen av ungdomsgruppen skiljer sig åt. Samtidigt är det tydligt att platsen som sådan också har viss betydelse. De bakgrundsfaktorer som MUCF kontrollerar för i de båda rapporterna förklarar inte helt de systematiska skillnader som finns mellan unga som bor i olika kommun- respektive områdestyper. Mycket talar också för att det finns strukturella förutsättningar kopplade till plats som påverkar ungas möjligheter. Det handlar om alltifrån utbud av fritidsaktiviteter till kvaliteten på skolan i närområdet. För unga i landsbygder är långa avstånd och bristande tillgång till kollektivtrafik en aspekt som tydligt påverkar ungas förutsättningar. För unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar framstår istället områdets rykte som en betydelsefull faktor.

Referenser

- Amnå, E., Ekström, M. & Stattin, H. (2016). *Ungdomars politiska utveckling. Slutrapport från ett forskningsprogram*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond.
- Andersson, R. & Holmqvist, E. (2019). *Grannskapseffekter och politik och planering för minskad segregation. Underlagsrapport till Jämlikhetskommissionen*.
- Arbetsförmedlingen (2025). *Effektivare arbete för integration och minskat utanförskap. Delrapport. Återrapport enligt regleringsbrevet 2024*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Arnoldsson, J. (2023). "Socioekonomi påverkar ungas idrottande – Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden" i Norberg, J.R., Dartsch Nilsson, C. & Pihlblad, J. (red.) *Idrott och segregation – om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Backvall, K. (2019). *Constructing the Suburb. Swedish Discourses of Spatial Stigmatisation*. Doktorsavhandling. Uppsala: Uppsala universitet.
- Bečević, Z., Dahlstedt, M. & Frempong, J. (2018). "(O)tryggheten och framtiden – viljan att göra skillnad" i Dahlstedt, M. (red.) *Förortsdrömmar. Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*. Linköping: Linköpings universitet.
- Brandén, M. (2018). *Grannskapseffekter. En forskningsöversikt om boendesegregation och bostadsområdets betydelse*. Stockholm: LO.
- Brå (2023). *Polisens arbete med profilering och likabehandling. Med fokus på diskriminerande etnisk profilering*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2024). *Risk för otrygghet i bostadsområden. En statistisk analys utifrån Nationella trygghetsundersökningen (NTU)*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Carlsson, M., Abrar Reshid, A. & Rooth, D-O. (2018). "Neighborhood signaling effects, commuting time, and employment: Evidence from a field experiment", *International Journal of Manpower*, 39(4): 534–549.

Dahlstedt, M. & Eliassi, B. (2018). "Utanförskapet, förorten och slaget om hemmet" i Dahlstedt, M. (red.) *Förortsdrömmar. Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*. Linköping: Linköpings universitet.

Dahlstedt, M. & Frempong J. (2018). "Stå upp för orten. Ungdomar, utanförskap och förortsdrömmar", *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, 9:27–51.

Delmos (2020). *En demokrati för alla? Deltagandet i demokratin bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med andra*. Huddinge: Delegationen mot segregation.

Delmos (2022). *Platsens betydelse. Årsrapport 2022 om den socioekonomiska boende-segregationens utveckling i Sverige*. Huddinge: Delegationen mot segregation.

DO (2024). *Förekomst av diskriminering 2024. Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen*. Solna: Diskrimineringsombudsmannen.

Egnell, S. & Ivert, A-K. (2018). "'Det har inte med mig att göra' – om unga killars upplevelser av otrygghet i det offentliga rummet" i Harju, A. & Sjölander, J (red.) *Drömmar och röster – en antologi om barns och ungas livsvillkor i Malmö*. Malmö: Malmö universitet.

Erikson, R., Nordström Skans, O., Sjögren, A. & Åslund, O. (2007). *Ungdomars och invandrades inträde på arbetsmarknaden 1985–2003*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Erlandsson, A. (2022). *Gender, parenthood, ethnicity and discrimination in the labor market: Experimental studies on discrimination in recruitment in Sweden*. Doktorsavhandling. Stockholm: Stockholms universitet.

Folkhälsomyndigheten (2023). *Rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/mat-fysisk-aktivitet-overvikt-och-obesitas/fysisk-aktivitet-och-stillasittande/riktlinjer-och-rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/> (Hämtad 2025-09-18).

Folkhälsomyndigheten (2024a). *Barns och ungas rörelsevanor – mer rörelsefrämjande samhällen behövs*. Solna & Östersund: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten (2024b). *Ungas röster om fysisk aktivitet – möjligheter, hinder och önskemål*. Solna & Östersund: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten (2025). *Samhällsekonomiska kostnader kopplat till stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet Skattning av kostnader för cancer, hjärt- och kärlsjukdom, psykiatriska tillstånd och typ 2-diabetes*. Solna & Östersund: Folkhälsomyndigheten.

Forslund, A. & Liljeberg, L. (2021). *Unga som varken arbetar eller studerar. En beskrivning av gruppen och effekter av insatser för att möta problemet*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

Grönqvist, H. & Niknami, S. (2025). *Särskilt utsatta – en ESO-rapport om sambandet mellan etnisk segregation och brottslighet*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Grönqvist, H., Niknami, S. & Santavirta, T. (2024). *Bostadsområdets betydelse för brottslighet och barns möjligheter*. Stockholm: SNS Förlag.

Holmlund, H., Sjögren, A. & Öckert, B. (2019). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan: bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Jonsson, J., Mood, C. & Treuter, G. (2022). *Integration bland unga: En mångkulturell generation växer upp*. Göteborg & Stockholm: Makadam förlag.

Kassman, A. & Kneck, Å. (2021). *Idrott och hälsa bland flickor. Uppfattningar och erfarenheter bland föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige*. Stockholm: Delegationen för migrationsstudier.

Lindgren, K-O. (2025). *Insatser för ökat valdeltagande i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar*. Stockholm: Delegationen för migrationsstudier.

Malmberg, B. & Andersson, E. (2021). "Segregation och växande klyftor: en longitudinell studie" i Thalberg, S., Asplund, A. & Silberstein D. (red.) *Ungas uppväxtvillkor och integration*. Stockholm: Delegationen mot segregation.

MUCF (2020). *Ett långvarigt utanförskap. Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2021). *Unga utrikes födda kvinnors etablering i arbetslivet. En analys av hinder och möjligheter*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2022a). *Ett liv som andras – om ungas ekonomiska utsatthet*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2022b). *Ungas röst. En studie om ungdomars valdeltagande 2018 och deras egna tankar om att delta i val*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2023a). *Skolval 2022 i samband med riksdagsvalet. Slutrapport av uppdraget*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2023b). *Olika villkor för etablering. Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2024a). *Platsens betydelse. Unga på landsbygd*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2024b). *Ung idag 2024:2. En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

MUCF (2025a) *Ung idag 2025:1. En sammanfattad bild av ungas levnadsvillkor i Sverige*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2025b). *Så tycker unga 2025 – arbete och utbildning*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2025c). *Kartläggning av den öppna fritidsverksamheten*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

MUCF (2025d) *Skolval i samband med val till Europaparlamentet 2024*. Växjö: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Nordström Skans, O., Eriksson, S. & Hensvik, L. (2017). *Konjunkturrådets rapport 2017. Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*. Stockholm: SNS Förlag.

Polisen (2023). *Lägesbild över utsatta områden*. Stockholm: Polismyndigheten.

Polisen (2025). *Säkerhetszoner*.
<https://polisen.se/lagar-och-regler/sakerhetszoner/> (Hämtad 2025-09-18).

Ramboll (2020). *Kunskapsöversikt om boendesegregation*. Stockholm: Ramboll Management Consulting AB.

Regeringsbeslut (2024). *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Boverket*. 2024-12-19. LI2024/00522. LI2024/02309 (delvis). LI2024/02396.

Regeringsbeslut (2025). *Uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten*. 2025-02-13. S2025/00253.

Regeringens proposition 2013/14:191. *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*.

Regeringens proposition 2024/25:1. *Budgetpropositionen för 2025*.

Regeringens proposition 2024/25:157. *Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.*

Salonen, T. (2023). *Att identifiera utsatta bostadsområden. En jämförande analys mellan Polisens lista och Segregationsbarometern.* Stockholm: Bostad2030.

SCB (2020). *Rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation – Slutrapportering av uppdrag till Statistiska centralbyrån att ta fram en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation.* Örebro: Statistiska centralbyrån.

SCB & Boverket (2024). *Fördjupad analys om utanförskap. Slutrapport regeringsuppdrag 2024:2.* Örebro: Statistiska centralbyrån.

SCB (2025). *Förankring på arbetsmarknaden för YH-studerande Examinerade, fullföljare och avhoppare inom yrkeshögskolan 2022–2023.* Örebro: Statistiska centralbyrån.

Schclarek Mulinari, L. (2017). *Slumpvis utvald: Ras-/etnisk profilering i Sverige.* Stockholm: Civil Rights Defenders/Stockholms universitet.

Schclarek Mulinari, L. (2024a). ”Gör ert jobb’: Erfarenheter av missriktat trygghetsarbete och polisiärt misstänkliggörande” i Hedlund, D., Martinsson, D. & Zillén, K. (red.) *Sammanhållning eller splittring? Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige.* Stockholm: Jure Förlag AB.

Schclarek Mulinari, L. (2024b). *Folkets Husbys trygghetsundersökning 2024: Tidöavtalet och omförhandlingen av samhällskontraktet.* Stockholm: Folkets Husby.

SFS 2010:800. *Skollag (2010:800).*

Sixtensson, J. (2018). ”Att navigera i ett villkorat stadsrum. Malmötjejer om (o) tillhörighet, rörelsemönster och platsskapande” i Harju, A. & Sjölander, J (red.) *Drömmar och röster – en antologi om barns och ungas livsvillkor i Malmö.* Malmö: Malmö universitet.

Skolinspektionen (2020). *Hur säkras lärarresurser till skolor med utmaningar? Fokus på kommunala huvudmän*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen (2022). *Huvudmännens arbete med att minska och motverka segregationens negativa konsekvenser Skolinspektionens samlade erfarenheter*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (2018). *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor: En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2023). *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2023*. Stockholm: Skolverket.

SKR (2024). *Socioekonomisk resursfördelning i skolan*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.

Socialstyrelsen (2024). *Tillståndet och utvecklingen inom hälso-, sjuk- och tandvård. Lägesrapport 2024*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2020:28. *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*. Betänkande av Utredningen om en mer likvärdig skola. Stockholm: Norstedts Juridik.

SOU 2022:53. *Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag*. Betänkande av Utredningen om ökat statligt ansvar för skolan. Stockholm: Elanders Sverige AB.

SOU 2025:76. *Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap*. Betänkande av Nationell samordnare för arbetet mot utanförskap. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Statskontoret (2025). *Gör jobbet! En mer effektiv användning av Arbetsförmedlingens förvaltningsmedel*. Stockholm: Statskontoret.

Valizadeh, C. (2023). "Vi som bor här – vi vet!". *En plats sociologisk studie om ungas sociala organisering, identiteter och tillhörigheter i ett miljonprogramsområde*. Doktorsavhandling. Växjö: Linnéuniversitetet.

Wimark, T. (2018). *Boendesegregation i Sverige – en översikt av det aktuella forskningsläget*. Stockholm: Bostad2030.

Wästerfors, D. & Burcar Alm, V. (2019). "‘They are harsher to me than to my friend who is blonde’. Police critique among ethnic minority youth in Sweden". *Journal of Youth Studies*, 23(2): 170–188.

Metod- och tabellbilagor

Skanna koden för att ladda ned
metod- eller tabellbilagan.

HÄR VÄXER KUNSKAP FRAM

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.

mucf